

Kim Yakın Kim Uzak Milliyetçilik Yükseliyor (mu)?

❧ Umran'dan ❧

Türkiye’de siyasal ve toplumsal sorunların çözümlenememesinin en temel nedeni, yeni bir insan ve toplum modelinin, ülkenin ana zemini üzerine dökülen suni toprakta yetiştirilmek istenmesindendir. Dahası bu toprak, anakara ile doku uyumsuzluğuna ve genetiği değiştirilmiş seküler bir muhtevaya sahiptir. Bu zemin, kökleri Türkiye’nin derinlerine uzanan birçok farklı kimlik ve yapıyı baskı altında tutmakta, üstünü örtmeye çalışmakta, ana zeminin tarihi heybeti karşısında ancak “yapma çiçekler kadar gösterişli” olabilmektedir.

Hal böyleyken ve geleceğin şekillendiği kritik bir zaman diliminden geçerken, yaşanan sıkıntıların şiddetine şaşırılmamalı ve dehşete kapılmamalıdır. Aslında yaşanan her sarsıntı ile beraber suni unsurlar da erozyona uğramaktadır.

Türkiye’de milliyetçilik (kavmiyetçilik) kaynaklı sorunlar, kökeni batılılaşma maceramızın dayandığı Osmanlı dönemine uzanmakta, hâlihazırdaki sınırlara gerilenmesinden sonra Cumhuriyet’le birlikte bir ulus-devlet yaratma idealiyle “Türk”lüğün, iktidarın asıl unsuru kabul edilmesiyle farklı boyutlara taşınmıştır.

Bu boyutlar “demokratik açılım” sürecinde yükselen ve karşı karşıya gelen “milliyetçilik”lerin zıtlaşma mahallini de oluşturmaktadır. Kaldı ki süreç içerisinde zıtlasmalar, ayrışmalar, karşıtlıklar da yeterince beslenmiştir.

Milliyetçilikler (kavmiyetçilik) yükseliyor...

Milliyetçilik yükseliyorsa dikkat etmek lazım, miyopluk da yükseliyordur, çünkü her ikisi de yakını göremiyorlardır. Milliyetçiliğin yükselmesi, “kendini”nden olanı başkasına tercih noktasına varınca adalet duygusunu da aşındırır. Adaletin olmadığı yerde ise zulüm vardır. Bugün Türkiye’de milliyetçilik duygusu tabii bir his olmaktan çıkarılarak kin ve öfkenin kontrolüne teslim edilmek istenmekte, zulüm beslenmektedir.

Bu, daha önce yapılan hataları kabullenerek, onları bir daha tekrarlamayacağı söylemiyle hareket eden “Kürt açılımı” sürecine de ivme kaybettirecek bir durum hâsıl ediyor. Eğer bir imkân idiyse bu süreç, onun da kaçırılmasını...

Siyaset güven kaybediyor. Hukuk zaten yaralı; siyasetten daha az güven duyuyor insanlar adaletin tesisi noktasında ona. Geriye fazla bir şey kalmıyor aslında. Bireyler ve vicdanlar dışında...

Siyaset, hukuk ya da bireyler güveni tesis edecek olanlar onlar. Yükselen duyguları dengeleyecek olanlar onlar. Yoksa bu biz’den deyip öteki’nin hakkına girmek kolay. Zor olan, üstünlükleri de, mağduriyetleri de terazinin bir kefesini ağır bastırarak şekilde yerleştirmemek. İzanla, ölçüyle, dengeyle bakmak.

Sonra, “biz”, “onlar” “şunlar” gibi ayrımlar ise zaten çok yeni, ana zeminimizin üstüne örtülen suni toprak kaldırılırsa tarihi derinliklerdeki bağlarımızı, yakınlıkları çok daha rahat görebiliriz.

> İÇİNDEKİLER OCAK

4

6

11

[gündem]

[dosya]

4

Ruh Açıcı/ Yatıştırıcı Bir Başlangıç
Bismillahirrahmanirrahim
NURİ GÜNER

6

Mesut Arabistan'ın Gergin Yemeni
AHMET KAVAS

9

Türk Diplomasisi 9 Bin Km
Uzakta Karar Veriyor
ABDULLAH MUHSİN YILDIZ

11

Küresel Kapitalistlerin Yeni Buluşu:
H1N1 Gribi
MAHMUT CELAL ÖZMEN

15

İran Seyahati Notları
ELYESA KOYTAK

18

Millet-i İslâm'danız
Ümmet-i Muhammed'deniz
ABDULLAH YILDIZ

21

Ahmet Turan Alkan ile Söyleşi
ZAFER ÖZDEMİR

24

Mümin Açısından Kavmi Kimlik
ve Kavmiyetçilik
BURHANETTİN CAN

36

Demokratik Açılım Süreciyle
Deşifre Olanlar
HÜSEYİN SARIGÜL

40

[analiz]
Derin Ekoloji ve
Radikal Çevrecilik
BILL DEVAL

[seyahat]

Yemen Elleri
FERHAT AKKAYA

61

[yaşayan islam]

[kültür-sanat]

• 46

Kur'an'dan Başka Bir Kelam
Konuşmayan Kadın
ABDULLAH YILDIZ

• 49

Evet, Hasbunellah!
NURETTİN YILDIZ

• 54

Buralar Görevini Yaptı.
Şimdi Sıra Sizde!
VAHAP YAMAN

• 58

Kur'an'da Sıcak Kelimeler
HÜSEYİN K. ECE

• 65

İbrahim Tenekeci ile Söyleşi
ASIM ÖZ

• 71

Her Türk Şair Doğar
Çünkü Tümü Doğuştan Askerdir
METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU

• 75

Yedi Kitaplık Sessiz ve Derin Bir İz
MUSTAFA ALDI

• 80

Kayıp Gül'ün Kayıpları
EKREM SAKAR

• 82

KİTAP-DERĞİ
TANITIMI

Sahibi

Umran Yayıncılık
Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti. Adına
Abdullah Yıldız

Genel Yayın Yönetmeni ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Cevat Özkaya

Yayın Kurulu

Uğur Altun, İlhan Gündoğdu,
Cevat Özkaya, Abdullah Yıldız

Bu Sayıya Katkıda Bulunanlar

Abdullah Muhsin Yıldız, Elyesa Koytak,
V. Metin Demir, Metin Tekden

İdare Merkezi

Mega Center, C 34 Blok, Kat 2 No:340
Bayrampaşa / İstanbul
Tel: (0212) 640 01 22 - 640 01 23
Fax: (0212) 640 01 25
www.umrandergisi.com
umran@umrandergisi.com
abone@umrandergisi.com

Temsilcilikler

Ankara: (0312) 435 94 48
İzmit: (0542) 250 75 77
Trabzon: (0462) 321 95 44
Isparta: (0246) 223 24 87

Nasıl Abone Olabilirsiniz?

1. Abone olmak için bir telefon açmanız yeterli.
Umran Dergisi'ne abone olmak ve aboneliğinizi
yenilemek için 0212 520 98 90 nolu telefon
numarasını arayabilirsiniz.
2. abone@umrandergisi.com adresine isim, adres
ve telefon bilgilerinizi bildirmek suretiyle de abone
olabilirsiniz.

Abone Ücretleri

Yurt içi abone ücreti (1 yıllık): 60 TL (KDV dahil)
Yurt dışı abone ücreti (12 sayı, 1 yıllık):
Avrupa 60 EURO

ABD: 80 USD, Avustralya: 85 AUD

Abone Ücretini Nasıl Ödeyebilirsiniz?

1- Kredi kartı numaranızı telefon ile bize bildirerek.
2- Bir PTT şubesine giderek POSTA ÇEKİ hesabımıza
ücreti yatırarak. (Lütfen posta çeki üzerine abone
adını yazmayı unutmayınız.)

POSTA ÇEKİ HESAP NO: 160 52 52

ALICI ADI: UMRAN YAYINCILIK

3- Ayrıca aşağıdaki BANKA HESAP numaralarına da
abone ücretinizi ödeyebilirsiniz.

BANKA HESAP NUMARASI

Türkiye Finans Katılım Bankası
Fındıkzade Şb. TL Hesabı
99165159-1 (Umran Yayıncılık)
IBAN : TR25 0020 6000 8699 1651 5900 01

Fiyatı: 5 TL

Görsel Yönetmen

Tekin Öztürk
tekin@ajansaktif.com

Grafik-Tasarım

Aktif Ajans
Tel: (212) 481 00 64

Baskı:

Şenyıldız Matbaacılık
Gümüşsuyu Cad. No:3 Kat:1
Topkapı - İstanbul Tel: (212) 483 47 91
Yerel Süreli. Ayda bir yayımlanır.

ruh açıcı - yatıştırıcı bir başlangıç

Bismillahirrahmanirrahim

Nuri GÜNER

Yaratılmışlığın ve Allah'a kul olmuşluğun yegâne göstergesi olan besmele ile hayata koyulmak abid olana yakışandır.

Besmelesizlik bir hastalık olmuşsa şimdilerde, o zaman tevbe ile öze dönme vakti gelip çatmış demektir. Ne kadar kerem sahibi bir Rabbimiz var ki tüm hatalarımıza ve kusurlarımıza rağmen, bize sürekli ihsanda bulunuyor. Devamlı ve sürekli nimetlerini sağanak halinde adeta üzerimize yağıdırıyor. Ne kadar merhametli bir Rabbimiz var ki yapa geldiğimiz ve şimdilerde bizlerde alışkanlık kesbeden onca hatamıza rağmen affediyor ve mağfireti ile sürekli müjdeliyor. Ne kadar azametli bir Rabbimiz var ki yapmamız gerekenler konusunda bize tembihlerde bulunuyor, lütfuyla hem yaratıp hem de ne nasıl yaşamamız gerektiğini bize öğretiyor. 'Modern Tanrılar'ın aksine; başınızın çaresine bakınız demiyor; destekliyor, müjdeliyor ve kesintisiz uyarıyor.

Unutkanlıklarımıza yeniliyoruz çoğu zaman hayatın hay huyu içerisinde. Bazen öylece dalıp gidiyoruz koşuşturmalar

arasında... Daldığımız rüya âlemi olan geçici dünya süslüyor önümüzü, ardımızı ve bazen öylece kalıveriyoruz kalabalıkların içerisinde yapayalnız... Şöyle dostça çağıran bir seslenişe, içten ve de samimi bir dokunuşa öyle hasret kaldık ki... Derin bir nefes almaya, içimizi ferahlatacak bir sese bir bakışa o kadar ihtiyaç duyuyoruz ki anlatılmaz o halimiz ancak hissedilebilir. Kısa bir duraklamanın ardından hasret arayışları sarıyor kalbimizi... Bir anda yanımızda tüm insanlığa yetecek bir soluk veren Resul (s.a.) olma diyoruz. Şöyle başımızı yaslayıp ağlayacağımız, şefkatli sesiyle bizi sarıp sarmalayan bir içten dokunuş bekliyor yüreğimiz. 'Kalpleri Elinde Tutan'ın rahmetinden en çok nasiplendirdiği Resulünün önünde durmak, dertleşmek, halleşmek diriltici bir nefes almak için iki dudağının hareketlerini izlemek adeta diyeceklerini ezberlemek...

Şüphe tohumları da attı ufacak yüreğimize modern söylenceler... Handiyse biz

■ *Hayat bir oyun ve eğlence yeri değildir, bir Realite Show ise hiç değil. Hayat ciddi bir iş ve üstesinden bi hakkın gelinmesi, en azından bunun için ciddi çaba sarf edilmesi gereken bir uğraştır...*

İslam, tartışma programlarında güncelliği tazelenen bir söylence değildir.

Baştan sona bir adanmışlık ve teslimiyet halidir hem de su katılmamış bir safiyete maliktir.

de inanır olduk... Bunu Allah Resulü söylemiş dendiğinde yahut Resul (s.a.) böyle buyurmuş denildiğinde bir sürü soru işareti takıldı kafamıza... Hakikaten demiş miydi, demişse böyle mi demişti, hem Resul (s.a.) meseleleri bu kadar -haşa- kısa ve dar bir açıdan mı değerlendirirdi... O'nun bir mesele hakkında kavramsallaştırmalar yapması, meseleyi enine boyuna tartışması, muhtemel sonuçlarını yönelik de a, b ve hatta c planları geliştirmesi gerekmez miydi... Ne kadar çabuk inandık, ne kadar çabuk inandırıldık bunca soruya... Nasıl da diyemedik Resul (s.a.) böyle buyurmuşsa mutlaka bu böyle olmalıdır, O'nun kutlu ashabı böyle aktarmışsa mutlaka böyle duymuşlardır diye... Bir kurtçuk gibi yüreğimize giren ve imanımızı delik deşik eden bu halimiz nice olmuş... Hayatı ve hesabı ne kadar kolay sanmışız, nasıl da yanılmışız...

Hayat bir oyun ve eğlence yeri değildir, bir Realite Show ise hiç değil.

Hayat ciddi bir iş ve üstesinden bi hakkın gelinmesi, en azından bunun için ciddi çaba sarf edilmesi gereken bir uğraştır...

İslam, tartışma programlarında güncelliği tazelenen bir söylence değildir.

Baştan sona bir adanmışlık ve teslimiyet halidir hem de su katılmamış bir safiyete maliktir.

Allah (c.c.) sadece başımız sıkıştığında başvuracağımız bir yüce merci değil, doğum ve ölüm arasındaki bütün dengelerin ilk ve son söz söyleyicisi, bu açıdan da sürekli diri bir ibadet şuuru-nun kendisi yöneltildiği, emir ve yasaklarının harfiyen uygulanmaya gayret edildiği, her halimizle ilgili olarak yegâne hallenilecek tek ve yegâne, ilk ve son söz sahibidir...

Rasulullah (s.a.) ise söylendikleri yer ve zamana göre yorumlanıp değiştirilen, eskilerden konuşan ve anlatan ihtiyar bir bilge değil,

Her söylediği ve yaptığıyla çığır açan, çağırdıklarıyla müminin imanını her daim diri ve genç tutan, hayatın bizzat merkezinde tek örnek alınacak ve ne varsa o kadarıyla -ne eksik ne fazla- örnek alınan bir peygamberdir.

Bu haliyle din ciddi bir iştir.

İslam'ı yaşama gayreti ciddiye alınması gereken bir eylemdir.

Kur'an'ı sürekli okuma ve hayata geçirme ameliyesi, sadece gençlik heyecanı değil hayatın her anını sarıp sarmalayan diriltici ve ruh açıcı/ yatıştırıcı bir eylemdir...

Neticede bu bilinç hali bizleri şu noktaya taşıyacaktı; Rabbimiz bizi yaratmış ve ruhundan üfle-yip can vermiştir ki canı ve malı vermeye hazır yürekler var olsun diye. Kur'an bize 23 senede peyderpey gönderilen en uzun hediye olmuştur ki hem okunsun hem anlaşıl-sın ama illa ki her daim yaşansın - yaşatıl-sın diye. Hz. Peygamber (s.a.) hayatıyla şahid olmuştur ki ideal olan bu ömür her mümin için şiar olsun, olduğu gibi - ki biz müminlerin yitiği olan yeni inşalar peşinde koşmak değil yaşanmış ve var olmuş olanı en güzel şekliyle taklid olmalıdır-hayata aktarılıp bizleri zilletten korusun diye.

Tüm bu sözler bizi ilk söze, ilk ayet'e taşıyacaktı: Bismillahirrahmanirrahim...

Rasulullah (s.a.)'da böyle başlamış ve böyle devam etmişti...

Ne güzel bir başlangıç... Ne sahi-ci... Ne esash...

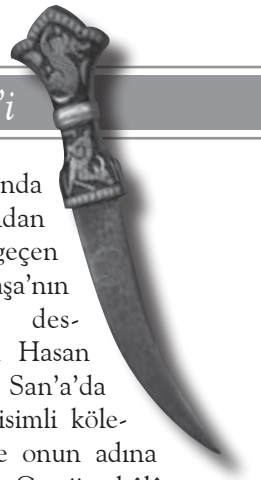
Mesut Arabistan'ın Gergin "YEMEN"İ

Ahmet KAVAS

Asr-ı Saadette'teki gibi olmasa bile *Yemen*'in üçüncü mesut ve huzur dolu dönemi 1538-1635 yılları arasında yaklaşık yüzyıl devam eden *beylerbeyliği dönemi*dir. Bu dönemde *Özdemir Paşa*, Yemen'de yaptığı hizmetlerinden ve uzun süre görev yapmasından dolayı kendisine "*Yemenli*" lakabı uygun görülen *Arnavut Hasan Paşa* ve onun yanında götürdüğü, vefatından sonra da yerine geçen kethüdası *Sinan Paşa*'nın valilikleri dillere destan oldu.

Dünya tarihinde Yemen kadar zengin geçmişe sahip kaç ülke vardır? Bu ülkenin sahip olduğu bu mirastan geriye kalanlardan birkaç tanesine bile sahip olan günümüzün modern devletleri bunları allayıp pullayıp turizm adı altında pazarlayarak büyük gelir elde etmektedirler. Ne var ki bir bölgenin, ülkenin adını huzurlu, mutlu mesut koymakla gerçek anlamda bu duyguları yaşıyor anlamı çıkmıyor. Antik çağlarda "Mesut Arabistan", Arapça karşılığıyla "el-Arabiyye es-Sa'ide" veya İngilizce "Arabia Felix", Fransızların

ise "Arabie Heureuse" dedikleri içinde Yemen'in de bulunduğu Arap Yarımadası'nın güney kısımları anlaşılmaktaydı. Asırlar geçti Himyeriler dahil nice medeniyetler kuruldu Yemen'de: Emeviler (661-750), Abbasiler (750-897), ardından Süleyhîler (1047-1138), Eyyûbiler (1175-1229), Resûliler (1226-1454), Tahiriler (1446-1717) ve Osmanlılar (1538-1635 ve 1872-1918).

Yakın çevresinde Kızıldeniz, Aden Körfezi, Umman Denizi, ve biraz açılınca Hint Okyanusu dahil olmak üzere sınırlarının büyük bir kısmı denizlerle kuşatılmış bir ülkedir Yemen. Çağlar boyunca Asya ile Afrika kıtalarından Hint Okyanusu'na açılabilen medeniyetlerin kavşak noktasında yer alıyordu. İslamiyetin yayılmaya başladığı ve Allah'ın Resulünün hayatta olduğu bir dönemde Yemen güneydeki faaliyetlerin odağı oldu. Başkent San'a'da inşa edilen Mescid-i Resûl hicretin sekizinci yılı gibi oldukça erken bir tarihte inşa edildi. Daha doğrusu Müslümanların ilk inşa ettikleri mabetlerden birisi oldu ve hâlâ o günlerin izlerini taşıyarak ülke Müslümanlarının kalbinde büyük bir gurur vesilesi olarak ibadete açık vaziyettedir.

Avrupalıların 16. yüzyılın başından itibaren bu işi ilk tetikleyen özellikle Portekizlilerin sömürgeci faaliyetleriyle birlikte Yemen, Avrupa'nın da bir anda dikkatlerini üzerine çeken yeni, ama vazgeçilemez bir konum daha kazandı. Tabii Doğu Afrika ve Hindistan bölgesi Müslümanlarının sömürgeciliğin en acımasız ilk hamleleri karşısındaki imdat çıkışları Osmanlı Devleti'ni de yakından alakadar etti. Derhal Kızıldeniz'de donanmalar tertiplenip hem bu denizdeki, hem de Hint Okyanusu'ndaki Portekiz hamlelerinin önüne geçildi. İspanyollarla

Akdeniz'de yapılan mücadele, Kızıldeniz'de, Aden Körfezi'nde ve Hint Okyanusu'nda Portekizlilerle devam ettirildi. Büyük zaferler elde edildi. Portekiz nüfuzu epeyce azaltıldı. Daha önemlisi Yemen istila edilmekten kurtarıldı.

Antik çağın "Mesut Arabistan" isimli bölgesinin kimbilir en medeni bölgesi olan Yemen, Hz. Muhammed ve Dört Halife döneminde mutluluğunun zirvesine çıktı. Tam elli yıl İslamiyet'in güzelliklerinden istifade etti. Ardından İslam toplumunda çıkan iktidar mücadelesi yerini mezhep kavgalarına bıraktı. Mekke, Medine, Şam, Bağdat ve daha nice önemli merkezlerde serbest faaliyet gösteremeyenler için Yemen'in sarp kayalıkları arasındaki vadileri, sahil şeridi çevresinde dizilen küçük adacıkları ve çok sayıda limanları birer sığınak oldu. Gözlerini daha uzaklara diken Yemenliler bir taraftan Doğu Afrika sahillerine, diğer taraftan Hindistan ve çevresindeki ülkelere gitmek için Hint Okyanusu'nda esen muson rüzgarlarının istikametine göre yelkenlerini açtılar. Tam dokuz asır ülkenin iç kısımlarında akan kan duracak gibi değildi. Bir de 1500'lü yılların başında Portekiz tehlikesi baş göstermişti. Bunun üzerine kendilerine yardım etmede acziyet içindeki Mısır Memlûkleri hanedanına 1517'de son veren Yavuz Sultan Selim ve özellikle Kanuni Sultan Süleyman önce Kızıldeniz'i bir Türk gölü haline getirdiler.

Asr-ı Saadet'teki gibi olmasa bile Yemen'in üçüncü mesut ve huzur dolu dönemi 1538-1635 yılları arasında yaklaşık yüzyıl devam eden beylerbeyliği dönemidir. Bu dönemde Özdemir Paşa, Yemen'de yaptığı hizmetlerinden ve uzun süre görev yapmasından dolayı kendisine "Yemenli" lakabı uygun görülen Arnavut Hasan

Paşa ve onun yanında götürdüğü, vefatından sonra da yerine geçen kethüdası Sinan Paşa'nın valilikleri dillere destan oldu. Bilhassa Hasan Paşa'nın başkent San'a'da çok sevdiği Bekir isimli kölesinin vefatı üzerine onun adına yaptırdığı Bekriyye Camii hâlâ sadece bu şehrin değil Yemen mimarisindeki bütün camilerin modeli olmaya devam ediyor.

Yemen tarihi boyunca karışıklarla boğuşan bir ülke olarak 1635 yılında Osmanlı Devleti'nin buradaki idari yapılanmasının zaafiyetinin bir neticesi olarak yeniden eski günlerine dönmekte gecikmedi. Tâ ki Avrupalıların bütün dünyayı saran 19. yüzyıldaki büyük sömürge hamlesine kadar kendi haline bırakıldı. Ancak yeni bir istila hareketi bu defa İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar gibi daha acımasız ülkelerin pençesine düşmek üzereydi. Somali sahillerine yerleşen bu üç devletin askeri güçleri Yemen'i de içten içe karıştırıp ele geçirme hamleleri yaptılar. 1850'li yıllardan itibaren Osmanlı Devleti bir kez daha en zor asrında Yemen'e uzanmadan edemedi. Özellikle İkinci Abdülhamid için Yemen, ama daha da önemlisi San'a'nın İstanbul'dan farkı yok gibiydi. Epeyce tahrip olan Bekriyye Camii tamir edildi. Ona olan şükranın bir nişanesi olarak mihrabın ortasına onun ismi nakşedildi ve o gün bugündür Yemenliler İkinci Abdülhamid'in adını her okuduklarında hayırla yad ediyorlar.

San'a'da İkinci Abdülhamid döneminde yapılan eserler arasında Selimiye Kışlasının ikizi konumundaki Türkçe adıyla muhafaza ettikleri Meydanül-Ordu isimli Osmanlı Yedinci Ordusu'nun karargahı olan kışla, bugün Savunma Bakanlığı olarak hizmet

etmektedir. Buranın bahçesinde onlarcası Osmanlı döneminden kalan topraklar ve üzerlerine nakşedilen tarihler eski günlerin en güzel izleridir. Bir de kışlanın içine inşa edilen Hamidiye Camii şüphesiz benzeri olmayan model bir camii olup günümüzde bile Yemen için şehit düşenlerin devlet töreniyle cenazelerinin kaldırıldığı bir mabettir. Sanayi Mektebi olarak inşa edilen Şerare Meydanı'ndaki tarihi bina ise Yemen'in binlerce yıllık geçişinin bir hülâsası

leştirildiği Aden merkezli Güney Yemen'in bağımsızlığını aldığı 1960'lı yıllardan sonra 1990 yılında tek bir devlet olarak birleştiler. Ama devletin başına 1978 yılında Kuzey Yemen'de devlet başkanı olan Ali Abdullah Salih geçti ve 31 yıldır ülkenin idaresini elinde tutmaktadır. Ne var ki çoğunluğu Şafii mezhebinden sünni olan Güney Yemenliler kendilerinin devlet imkanlarından yeteri kadar istifade edemediklerini iddia etmektedirler.

olarak tarif edilen Genç Müminler Hareketi/Şebâbü'l-Mümin ile, bir başka deyişle öldürülen önderlerinin soyadından dolayı Hûsiler de denilen direniş hareketiyle mücadele etmek zorunda kaldı. Bölgedeki iki büyük kabileden Hâşid'i kendi tarafına çeken devlet başkanı diğer büyük kabile olan Bâkil'in direnişçilere desteğini engelleyemiyor. Fakat ABD'nin el-Kaide bahanesiyle gözlerini diktiği Yemen'in huzuru kaçmış durumda. Bölgede Şii bir yapılanmanın başarılı olmasını istemeyen ve İran'ı bu direnişi tahrik etmekle suçlayıp Saade ve çevresini bombalayan Suudi Arabistan yanında Mısır, Ürdün ve Fas gibi ülkelerin Yemen'e ciddi anlamda desteğinden bahsediliyor. Direnişçilerin ise en büyük destekçisinin İran olduğu ve ihtiyaç duydukları silahları Kızıldeniz'in karşı tarafındaki Eritre üzerinden kendilerine ulaştırdığı bilgileri ortalıkta dolaşmaktadır. İran'a gelince Suudi Arabistan'ın Yemen hükümeti ile işbirliği yapıp Şiilere karşı devlet terörü uygulandığı yönünde açıklama yapmaktadır.

Sudan'daki Darfur görüşmelerinde olduğu gibi Yemen'deki iç savaşta da arabuluculuk yapmak için 2007-2008 yıllarında girişimlerde bulunan Katar'ın girişimleri Suudi Arabistan'ın bölgede güç gösterme sevdası uğruna sonuçsuz kaldığı şeklinde değerlendirilmektedir.

Geçmiş asırları aratmayan bu karışıklığa rağmen San'a halkı son aylarda şiddetlenen ve ülkenin kuzeyinde öldürülen aynı mezhebe mensup yüzlerce soydaşlarının akan kanlarını umursamadan "gat" dedikleri bir tür kavak yaprağını andıran bitkiyi çiğneyerek ve kuşaklarına sardıkları enva-i çeşit kamalarla arz-ı endam ederek bütün isyanlarda olduğu gibi "mesut" görünmeye çalışıyorlar.

konumundaki nadide eserlerin sergilendiği bir müze olarak kullanılmaktadır.

20. yüzyılın başında önce Trablusgarp'a, sonra Yemen'e veda eden Osmanlı Devleti de zaten fazla yaşayamadı. Bugün 23 milyonluk ülke nüfusunun %30 kadarını oluşturan ve genelde San'a merkezli kuzey bölgesinde yaşayan Zeydî imamların idaresine bırakıldı. 1962 yılına kadar ülkenin bu kısmı yeniden huzura muhtaç bir vaziyette yaklaşık 45 yıl yaşadı. 1962 yılında yapılan darbeyle kurulan Kuzey Yemen devleti, 1840'lı yıllarda İngilizler tarafından kömür deposu kurma bahanesiyle kiralanan yerlerin zamanla genişletilerek sömürge-

Devlet başkanının 70 yaşına yaklaşması üzerine yerine oğlunu bırakmak istemesi özellikle ordu içinde istikbal kaygısı olanların tepkisine yol açmış bulunuyor. Daha da önemlisi 11 Eylül 2001'de ABD'yi saran terör dalgasında Yemen derhal önemli derecede işbirliğine açık ülkelerden birisi oldu. Benimsenen yeni siyaset ülkenin kuzeybatısındaki Saade şehri ve çevresi ile yine iç kesimlerde Suudi Arabistan ile ortak sınırların bulunduğu yerlerde ciddi anlamda tepkilere sebep oldu.

Kendisi de Zeydî olmasına rağmen devlet başkanı Ali Abdullah Salih bu bölgelerde Yeni Zeydî Hareketi

Yemen Devlet Başkanı Ali Abdullah Salih, Rumsfeld ile görüşme sırasında

Türk Diplomasisi 9 bin km Uzakta Karar Veriyor

A. Muhsin YILDIZ

Filipinler, coğrafyamıza hem mesafe olarak hem de kültürel ve tarihi açıdan epeyce uzakta bir ülke olarak zihinlerde konumlandırılabilir. Lakin 8. yüzyılda Arap tüccarlar İslamiyet'i bu topraklara taşırlarken tüm mesafeleri ortadan kaldırmışlardı. Osmanlı İmparatorluğu da bölgeyle bağlarını hep sıkı tuttu ve Filipinlerde elçilik açacak kadar da ilişkilerini geliştirmişti. İslam'ın doğduğu, yayıldığı ana karada modern ulus-devletlerin kurulmasından sonra her 'millet' kendi kaygısına düştü, her devlet kendi dinamiklerini dengede tutmaya çalışır oldu. Büyük güçlerin maşası haline gelen bu devletlerin liderlerinden, değil dünyaya, bölgelerine bile büyük umutlar vaat etmeleri beklenemezdi. Modern devletin eğitim kurumlarıyla zihni belirli kalıplarla doldurulmuş, başkaları tarafından yönetilmeye alışmış, ümmet olma şuurunu kaybetmiş bireylerden de çok büyük açılımlar gelemezdi.

Batı'nın küreselleşme olarak adlandırdığı günümüzde iletişim ve haberleşmenin gelişmesi mesafeleri kısalttı. Ancak bu halde bile Filipinlerdeki Müslümanların mücadelesinden haberdar olmak bir yana, yakın zamana kadar "Filistin" bile yeteri kadar sahiplenilmemişti. Geride bırakmakta olduğumuz yıl Türkiye'nin dünya Müslümanları gözünde değerini oldukça arttırdığı bir dönem olarak nitelenecektir. Mayıs ayının ilk günlerinde 'batı'yı zaten yeterince tanımış, Osmanlı coğrafyasını çok iyi bilen ve 'doğu'yu temsil eden Malezya'da da bu dünyayı yakından anlama fırsatı bulan bir ismin Türkiye Dışişleri Bakanlığı'na koltuğuna oturmasıyla Türkiye'nin değişen vizyonu büyük bir ivme kazandı.

Moro İslami Kurtuluş Hareketi, Malezya'nın arabuluculuğuyla bir süredir görüşme yapmakta olduğu Filipinler hükümetine, sorunun çözümü için oluşturulacak Ulusla-

“ Batı'nın küreselleşme olarak adlandırdığı günümüzde iletişim ve haberleşmenin gelişmesi mesafeleri kısalttı. Ancak bu halde bile **Filipinlerdeki Müslümanların mücadelesinden haberdar olmak bir yana, yakın zamana kadar "Filistin" bile yeteri kadar sahiplenilmemişti.** ”

rarası Temas Grubu'na (ICG) Türkiye'nin de dahil edilmesi isteğini ilettiler. Filipinler Devlet Başkanı Arroyo geçtiğimiz Eylül ayında ülkemizi ziyaret ederek kendilerinin de Türkiye'yi masada görmek istediklerini belirttiler. Bu, Türkiye'nin 9000 km uzaklığındaki bir sorunun çözüm aşamasında önemli karar vericilerden biri olacağı anlamına geliyordu. ICG'de bulunması için Türkiye ile beraber davet götürülen İngiltere ile Japonya teklifi kabul ederken, Endonezya ve Suudi Arabistan teklife sıcak bakmamışlardı. Bu devletlerin dışında ABD, İngiltere ve Endonezya destekli sivil toplum kuruluşları ile İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) de toplantıya davet edilmişlerdi. 8-9 Aralık tarihlerinde Malezya'nın başkenti Kuala Lumpur'da barış görüşmelerine başlandı. İlk görüşmelerde ateşkesi sağlayacak uluslararası bir mekanizma kurulması ve bunun genişletilmesi kararı alındı. Ayrıca çatışma bölgelerinde cezai ve hukuksuz unsurlara karşı harekette koordinasyonu sağlayacak bir mekanizma kurulacak.¹ ABD'nin Filipinler'i barışa zorlamasının altında 2010 Haziran'ında Devlet Başkanı Arroyo'nun görev sürmesinin dolması yatıyor. Türkiye 2010 yılında barışın geleceğine inanırken, görüşmelere katılan taraflar da 2010'da bir sonuca varılacağını düşünüyor. Barış görüşmelerinin önündeki en önemli ihtilaflar Filipinler'in en büyük ikinci adası Mindanao'da bağımsızlığın ya da verilecek özerkliğin seviyesinin ne kadar olacağı, Müslümanların nereleri kontrol edeceği ve adanın çoğunluğunu Katolikler'in oluşturması olarak görülüyor.

1 Fabio Scarpello, Chances Slim for Phillipines Peace Talks, 16 Aralık 2009.

■ *İslam'ın doğduğu, yayıldığı ana karada modern ulus-devletlerin kurulmasından sonra her 'millet' kendi kaygısına düştü, her devlet kendi dinamiklerini dengede tutmaya çalışır oldu. Büyük güçlerin maşası haline gelen bu devletlerin liderlerinden, değil dünyaya, bölgelerine bile büyük umutlar vaat etmeleri beklenemezdi.*

Mindanao'da Bugüne Kadar Neler Oldu?

Filipinler'in güneyinde bulunan Mindanao adası ülkenin en büyük ikinci adasıdır. 8. yüzyılda Arap tüccarların İslamiyet'i taşıdığı bölgeye, İspanyollar 1565'de geldiğinde pek çok sultanlıkla karşılaşmışlar. İspanyollar bölgeyi sömürmek için sultanlıkları birbirine düşürmek gibi pek çok yöntemi denediler. Endülüs'te yaptıklarından çok daha acımasız davrandılar. 19. yüzyılın sonlarına doğru dünyadaki hâkimiyetin değişimiyle İspanyollar burayı Amerikalılara sattılar. Onlar da bölgeyi Hristiyanlaştırmak adına her şeyi denediler. İkinci Dünya Savaşı'nda bölge Japonların istilasına uğradı. Filipinler 1946'da bağımsızlığını kazansa da Müslümanlar huzura bir türlü kavuşamadı. 1968'de bölgede çatışmalar başladı ve 1972'de Moro Ulusal Kurtuluş Cephesi (MNLF) kuruldu. Moro İslami Kurtuluş Hareketi (MILF) 1977'de bu cepheden ayrılarak bağımsız bir İslami Moro devleti kurulmasını hedef edindi. 1992'de ateşkes imzalanıp, 1996'da barış anlaşmaları imzalanırsa da MILF silahlı mücadeleye devam kararı aldı. Mindanao'ya özerklik veren bir anlaşma Ağustos 2008'de Filipinler Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilince çatışmalar tekrar başladı. 600 bin kişi evsiz kaldı ve en az 300 kişi öldü. 40 yıllık süreçte ise 150 bin kişinin çatışmalarda öldüğü tahmin ediliyor. Şu anki Devlet Başkanı Arroyo'nun iktidara geldiği 2001'den beri faili meçhul cinayetlerin sayısında ciddi bir artış var. Son barış görüşmelerini izleyen günlerde de bir konvoyu saldırı düzenlendi ve 57 kişi hayatını kaybetti. Saldırıyı düzenleyen kişi Arroyo'yu iktidara getiren bir aileden geldiği ve Arroyo'nun partisinin de üyesi olduğu ortaya çıktı. Saldırı Müslümanların üzerine yıkılmaya çalışılsa da Filipinler hükümeti olayın isyanla ilgili olmadığını söyledi. Saldırı, yapılacak yerel seçimlerle ilişkilendirildi.

Mindanao'da 2006 yılının istatistiklerine göre insanların yıllık gelir ortalaması ülke ortalamasının 1/3'den daha az bir seviyede kalıyor. Yoksulluk oranları ise 2003 verilerine göre ülke genelinde %24.4 iken, bölgede %45.3 seviyelerinde. (Gibo told: ARMM 'programmed to fail', 18 Aralık 2009, www.luwaran.com) Bu da bölgede çatışmanın dini temellere değil, ekonomik nedenlere dayandığını gösteriyor.

Küresel Kapitalistlerin Yeni Buluşu H1N1 Gribi

Mahmut C. ÖZMEN

Ne garip zamanları yaşıyoruz...İnsanlık bir mikrop salgınından kurtulmadan kısa bir süre içerisinde başka bir mikropla mücadele etmek zorunda bırakılıyor. Bir bakıyorsunuz kuşlar hastalanmış, bir bakıyorsunuz danalar delirmiş, bir de bakıyorsunuz maymunlar, domuzlar isimleriyle anılan salgınların oyuncularına haline gelmişler... Nasıl bir haldir bu anlamak pek mümkün değil!... Dünyanın veya insanlığın doğal yapısından kaynaklanan kaçınılmaz bir durum mu söz konusudur yoksa dünyayı ve insanlığı fesada uğratmak isteyen bir ya da birkaç zümrenin eliyle şerli ferli bir şeyler mi tezgâhlaniyor? Anlayabilmek zor...

Değil mi ki, AIDS, deli dana, kuş gribi ve arkasından domuz gribi ile uğraşıyoruz son çeyrek asırdan bu yana... İnsanlık sabaha endişeyle uyanıyor, kapısını araladığında mutlaka bir virüsle karşılaşmanın korkusuyla başlayan bir gün boyunca irrite edici bir endişe ile günü akşama kavuşturmaya ve yaşamaya çalışıyor. Arkasından virüs temizlikçilerinin medyadaki yoğun propaganda baskısına boyun bükmenin geldiği şüpheli bir enfeksiyon sürecini de ekleyecek olursak çıkın çıkabilirsiniz işin içinden.

Günümüz sağlık sektörü maalesef sadece sömürge amaçlı kullanılıyor. Ve yine maalesef bu sektörde iyi kişilerin olması bu sektörün doğru yolda olduğunu **göstermeye ve savunmaya yetmiyor**. Öncelikle gerek yerel ve gerekse evrensel ölçekte tüm genel yönetimde olduğu gibi sağlık sektörünün yönetiminde de **kan emici** sömürgeci kapitalistlerin etkisini sıfırlamak gerekiyor.

Yani öyle bir süreç ki bu; sanki çıkıverdiği söylenen virüslere benzer biçimde aynı dehşette virütik bir dünya ve aynı derecede şüpheli bir gidişatı yaşıyoruz bile diyebiliriz. Zaten olan bir şeye yeni bir isim veriyorlar da ortalığı velveleye mi boğuyorlar yoksa yaşadığımız zaman daha önceki zamanlarda yaşayanların maruz kalmadığı bir ya da birçok mikrobu mu üretiyor... Tevekkeli değil; hem zaten 'biz doğduk ve kirlendi dünya' diye şarkılarımızda da söylüyoruz ya..

Yinede bir gerçek orta yerde hiçbir çuvala sığmayan bir mızrak gibi duruyor; bu virüslerin ortaya çıktığını çığır çığır söyleyenlerde, ortaya çıktığı söylenen bu virüs için tasarlanan ilaç, aşı veya temizlik maddelerini üretenler de aynı ellermiş gibi bir durum yaşanıyor galiba. Tıpkı zavallı köylü-

lerin kümeslerindeki kaz ve tavukları naylon torbalarda boğan kuş gribi metodistlerinin yaptığı gibi küresel kapitalistlerin yeni buluşu olan domuz gribi hakkında söylenenler de bu düşüncemizi kuvvetlendiriyor... Gerçi henüz orada burada domuzların boğazlandığını görmedik henüz.

Şunu söylemek mümkün mü bilemiyoruz; ama en azından üzerinde düşünmek gerekiyor. Malum, kapitalizm ve yeni versiyonu globalizm bilfiil kendi kurgu ve kuramcı sömürgecilerinin doymak bilmeyen hırslarıyla işlerlik kazanıyor. Denilebilir ki, sanki de bir dönem Ali Şeriatî'nin söylediği gibi, bir yerlerde salt bir hastalığın eğitimini alan düşünsel gelişime benzer biçimde hem de fiilen üretilen bir hastalığa uygun tedavi ve korunma yöntemleri bütün insanlık üzerinde deneniyor. Sanki insanlığı heder ettiği öne sürülen bu virüsleri üretmekle servet üzerine servet katmayı hedefleyen bir

teşhis ve tedavi süreci yaşanıyor... Dedğimiz gibi her bakımdan garip bir hal bu; yani orta yerde bir salgından söz ediliyor ve canhıraş bir aşılama ve ilaçlama yaygarası da bu salgınla birlikte bütün dünyanın gündemine boca ediliyor.

Oysa biliyoruz, ister bu kapitalist arzusunun isterse bu yeni versiyonu globalist hezeyanın mecbur kalmadıkça, insanlığı koruma veya insanlığın zararına olan bir şeyden uzak durma gibi bir lüksleri yoktur. Adı üstünde Global kapitalizm; insanlığı ancak daha daha büyük kazançlar için deney tahtası ve bir araç olarak görüyor...

Bilinen gerçektir; Vestfalya bölümünden bu yana uluslararası birçok teşkilat ve örgüt küresel kapitalizm dediğimiz kişi ve grupların yönlendirdiği büyük güçlerin güdümünde. Öyle ki; sömürgeci globalistler uluslararası antlaşmalarla istediklerini yaptırabiliyor, bir yanda asırlardan bu yana orada burada sayısız insan, çocuk

ölüp giderken sarı butonlarla sanal yardımları dikte eden aptalca bir durum yaşanabiliyor.

BM örgütüne bağlı olan Dünya Sağlık Örgütü de maalesef bu örgütlerden bir tanesi. Bildiğimiz kadarıyla BM ile anlaşması bulunan her ülke Dünya Sağlık Örgütü'nün isteklerini yerine getirmek zorunda... (Bunun için Dünya Sağlık Örgütü Uluslar arası Sağlık Tüzüğü 2005'e bakabilirsiniz.)

Durumu çözebilmek için bütün dünyanın imzaladığı ve kendini bağittadığı tüzükten aşağıdaki iki maddeye bakmak bile yeterli...

1-Aşılar, Ek 7 de belirtilen veya bu Tüzük kapsamında tavsiye edilen diğer hastalıktan korunma yöntemleri(proflaksi) uygun nite-likte olacaktır; DSÖ'nün belirlediği bu aşılama ve hastalıktan korunma yöntemleri, DSÖ'nün onayına tabidir. Talep edildiğinde, taraf devletler bu tüzük kapsamında ülkesinde yürüttüğü aşılama ve hastalıktan korunma yöntemlerinin (profilaksi) uygun olduğuna dair kanıtları DSÖ'ne sağlayacaktır.

2-Devletler, Birleşmiş Milletler Şartı ve uluslararası hukuk ilkelere uygun olarak, kendi sağlık politikaları doğrultusunda yasa koyma ve bu yasaları uygulama egemenliğine sahiptirler. Bunu yaparken, UST'nün amaçlarını göz önünde bulundurmalarıdır." (www.hssgm.gov.tr/mevzuat/uluslararasi.../uluslararasisaglikmuzugu.doc) Dünya Sağlık Örgütü Uluslararası Sağlık Tüzüğü 2005)

Şimdi gelişmeleri izleyelim ve okuyalım; Bundan yaklaşık iki ayı aşkın bir süre önce (Bir yandan da ABD tarafından mı piyasaya sürül-

Oysa biliyoruz, ister bu kapitalist arzusun isterse bu yeni versiyonu globalist hezeyanın mecbur kalmadıkça, insanlığı koruma veya insanlığın zararına olan bir şeyden uzak durma gibi bir lüksleri yoktur.

Adı üstünde Global kapitalizm; insanlığı ancak daha daha büyük kazançlar için deney tahtası ve bir araç olarak görüyor.

dü tartışması devam ederken) ilk defa Meksika'da ortaya çıkan A tipi H1N1 virüsü olarak da adlandırılan domuz gribi (dünyada binlerce kişinin ölümüne neden olan, domuz gribi olarak bilinen '2009 H1N1' virüsüne karşı geliştirilen aşının içinde 'domuz gribi virüsüne ait genetik materyal bulunmaktadır) kısa süre içerisinde bütün dünyayı tehdit etmeye başlıyor.. Yaşanan gelişmeler sonucunda 74 ülkede çok hızlı bir şekilde yayılan bu virüs için Dünya Sağlık Örgütü hastalıkla ilgili alarm seviyesini 5'ten 6'ya çıkarıyor...

Hemen bu gelişmelerin akabin-

de ise sıkı durun; Dünya Sağlık Örgütü Başkanı Margaret Chan (Çin asıllı olup Dünya Sağlık Örgütü'nde, 2005 yılında kuş gripinin insanları etkileyecek bir grip formu kazanmasına karşı yapılan hazırlıkları yürüttü.) örgütün grip- le mücadelede yeni öneriler ortaya koyacağını belirterek, ülkelerin gerekli düzenlemeleri buna göre yapmasını üye olan ve BM'lerde anlaşmaları bulunan bütün ülkelerden istiyor.. Ve devamla Dünya Sağlık Örgütü domuz gribinin kısa zamanda birçok ülkeye yayılan bir salgın haline gelebileceğini belirterek, tüm ülkelerden salgına hazırlık planlarını yürürlüğe koymalarını istiyor...

Bundan da öte bütün bu virüslü gelişim yaşanırken DSÖ nedense bütün dünyayı endişeye sevk edecek bir büyük beyanatı ortaya atmaktan da imtina etmiyor; Domuz gribi bütün garipliğiyle yayılırken başkan Chan açıklamasında, domuz gribi virüsünün şu an için durdurulmadığını kaydediyor." (www.dw-world.de/dw/article/0,,4321500,00.html)

Medyanın aç ve düzensiz ağına takılan haber bütün dünyaya yayılmakta gecikmiyor artık. Hastalığın kısa sürede yayılması ve tehlikesi basın organlarınca abartılıca abartılıyor... Ve son noktada çözüm için gösterilen adres; domuz gribi aşısı. Tabi ki bütün bu süreçte her nasılsa ilaç firmaları daha önceden haberdar oldukları için çalışmalarını sürdürüyorlar...

Dünya genelinde paniğe sebep olan domuz gribinden nasıl bir fayda sağlanır, düşünmeye değer elbette, ama belirgin bir faydayı, sağlığı mikroplarla tehlikeye atılan insanlık değil tabii ki ilaç şirketleri alıyor.

Yoksa insanlığı mikroba boğan mikroplar (küresel kapitalistler) bu salgın öncesi kendilerine bağlı olan ilaç firmalarına ön hazırlık olmak üzere devasa yatırımlar mı yapmışlardır.

Değil mi ki; Global sermayenin elinde olan İsviçreli ilaç firması Novartis, A tipi H1N1 virüsüne karşı kullanılacak aşının ilk üretiminin gerçekleştirildiğini bildirerek bu pazardan pay almak için harekete geçmekte gecikmiyor. Ve aşının ilk serisinin ön klinik deneyler ve değerlendirmeler için kullanılacağını açıklayan şirket yetkilileri, aşı üretiminin Almanya'nın Marburg kentindeki tesislerinde üretmeye başlıyorlar.

Derken diğer küresel ilaç şirketleri de esip savrulan virütik salgına karışmakta gecikmiyorlar; Sanofi Pasteur şirketi, grip aşısı üretimini Swiftwater, Pennsylvania ve Fransa Val de Reuil'daki tesislerinde gerçekleştirdiğini duyuruyor hemen ve dünyanın önde gelen en büyük ilaç üreticileri de sırayla

-Glaxo Smith Kline, Novartis ve Sanofi Pasteur isimli ilaç firmaları- domuz aşısını üretmeye başladıklarını duyuruyorlar..

Şimdi olayın perde arkasına bakalım; dünyada birçok devletin bütçesinden daha fazla sermayeye sahip olan İsviçre ilaç şirketleri

Ciba-Geigy ve Sandoz birleşmesinden 100 milyar dolarlık

bir dev olan "Novartis"; Glaxo ve SmithKline'in birleşmesinden doğan % 7,5'lik pazar payıyla, kendi endüstrilerinin en büyük üçüncü firması oluyorlar. Ve gelişen noktanın parasal ifadesi; 600 milyon doz aşı üreten dünya ilaç şirketlerinin domuz gribinden 48 milyar dolar kazanması bekleniyor.

Dünyayı saran domuz gribi nedeniyle birçok ülke ilaç stoklamaya ve milyonlarca dozluk aşı kampanyaları yapmaya başlıyor. Bu durum

planlarla hem insanlığı zehirliyor hem de sömürüyorlar.

Allahu Teâlâ Kur'an'da şöyle buyuruyor:

"İş başına geçince yeryüzünde bozgunculuk yapmaya, ekini ve nesli yok etmeye çalışan kimseler vardır. Allah bozgunculuğu sevmez." (Bakara 205)

Günümüz sağlık sektörü maalesef sadece sömürge amaçlı kullanılıyor. Ve yine maalesef bu sektörde iyi kişilerin olması bu sektörün doğru yolda olduğunu göstermeye

ve savunmaya yetmiyor. Öncelikle gerek yerel ve gerekse evrensel ölçekte tüm genel yönetimde olduğu gibi

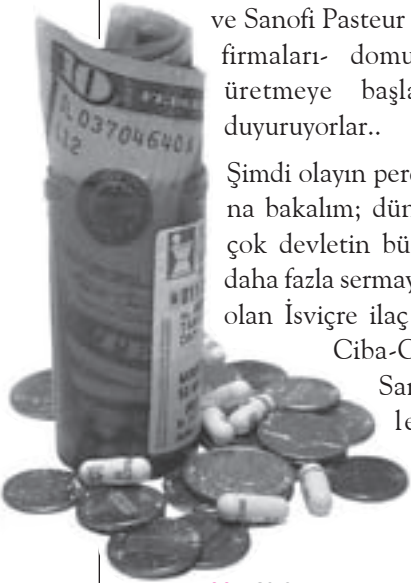
sağlık sektörünün yönetiminde de kan emici sömürgeci kapitalistlerin etkisini sıfırlamak gerekiyor.

İnsan sağlığı ile oynamanın önüne geçilmesi ise ancak sağlık sektöründe köklü bir değişime gidilmesi ile mümkündür. Bu konuda ilmi değişikliğe gidilmesi kadar insanlığı sağlıklı kalkındırmaya sevk edecek fikirle değişiklikte gerçekleştirilmelidir. Bu noktada ilk yapılacak iş; Dünya Sağlık Örgütü ile yapılan bütün antlaşmaları yeniden gözden geçirerek fesh edilmesidir. Öncelikle de Müslümanlar kendi sağlık sektörlerini hem kendi ülkelerinde hem de dünya genelinde oluşturarak bu kuruma bağımlılıktan kurtulmalıdır. Sağlık sektörü mikrop üreten değil mikropolarla mücadele eder hale getirilmelidir. Sermaye yarışı yerine insanın daha sağlıklı bir yaşama kavuşması amaçlanmalıdır. Sonuç olarak da nerede yaşarsa yaşasın insan sağlığı üzerinden kazanç elde etme fikri yok edilmelidir.

■ **"İş başına geçince yeryüzünde bozgunculuk yapmaya, ekini ve nesli yok etmeye çalışan kimseler vardır. Allah bozgunculuğu sevmez."** (Bakara 205)

domuz gribine karşı ilaç ve aşı üreten ilaç şirketlerine de büyük bir pazar yaratıyor. Dünya Sağlık Örgütünün baskısı sonucu birçok ülke aşı almak zorunda kaldığı için ilaç şirketleri milyonlarca doz aşı siparişi almaya başlıyorlar. Sipariş eden ülkelerin arasında Türkiye'de yer alıyor elbette. Türkiye ilkin Glaxo Smith Kline'dan 25 milyon doz, Novartis'ten 15 milyon doz, Sanofi Pasteur'den 3 milyon doz aşı siparişi veriyor. Sipariş edilen aşıları Glaxo Smith Kline, Novartis ve Sanofi Pasteur isimli ilaç firmaları üretiyor. Bu durumda sadece Türkiye için salgının toplam maliyetinin 640 milyon TL olacağı da belirtiliyor...

Görünen o ki, tamamen mikrop üretmeye ayarlı bir dizge içinde anlamını bulan küresel ve büyük mikropolar bütün dünyaya mikrop saçıyorlar. Sermayenin ellerinde devletleştirdiği küresel kapitalistler çeşitli desiselerle hazırladıkları

“İran” Seyahati notları

► Elyesa KOYTAK

Tahran. İmam Humeyni Havaalanı'ndan şehir merkezine giderken yol boyunca tabelalarda “Aliyyün veliyyullah” yazıları. Ertesi gün Humeyni'nin cami içindeki kabrine gidiyoruz. Cami oldukça kalabalık, namaz kılanlar, Kur'an okuyanlar, dinlenenler, kabrin başında dua edenler. Kalabalığa rağmen sakin bir görüntü var. Oradan çıkıp Humeyni'nin, Tahran'ın uzak ve fakir bir mahallesindeki evine gidiyoruz. Küçük evdeki küçük çalışma ve kabul odası ziyarete açık; eski bir koltuk, koltuğun arkasında iki üç raflı bir kütüphanede birkaç kalın kitap, ortada iki küçük sehpa; dönemin

bütün devlet başkanlarını ağırladığı bu küçük oda topu topu otuz metrekare ya var ya yok. Evin hemen yanında Humeyni'nin halka ve uluslararası medyaya konuşmalarını yaptığı salonda ne bir devlet başkanının alıştığımız kürsüsü, ne de her cümlesini alkışlaması gereken binlerce kişiyi alabilecek kapasitede yüksek bir tavan. Sadelik belki de adaletin ilk şartıdır.

Cuma namazı Tahran Üniversitesi kampüsü içinde geniş bir meydana kılınıyor, her hafta değişen Cuma imamının arkasında en ön safta bütün devlet erkânı, bürokratlar, mollalar ve arkalarında çok ciddi sayıda bir katılım. Kalabalıktan hutbe sırasında

Amerika ve İsrail'e lanet nidaları yükseliyor, yönetenle yönetilenin bulunduğu Cuma namazı sonrası belediye yöneticileri, bazı bakanlar ve bürokratlar çıkış noktasında halk tarafından çevreleniyor, insanlar dilek ve şikayetlerini bildiriyorlar.

İslam devrimine sıkı sıkıya bağlı olanların çoğunlukta olduğu fakir Güney Tahran'ın gösterişsiz mahalle aralarının birindeki mescitte İran'ın en önde gelen ahlak alimlerinden yetmiş küsur yaşlarındaki Ayetullah Hüseyini'nin arkasında yirmi kişilik cemaate katılıp namaz kılıyoruz, namazdan sonra küçük mescitte oturup sohbet ediyor bizimle. Bembeyaz sakalı ve hiç durmadan gülüm-

● 16 | *Umran* OCAK 2010

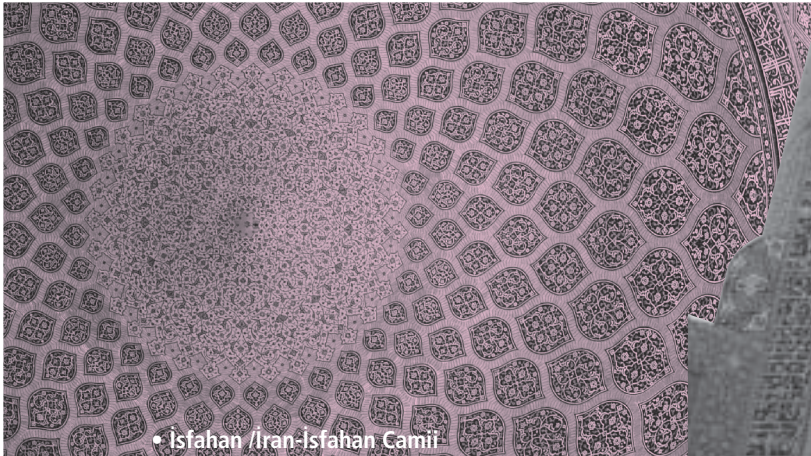
İran. 1639 Kasrı Şirin antlaşmasından beri Türkiye'yle en uzun süredir barış halinde olagelen, Pers İmparatorluğu'ndan Sasani Devleti'ne, 642'den itibaren İslam hakimiyeti boyunca Selçuklulara, Safevilere kadar uzun soluklu tarihi tecrübesinden sonra otuz yıldır **İslam Cumhuriyeti** kimliği taşıyan kadim ülke. Medeniyetler görmüş, dini ve siyasi akımlar doğurmuş, birçok felsefi ve tasavvufi ekolün beşiği olmuş, insanlık tarihinin merkez coğrafyalarından biri.

camileriyle İstanbul'un tarihi yarım adasındaki dokuyu hatırlatıyor ilk bakışta. Farşlar "İsfahan, nısfı cihan" diyorlar; İsfahan dünyanın yarısıdır. Bol ağaçlı caddeleri, şehre çok özel bir görüntü kazandıran nehri, cıvı cıvı caddeleriyle İsfahan 15 milyonluk Tahran'a kıyasla 1,5 milyonluk nüfusuna rağmen bir yandan kadim bir tarihi saklarken diğer yandan dinamik bir sosyal hayata sahne oluyor. Şah Abbas'ın eğlenceler düzenlediği yazlık sarayından ilginç bir not: Saraya ilk girdiğinizde karşınıza koca bir duvara resmedilmiş ayrıntılı bir savaş sahnesi

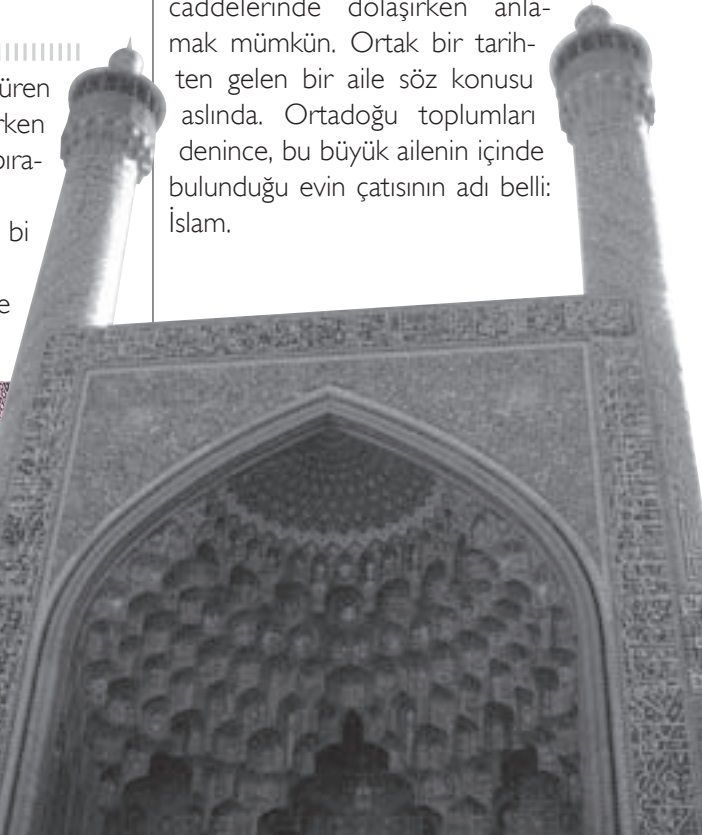
çıkıyor; güçlü bir şekilde patlayan topları ve korkusuzca tek başına İran ordusuna doğru ilerleyen at üstünde Yavuz Sultan Selim ve Osmanlı ordusu, diğer taraftaysa kargaşa ve hezimet içinde Şah İsmail ve ordusu: Çaldıran Savaşı.

IV Bizi İstanbul'a döndüren uçak inişe hazırlanırken son sözü Nedim'e bırakıyorum: "Bu şehir-i Sitanbul ki bi misl ü behadır Bir sengine yekpare Acem mülkü fedadır"

Ezcümle, buraya yalnızca çok azını aktarabildiğimiz İran seyahati notlarımızdan zihninizde kalan en büyük cümle: İran ve Türkiye'nin aynı evin farklı odalarında yaşayan toplumlar olduğu. Bunu en bariz olarak bir akşam vakti Tahran caddelerinde dolaşırken anlamak mümkün. Ortak bir tarihten gelen bir aile söz konusu aslında. Ortadoğu toplumları denince, bu büyük ailenin içinde bulunduğu evin çatısının adı belli: İslam.

• İsfahan /İran-İsfahan Camii

Millet-i İslâm'danız Ümmet-i Muhammed'deniz

Abdullah YILDIZ

Açılım süreci ile birlikte başlayan tartışmalar, son iki yüz yıldan beri yaşamakta olduğumuz derin “kimlik” sorununu tekrar gün yüzüne çıkardı. Bu çerçevede **ulus, millet, kavim, ırk, din, ümmet** kavramları birbirine karıştırıldı, bazı kavramlar asli anlamlarından saptırıldı, bazılarının içi boşaltıldı...

Kuşku yok ki, kavramlar, düşüncemizin temel araçlarıdır. Kavramların yozlaşması düşüncenin de yozlaşması, kavramların saptırılması düşüncenin de saptırılması anlamına gelir. Buna karşılık, kavramların asli mecralarına oturtulması, düşüncenin de doğru zeminde yeniden inşası demek olur.

Dolayısıyla, düşüncemizi berraklaştırmak için, kullandığımız kavramları, özellikle de kimliğimizi tanımlarken kullandığımız kavramları doğru ve asli anlamlarına irca etmeye mecburuz.

Evvelen; Hâlik-ı Zü'l-Celâl'in, bizleri bir erkek ve bir dişi den yarattığını; birbirimizle “tanışa-

lım” diye de *şubelere* (kavimlere / halklara / soylara) ve *kabilelere* ayırdığını (Hucurat 49/13) hatırlayalım. Rabbimiz, bu âyette, insanlar arasında üstünlük ölçüsünün ırk ve soy değil “takvâ” olduğunu vurgular. Ayrıca, Rûm 30/22’de dillerimizin ve renklerimizin “Allah’ın âyetlerinden” olduğunu beyan buyurur.

Sâniyen; Rabbimiz bizim için “din” olarak İslâm’ı seçmiş, yalnız İslâm’a razı olmuştur (Mâide 5/3).

Salisen; Yüce Rabbimiz bizleri sadece “Müslümanlar” olarak isimlendirmiştir (Hacc 22/78).

Bu ön bilgileri şöyle özetleyebiliriz: Bizler Türk, Kürt, Arap, Çerkez vb. gibi farklı kavim/ulus isimlerimizle yani farklı renklerimizle tanışır, farklı dillerimizle konuşuruz; ancak bu aidiyetlerimizi tercih etme şansına sahip olmadığımız gibi, bunları bir üstünlük unsuru olarak da göremeyiz. Din olarak İslâm’ı seçtiğimiz için,

Müslümanlar ismini alırız yani hepimiz **“Millet-i İslâm”** danız.

Evet, bütün Müslüman topluluklar, **“Millet-i İslâm”**ın eşit ve kardeş üyeleridirler.

İmdi, günümüzde içi boşaltılan en odak ve en belirleyici kavram **“millet”** kavramıdır.

“Millet” Ne Demektir?

D. Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*’ünde **‘millet’** kelimesinin ‘kavim’ mânasında kullanımının 19. yüzyılda yaygınlaştığını söyler. **‘Millet’**i de şöyle açıklar: “1. Din, inanç, ilahi hükümlerin tamamı, şeriat; 2. Mezhep, dini meslek; 3. Din ve mezhebe mensup olanların tamamı, ümmet (**İslâm milleti**); 4. Topluluk, cemaat (*Küfür tek millettir*)...”¹

Dilimizdeki **‘ulus, ırk, kavim’** kavramları ve batı dillerindeki **‘nation’** kavramı ile hiçbir alâkası olmayan **“millet”** kelimesinin, Türkçe Kur’ân meallerinde genellikle hep **‘din’** şeklinde çevrildiğini görüyoruz. Oysa **‘millet’** terimi ile **‘din’** terimi arasında da önemli farklar bulunmaktadır.

Firûzâbâdî, *Kâmûs*’unda **‘Millet**, şeriat veya din demektir’ derken; İsfâhânî, **‘Millet**, anlamı itibariyle **‘din’**e benzerse de aralarındaki fark şudur: **Millet** ancak Peygamber’e izafe edilir’ der. Bu meyanda Yusuf /38. âyet örnek verilir: **“Atalarım İbrahim’in, İshak’ın, Yakub’un milletine uydum.”** **“Millet-i İbrahim”** terkibi Kur’ân’da yedi kez daha geçer: 2/130,135; 3/95; 4/125; 6/161; 16/123; 22/78. Ancak, bu âyetin doğru anlaşılması için, **‘millet’** ve **‘kavm’**in yanya-

na kullanıldığı bir önceki âyete de bakmak gerekir: Bu âyette Yusuf(a.s), zindan arkadaşlarına; **“... Kuşkusuz ben, Allah’a inmayan ve ahiret gerçeğini de tanımayan bir kavm’in millet’ini terkettim”** (12/37) der. Hz.Yusuf’un terkettiği şey, Mısır halkından oluşan topluluk (**kavm**) değil, onların şirk ve zulüm esasına dayalı ahlaksız, iffetsiz, adaletsiz yaşama biçimi (**millet**)dir.²

Hz.Yusuf’un terkettiği millet/din,

Dilimizdeki **‘ulus, ırk, kavim’** kavramları ve batı dillerindeki **‘nation’** kavramı ile hiçbir alâkası olmayan **“millet”** kelimesinin, Türkçe Kur’ân meallerinde genellikle hep **‘din’** şeklinde çevrildiğini görüyoruz. Oysa **‘millet’** terimi ile **‘din’** terimi arasında da önemli farklar bulunmaktadır.

bâtıl hayat tarzıdır; tabî olduğu millet/din ise atalarının **hakka dayalı hayat tarzı**. Demek ki, **millet** ‘dinin hayat bulmasıdır’; bir dine dayalı hayat tarzıdır.

Biraz daha açarsak; Elmalılı Hamdi Yazır’ın *el-Milel ve’n-Nihâl* yazarı Şehrîstânî’den aktardığına göre: **‘Millet’**, **‘din’** ve **‘şeriat’** haddi zatında aynı şeylerse de kavram olarak her birinin farklı yönleri söz konusudur. İtikat yönüyle **‘din’**, amel yönüyle **‘şeriat’**, ictima (birlik, toplama) yönüyle de **‘millet’** denilir. Filvaki, itikat edilen neyse, esas itibariyle amel edi-

len de odur; amel edilen neyse, esas itibariyle ictima edilen de odur. Bu bakımdan **millet**, **bir topluluğun çevresinde toplandığı ve üzerinde yürüdüğü, bir diğer deyişle ictimaî ruhunun tabi olduğu, toplumun kendisinin de bağlı bulunduğu egemen prensipler ve tutmuş olduğu yoldur**. Hakkı hak, bâtılı bâtıl, eğrisi eğri, doğrusu doğrudur; şu kadar ki, bâtıl hüsrâna, hak da güzel sonuca götürür. Demek ki, millet, toplumun kendisi değildir; ona ‘cemaat, ümmet, kavm veya ehl-i millet’ denilir.³

Kur’ân, hakk’ı tebliğ ve temsil eden peygamberlerin batıl’a karşı mücadelelerinden söz ederken; mücadelenin esas itibariyle farklı **hayat tarzları** arasında yani **“millet”**ler arasında cereyan ettiğini vurgular. Zira, itikat ve amel niha-yetinde belli bir yaşam biçimine yani **“millet”**e dönüşür; amele ve hayat tarzına yansımayan itikadın ise kıymet-i harbiyesi olmaz.

Hz. Şuayb(a.s), Meyden ve Eyke halkına tevhîd inancını tebliğ etmiş, tevhîdin amele/eyleme dönüşmüş biçimi olan namazı cemaati (**raht**) ile birlikte dosdoğru kıldı ve hayat tarzı olarak da **mikyâl** (ölçü), **mîzân** (denge) ve **kıst** (adalet) temeline dayalı bir yaşam modeli önerdi (Hûd 11/84-87). Kavmin önde gelenleri ise, Şuayb ve beraberekinleri şirk temeline dayalı, vurgun, soygun, talanı esas alan milletlerine / hayat tarzlarına döndürmek için her türlü baskı ve şiddete başvurdular:

“Ey Şuayb” dediler; **“Seni ve seninle birlikte iman edenleri ya ülke-mizden çıkaracağız ya da mutlaka**

¹ D. Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, Pınar Yayınları, 2005, “Millet” maddesi.

² Abdullah Yıldız, *Yusuf’un Üç Gömleği*, Pınar Yayınları, 2006, s. 81-86.

³ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’ân Dili*, c.1, s.484.

bizim **milletimize** (hayat tarzımıza, şeriatımıza, dinimize) geri dönecek-siniz.” (Arâf 7/88)

“Sen onların **milletine** tabi olmadık-ça, Yahudiler ve Hristiyanlar sen-den kesinlikle hoşnut olacak değil-lerdir.” (2/120) âyetini de yukarıdaki kavramsal tanımlama çerçevesinde anlamak ve anlamlandırmak gerekir. Âyetin devâmında “eğer onların hevalarına tabi olacak olursan” denildiğini de dikkate alarak, “**onların milleti**”nden kastedilenin, “**dini inançlarından daha çok, hevâ ve heveslerinin belirlediği hayat tarzları**”

olduğunu söyleyebiliriz.

“Ümmet” Nedir?

“Ümmet” kavramı, aynı yer ve zamanda, aynı dine bağlı insanların oluşturduğu topluluk anlamında Kur’an’da sık sık geçer. Allah (c.c.) dileyeydi yeryüzündeki bütün insanlar bir tek ümmet olurdu (Mâide 5/48; Hûd 11/118; Şûrâ 42/8). O zaman da hür irâdenin ve imtihanın bir anlamı kalmazdı. Aslında insanlar, başlangıçta tek bir ümmet idi. Allah’ın gönderdiği peygam-

berler, onların sorunlarını çözüyorlardı. Ancak daha sonradan aralarındaki bağy (taşkınlık) yüzünden anlaşmazlığa düştüler. Farklı farklı dinler uydurdular ve değişik ümmetler haline geldiler (Bakara 2/213; Yûnus 10/19).

İslâm Ümmeti ise; ma’rûfu (iyiliği) emreden, münkeri (kötülüğü) önlemeye çalışan, insanlık içerisinde çıkartılmış en hayırlı ümmettir (Âl-i İmrân 3/110). İslâm ümmeti, aynı zamanda Hz. Peygamber’e nispetle “**Ümmet-i Muhammed**” olarak da isimlendirilir. Allah’ın yarattıkları arasında bazı ümmetler, hakka iletilirler ve hak ile adâlet yaparlar (Arâf 7/181). İnsanlar arasında çıkartılmış en hayırlı ümmet olan İslâm ümmeti, diğer ümmetlere karşı üstün bir konumdadır. Üstünlüğü; soy, kabile, renk, sosyal sınıf, zenginlik ve iktidar sahipliği gibi şeylerde görmeyen İslâm, takvâyı üstünlük vesilesi sayar. İnsanlar içinde, kim takvâ sahibi olursa, kim en yüce değerleri Allah rızâsı için ahlâk haline getirirse o üstün olur. Bu yüce erdem de, ancak, İslâm’ın getirdiği ilkelerle kazanılır. Muhammed ümmetinin üstün olduğunu bizzat Peygamberimiz haber verir: “Bu ümmet (**Muhammed ümmeti**), diğer ümmetlere karşı üstün kılındı.”⁴ Her peygambere uyan topluluk, o peygamberin ümmeti sayılır. Bu anlamda İslâm’a inanan bütün Müslümanlar **Muhammed ümmetidir**.

İslâm ümmeti, Kur’ân’a göre bir tek ümmettir. “Gerçek şu ki, sizin ümmetiniz tek bir ümmettir. Ben de sizin Rabbinizim, öyleyse Bana ibâdet ediniz.” (Enbiyâ 21/92; ayrıca bkz. Mü’minûn 23/52) İslâm ümmeti, aynı imam/önder etrafında, Hz. Muhammed’in izinde,

aynı vahye tâbi olarak bir araya gelmiş, Tevhid dinine gönül vererek vahdete ulaşmış, aynı amaca ulaşma gayretinde olan bir ümmettir. Ayrıca, İslâm ümmeti, vasat (orta, aşırı olmayan) bir ümmettir, ki diğer insanlar üzerine, İslâm’ın hak din olduğu, üzerinde oldukları yolun, doğru yol olduğu hususunda şahitlik / örneklik yapacaklardır. İslâm ümmeti, bir denge toplumdur. İnançta, amelde, hayatı değerlendirmede, ceza vermede ve yargılamada orta yolu izler. Hiç bir konuda aşırı değildir. Hakka ve adâlete uygun hareket etmek, insanlara her konuda örnek olmak onların özelliğidir. Ve onlar her konuda denge üzeredirlir.⁵

Sonuç

Ne yazık ki bugün **Millet-i İslâm** yani **Ümmet-i Muhammed**; farklı ideolojiler, siyasî rejimler ve emperyalizm sebebiyle parçalanmış bulunuyor. Müslümanlar arasına çizilen suni sınırlar, sömürgeci işgalcilerin marifetidir ve maalesef bu sınırlar, çağdaş fesat ideolojileri sayesinde Müslümanların zihin dünyalarına da çizilmiştir. Bu zihinsel parçalanma, Muhammed ümmetinin en önemli handikapıdır.

Ancak bütün bu sınırlara, farklı dil ve renklere rağmen İslâm ümmeti, Kur’an’ın ifadesiyle bir bütündür ve Kur’an etrafında birlik oluşturabilme potansiyesine sahiptir. Bu birlik, ümmet bilincinin tekrar dirilişiyle, yenden hayat bulacaktır, inşallah. Bir ırkı üstün görmek şeklindeki bir sapmaya dayanan Ulusalçılık, ülkemizin de en temel problemidir. Bu problem, ancak Türk’ün, Kürd’ün, Gürcü’nün, Çerkez’in; “**Millet-i İslâm’danız ve Ümmet-i Muhammed’deniz**” demesiyle çözülecektir, vesselam.

⁵ Ahmet Kalkan, *İkram İslam Ansiklopedisi*, “Ümmet” maddesi.

⁴ Ahmed bin Hanbel, 5/383.

“SEKÜLER DİL, İMKÂNLARI TÜKENENE KADAR KONUŞULACAK. FAKAT NİHAİ KERTEDE GALEBE EDECEK OLAN DİNİN DİLİDİR.”

“Merkezde yaşamayı seçip yine eskisi gibi sadece aşiret kurallarına bağlı kalmak arzusu problem doğurdu.

Cumhuriyet bu talebi yok saydı ve doğru sandığı siyaseti uyguladı. Bu siyaset, “*benim doğrularımdan başka doğru yoktur*” yaklaşımıydı; yanlış ve kötü tesir yaptı.

Aradaki müşterek din bağı, seçilen üslubun kötülüğü sebebiyle fonksiyonsuz kaldı. Şimdi bu durumun yeniden değerlendirilmesi, karşılıklı taleplerin başka bir uzlaşma noktasında dengelenmesi gerekiyor.”

Ahmet Turan ALKAN ile Söyleşi

Zafer ÖZDEMİR

• Türkiye’de “Demokratik Açılım” sürecinde arttığı söylenen milliyetçilik duygusunun, ideolojik tavırları ne olursa olsun bu toplumda yaşayan her insanın, adalet duygusuyla arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Milliyetçilik tabii bir his, tabii bir aidiyet duygusu. Her duygu gibi onun da dengede tutulması, zaman zaman bastırılması veya yönetilmesi gerekiyor. Aile bağları da böyledir mesela, ebeveynlik, akrabalık, bir kurum bünyesinde bulunmak, arkadaşlık vesaire. Tabiidir fakat denetlenmesi ve yönetilmesi gerekir.

Siyasi açıdan milliyetçilik, çok basit bir dil oluşturuyor; “Sen benim zümremdensin ve dostsun;

sen ise yabancısın ve beni tedirgin ediyorsun.” Haliyle sömürülmesi de gayet kolaydır. “Bizi bölmek istiyorlar” ithamıyla işaretlenen topluluğa karşı bir husumet yoğunlaştırmak çok kolay; belki bu ithamın içinde haklılık payı da vardır fakat bir kere bu yolla kitle psikolojisine teslim olununca öz denetim ve yönetim hakkımızdan vazgeçmiş oluruz. Bizi adalet duygusu denetler, hakkaniyet hissi dengeler, hakikate saygı frenler ve öngörölmüş sabır ilk elde acul davranıp yanlış yapmamızı engeller. Milliyetçilik üzerinden siyaset yapmak kolay ve çok tehlikeli bir yol. Ucuzluğu ve pratikliği sebebiyle maalesef bol miktarda tüketiliyor.

• Söylemsel planda değerlendirdiğimizde “bin yıldır beraber yaşayan iki halkı ayıran sadece 80 küsur yıllık Cumhuriyet ideolojisi” mi, yoksa derinlerde, her iki halkın toplumsal hafızalarında İslam’ın artık kaynaştırıcı ve bütünleştirici dilinin aşınmaya başladığını açık eden bir durum mu söz konusu?

“Bin yıllık beraberliği” izah eden, tarihi ve sosyal faktörleri hatırlamadan bütün kabahati Cumhuriyet ideolojisi-ne yıkıvermek biraz haksızlık olur. Yanlışlık yapmak sadece Cumhuriyet yöneticilerinin lüksü değildi ki. Kürtler daha önce, şimdiye oranla daha hür, hatta yarı bağımsız gibi yaşıyorlar ama merkezden uzakta duruyorlardı. Modernleşme, şehirleşme ile birlikte merkeze yakınlaşınca yeni bir durum ortaya çıktı. Merkezde yaşamayı seçip yine eskisi gibi sadece aşiret kurallarına bağlı kalmak arzusu problem doğurdu. Cumhuriyet bu talebi yok saydı ve doğru sandığı siyaseti uyguladı. Bu siyaset, “benim doğrularımdan başka doğru yoktur” yaklaşımıydı; yanlıştı ve kötü tesir yaptı. Aradaki müşterek din bağı, seçilen üslubun kötülüğü sebebiyle fonksiyonsuz kaldı. Şimdi bu durumun yeniden değerlendirilmesi, karşılıklı taleplerin başka bir uzlaşma noktasında dengelenmesi gerekiyor.

• Bununla bağlantılı olarak Türkiye’de İslami cemaatler ve dini kanaat önderlerinin, Kürt sorunu bağlamında İslam’ı, bir yaşama biçimi olmanın ötesinde bir siyaset ve buna bağlı beraber yaşanılabilir bir anlayış zemini oluşturabilme imkânı olarak topluma mal etme noktasında, durumlarını ve bu meseleye yaklaşımlarını nasıl buluyorsunuz?

Bir seri yanlışlık ve yanlış anlayış, İslam dininin farklılıkları kaynaştırıcı ve bir arada tutucu mesajının buharlaşmasına sebep oldu. Cumhuriyet yöneticilerinin kötü yürüttüğü süreç de budur. PKK’nın çıkışı ile birlikte Kürt muhalefeti din dışı, seküler ve modernist bir dille konuşmaya başladı. Muhafazakâr Kürtler başlarda bu dili yadırgasa da içlerinde bir kısmı bu dilin tuzlu ve acı tadını sevdiler ve en azından sessiz kalmayı tercih ettiler. Cumhuriyet yöneticilerinin dinin bağdaştırıcı lisanını görmezden gelmesi, sadece Kürtlere değil, rejimi tehdit ediyor gibi görünen veya öyle algılanan her muhalefet odağına karşı sertlikle dikte edilmiştir. Bugün için dini retoriğin, meseleyi kısa vadede çözmeye yeteceğini zannetmiyorum. Seküler dilin imkanları tükenene kadar konuşulacak fakat nihai kertede galebe edecek olan dinin dilidir.

• Türkiye’de, farklı inanç, düşünce ve kültürlerin karşılaşmalarının eskisine göre daha şiddetle uzak, daha “makul”(!) bir zeminde gerçekleştiği tespiti “liberal” düşüncenin yaygınlık kazanmasıyla açıklanıyor. Siz buna katılıyor musunuz?

Hayır katılmıyorum, liberalleri küçümsediğimden değil; Liberaller sancılı bir dönemde demokrasiden ve temel haklardan yana tavır koyarak mühim bir sıklet merkezi teşkil ettiler. Siyasi planda hiçbir ağırlıkları olmamasına mukabil entelektüel planda güçlü temsille gündeme ağırlık koydular. Bunu görmezden gelmek haksızlık olur; ne var ki Liberaller, değerlerini “üst ve ilahi” menşeden almıyorlar, men-

Bir seri yanlışlık ve yanlış anlayış, İslam dininin farklılıkları **kaynaştırıcı ve bir arada tutucu** mesajının buharlaşmasına sebep oldu. **Cumhuriyet yöneticilerinin** kötü yürüttüğü süreç de budur. PKK’nın çıkışı ile birlikte Kürt muhalefeti din dışı, seküler ve modernist bir dille konuşmaya başladı. **Muhafazakâr Kürtler** başlarda bu dili yadırgasa da içlerinde bir kısmı bu dilin tuzlu ve acı tadını sevdiler ve en azından sessiz kalmayı tercih ettiler.

seleri Hümanist yaklaşımdır ve günün birinde şimdi beraber gibi görünen muhafazakar-dindar ve liberaller beraberliğinin ayrışması kaçınılmazdır. Temelde ilahi değerlere referansta bulunmadıkları için Liberallerin yaygınlık kazanma şansı yok, şimdi olduğu gibi tarihi ittifaklar aracılığı ile fonksiyon ifa ediyorlar.

• “Kürt Sorunu”nun şu ana kadar çözümsüz kalmasına etkisi bağlamında, toplumda “milliyetçilik” ile “parçalanma” düşüncesinin birbirini besleyerek yükselmesinin, Kürt sorununun çözümüne ilişkin girişim süreçlerinde, süreci çözümsüzlüğe sevk edecek şekilde ısrarla gündeme gelmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çocukça buluyorum; çok vahim ve endişeli edalarla bölünmeyi telaffuz edenler, iç harp kavramı hakkında hiçbir şey bilmeyen veya okuduklarını anlamayan kişiler galiba. Bölünmek sadece Kürtlerle Türklerin coğrafi veya siyasi planda ayrışması değildir, bizim medeniyet tasavvurumuzun ve iddiamızın iflasıdır. Temelde iki İslam toplumunu bir

arada tutamayan bir medeniyet tasavvuru ne işe yarar ki? Sadece kendine hayrı dokunan, kendinden ibaret bir mutluluk adacığının tasavvuru olan bir yaklaşım, bütün tarihi birikimin reddi, iflası demektir ve ben böyle bir ihtimali kesinlikle ciddiye almıyorum. Bu ülkenin aklıbaşında Kürtleri ve Türkleri hâlâ çoğunluğu teşkil ediyorlar. Sesleri pek işitilmiyor ama varlar ve oradalar; onlar ümitsizliğe kapılmadıkça bu tarafta siyaset cazgırlığına soyunmuş madut kapasiteli adamların “bölündük bölünmüyoruz” paranoyası yaymasına ciddiye atfetmem. Ağzımdan ye alsın, bölünürsek bölünmüş parçalardan kimseye bir hayır gelmez; tek başına işe yaramaz, mânâ ifade etmez; tevhid edersek büyük devlet, büyük millet oluruz.

Bu ülkenin aklıbaşında Kürtleri ve Türkleri hâlâ çoğunluğu teşkil ediyorlar. Sesleri pek işitilmiyor ama varlar ve oradalar; onlar ümitsizliğe kapılmadıkça bu tarafta siyaset cazgırlığına soyunmuş madut kapasiteli adamların “bölündük bölünmüyoruz” paranoyası yaymasına ciddiye atfetmem. Ağzımdan ye alsın, bölünürsek bölünmüş parçalardan kimseye bir hayır gelmez; tek başına işe yaramaz, mânâ ifade etmez; tevhid edersek büyük devlet, büyük millet oluruz.

Mümin Açısından Kavmi Kimlik ve Kavmiyetçilik

"Bu din, Allah'ın verdiği bir renktir.

Kim Allah'tan daha iyi bir renk verebilir?

Biz yalnız O'na kulluk ederiz."(2/138)

Prof. Dr. Burhanettin CAN

Kimlik oluşumunun seyrine bakıldığında, farklılıkların birlikteliğinin esas olduğunu görürüz. Diğer bir deyişle "çeşitlilik içinde birlik, birlik içinde çeşitlilik" söz konusudur. Bazı değerler, özellikler etrafında birleşme vardır. **Kimlikleri farklı kılan Ben/Biz ile öteki/ötekiler arasındaki farklılık ya da tezattır. Ben/biz hangi ortak paydalar etrafında oluşmaktadır?** Bu sorunun cevabı kimliğin aynılığı ya da farklı oluşunu sağlar. Fertleri birbirine bağlayan bağ, fertlerin ortak payda kabul ettiği özelliklerdir. Fertler bu özelliklerden dolayı birbiri ile kader birliği etmekte, fertlerde aidiyet oluşmakta ve birbirlerine sadakatle bağlanmaktadır. Ortak payda kimliğe

şekil ve isim veren ana unsurdur. Tüm bireyler bunlara canla başla ve hatta hayatları pahasına bağlıdırlar. **Kimliği diğerlerinden farklı kılan sadakatle bağlı olunan bu temel ortak özelliklerdir.**

Geçen sayıda İnsanın yaratılışı ile o ana kadar var olan varlık dünyasında kimlik ayrışmasının nasıl meydana geldiğini incelemiştik. İblisin insanoğluna savaş açması ve Hz. Adem'le eşini tuzağa düşürüp Allah'ın emirlerini çiğnetmesi sonucunda Hz. Adem'le eşi yeryüzüne gönderilmiştir. Burada yeryüzüne gönderilmiş olan insanlık ailesinde farklı kimliklerin nasıl meydana geldiği incelenecektir. Özellikle Kavmi kimlikle ve kavmiyetçilik üzerinde durulacaktır.

Farklı Kimliklerin Ortaya Çıkışı

İlk tasnif ya da kimlik ayrışımı yaratılışla beraber olmaktadır: *Canlı-cansız ayrımı*. Buna **canlı olma kimliği** diyebiliriz. Kutsal kitapların bize haber verdiği **canlı varlıklar kimliğine**, melek, cin, yecuc-mecuc, insan ve hayvanlar âlemi dâhildir. Canlı varlıklar kimliğinde beş alt kimlik alanı söz konusudur. İnsan söz konusu edilirse, **anne ve babanın bir olması ve aynı türe (beşer) mensubiyetle oluşan bir kimlikten** bahsedilebilir. İnsan canlı varlıklar kümesinin bir alt kümesi olarak ayrı bir kimliğe sahiptir. Buna **insan kimliği** diyebiliriz. Kur'an-ı Kerim bunu, 'ey insanlar' (4/1, 49/13) ve 'ey Ademoğulları' (7/27) hitabıyla dile getirmektedir.

Ancak tek ve bütün olan insanlık kimliği, insanın yeryüzündeki serüveninde insan nesli çoğalıp yeryüzüne yayılmaya başladığında kırılmaya uğrar ve farklı alt kimlikler ortaya çıkar. Bu kırılma ya da farklılaşma, tarihsel süreç göz önüne alındığında 1- Değer eksen, 2- Genetik eksen (Kan-Renk) 3- Dil eksen olmak üzere üç ana eksen etrafında meydana gelmiştir.

Değer Eksenli Farklılaşma

Başlangıçta Hz. Adem ve eşi iki kişilik bir aile iken daha sonra çocukları ve torunları olmuştur. İki kişilik aile önce geniş aileye, daha sonra da geniş bir akraba topluluğuna dönüşmüştür. Hz. Adem'in çocukları çoğalıp değişik coğrafyaya yayılmışlardır (30/20-21).

Zamanla insanların hayata bakışlarında değişim meydana gelip, İblise uymaları, hayatın tanzim edilmesinde ihtilafa düşmeleri, aynı ana babanın çocukları olma ve aynı türe mensup olma ortak vasıflarına rağmen onların bir kimlik etrafında toplanıp bütünleşmelerini engellemiştir.

Hz. Adem ile eşinin yeryüzüne gönderilip çoğalmalarının başlangıç evresinde, Adem'in çocukları olma, aynı türe (insan) mensubiyet ve daha da önemlisi Hz. Adem'in Allah'tan aldığı vahyî bilgilere dayalı yaşama kararı, onlar arasında en temel ortak paydayı meydana getirmiştir. Allah insanoğlunu yeryüzüne gönderirken başıboş bırakmamış, kendi kaderine terk etmemiş, ona yeryüzündeki hayatında mutlu olacağı, saadete ulaşacağı kurtuluş yollarını gösterecek rehberler göndereceğini vaad etmiştir (2/38-39).

Başlangıçta Hz. Adem'in rehberliğinde '**insanlar tek bir ümmettir**' ve diğer varlıklar açısından tek bir kimlik altında toplanıp bütünleşmişlerdir (2/213, 10/19, 21/92, 23/52). İnsan açısından Öteki İblistir ve de düşmandır (7/24-27). İblis insanoğluna topyekûn savaş açmaya, insana yapıp ettiklerini süslü göstermeye ve ona sürekli vesvese vermeye yemin etmiştir (4/118-119, 15/39, 17/64). İblis gibi bir düşmanın insana verdiği vesvese sonucunda insanda varolan bazı kötü özellikler, bağı gibi, insanın üzerinde etkili olmuştur. Zamanla insanların hayata bakışlarında değişim meydana gelip, İblise uymaları, hayatın tanzim edilmesinde ihtilafa düşmeleri, aynı ana babanın çocukları olma ve aynı türe mensup olma ortak vasıflarına rağmen onların bir kimlik etrafında toplanıp bütünleşmelerini engellemiştir. Bunun en dikkat çekici ilginç örneklerinden biri Hz. Adem'in iki oğlu arasında ki değer farklılaşması nedeniyle ortaya çıkan ve kanla sonuçlanan mücadeledir (5/27-31).

Kardeşi ile olan tartışmasında Kabil'in kurbanının kabul edilmeme sebebi, '**gerçek anlamda Allah'tan korkup sakınmaması**' olarak gösterilmektedir. Bu, iki kardeş arasında değer farklılaşmasının var olduğunu göstermektedir. Değer farklılaşması, aralarındaki en ciddi bağ olan kan-soy bağına göre daha baskın hale gelmiştir. Bunun sonucunda da kardeşini öldürebilmiştir.

İnsan neslinin genetik olarak farklılaştırılması, soy ya da akrabalık sevgisinin insan yapısına yerleştirilmesi bir aidiyet meydana getirmektedir. Akrabalık eksenli bir aidiyet, ferdi birey olmaktan çıkarıp toplumsallaştırmaktadır. Akrabalık eksenli bir dayanışma, aynı zamanda toplumsal yaşamda bir **denge** kurulmasını sağlayabilmektedir. Bu, bir açıdan her birimi örgütlü olan **insanlık camiası** demektir. Çünkü her bir örgütsel yapı, kendi müntesipleri arasında özel bir **sevgi, saygı, şefkat, aidiyet ve sadakat** duygusu meydana getirir. Bunlar insan fıtratına yerleştirilmiş duygulardır.

Hayata ilişkin farklı bakış, insan kimliğinin daha alt kimliklere parçalanmasına sebebiyet vermiştir. Değerlerde olan farklılaşma birliğin, tek ümmetin, tek kimliğin parçalanmasına vesile olmuştur Bunun sonucunda tek olan ümmet ihtilafa düşerek bir kısmı hidayetçilere bir kısmı da şeytana tabi olarak parçalanmıştır. Bu parçalanmışlık tarih boyu Hidayetçilerin yolundan gidenlerle İblisin yolundan gidenler arasında sürüp gitmiştir (42/13-14).

Bu iki farklı yolun müntesipleri, kendi içlerinde yeni bir aidiyet, konumlanma, güven duygusu oluşturmuşlardır. Dolayısıyla İnsanlık kimliğinin altında bu iki yol mensupları iman edenler ve etmeyenler diye iki ana alt kimliğe bölünmüşlerdir. Kur'an-ı Kerim baştan sona iman edenler (Biz) kimliğini inşa etmekte ve inkâr edenler (Öteki) kimliğinin bütün vasıflarını ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu iki kimlik mensupları arasındaki mücadele ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Tarih, bu iki ana yol mensuplarının mücadelelerine göre şekillenmiştir. **Kur'an buna Hizbullah'la Hizbu's-Şeytan'ın mücadelesi adını vermektedir** (58/19-22).

Kan-Renk ve Dil Eksenli Farklılaşma

Aynı ana babanın çocuklarında farklı renk, dil ve genetiğin nasıl meydana çıktığını ya da renk, dil ve genetik farklılaşmasının nasıl vuku bulduğunu şimdilik bilmiyoruz. Aynı ana babanın

çocuklarının bu denli farklılaşmalarının sebebi, bu günkü ilmi araştırmalarla (antropoloji, etnoloji, sosyoloji...) tatminkâr bir şekilde izah edilebilmiş değildir. Bu konuda söylenen her şey, öngörü, tahmin ve zandan öteye geçmemektedir. Ancak Kur'an-ı Kerim, renk ve dil farklılaşmasının, üzerinde düşünülmesi gereken Allah'ın ayetlerinden olduğunu bize haber vermektedir. Renk ve dil farklılaşmasının büyüklüğü ve esrarının önemini daha iyi anlayabilmek için Rum/22'nin üstünde ve altında olan Kur'an ayetlerini birlikte göz önüne almakta fayda vardır (30/19-26). Aşağıda sadece Rum/22'ye yer verilecektir:

(Rum/22) "Göklerin ve yerin yaratılması ile dillerinizin ve renklerinizin ayrı (farklı ve değişik) olması da, onun ayetlerindendir. **Hiç şüphe yok bunda, ilim sahibi olanlar için gerçekten ayetler vardır."**

Bu ayetlerde (30/19-26) yer alan aşağıdaki konular, Allah'ın ayetleri olarak belirtilmektedir:

'kendi nefislerinizden eşler yaratma ve arada bir sevgi ve merhamet kılma'

'göklerin ve yerin yaratılması'

'dillerin ve renklerin ayrı (farklı ve değişik) olması'

'geceleyin ve gündüzün uyuma'

'geçimin temin için rızık arama'

'korku ve umut (unsuru) olarak şimşegi gösterme'

'gökten su indirmek suretiyle ölümünden sonra yeri onunla diriltme'

'göğün ve yerin O'nun emriyle durması'

Bunlardan ‘göklerin ve yerin yaratılması’ ile ‘dillerin ve renklerin ayrı (farklı ve değişik) olması’ alimler için ayet olurken; diğerler ise ‘düşünebilmekte olan bir kavim’, ‘aklını kullanabilecek bir kavim’ için ayetler olmaktadır. Bu konumlandırma, renklerin ve dillerin farklı olmasında ki hikmet ve esrarın büyüklüğünü ortaya koymaktadır.

Eğer renk ve dil Allah’ın ayetleri ise, yaratılışın bir kanunu ise, fıtratın bir gereği ise doğan insanın iradesinden, tercihindan bağımsız ise, renk ve dillerin inkârı veya yok edilmeye çalışılması veya küçümsenmesi ya da bu insan topluluklarının hor, hakir görülmesi, Yaratılış kanuniyetlerini ve Allah’ın ayetlerini inkâr manasına gelir. Bu da Allah’a isyandır.

Aynı anne babanın çocuklarının farklı renk ve dile sahip olması, nasıl Allah’ın yaratış kanununun bir sonucu ise; Adem’in çocuklarının çoğalmaları ile farklı soy, oymak, kabile ve şa’b’a ayrılması da Sünnetullahın bir sonucudur. Hucurat suresinin 13. ayetinde bunu görebilmekteyiz:

“[49/13] Ey insanlar, gerçekten, biz sizi bir erkek ve bir diğiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi şa’b şa’b (halklar/kavimlere/milletlere) ve kabileler (şeklinde) kıldık. Hiç şüphesiz, Allah katında sizin en üstün (kerim) olanınız, takvaca en ileride olanınızdır.”

Elmalı’lı ayette geçen Şa’b kavramını Kabile kavramı ile birlikte aşağıdaki gibi açıklamaktadır(1)

“Şu’ub: Şa’bın çoğuludur; Kabâil: Kabilenin çoğuludur. Araplar, topluluk taksimini insan bedeninin yaratılışını esas alarak yapmışlardır. Şöyle ki: İnsanın kafatasını meydana getiren kemiklerden her birine kabile ve hepsine de kabâil denir ve bu baş kemiklerinin birbirine kavuşup bittiği eke de şa’b denilir. Bir babanın sulbünden dallanan çok bir topluluğa bundan alınmış olarak kabile denildiği gibi çeşitli kabileleri toplayan ve hepsi bir asla mensup olan büyük cemiyete de re’s veya şa’b denilir. Bu şekilde bir asla mensup olan toplumların hepsinin başı ve büyüğü olan toplum şa’b’dır ki, kabileleri içinde bulundurur. Kabile amareleri içinde bulundurur ki sadır, yanı göğüs derecesindedir. Amare batınları içinde bulundurur ki, Türkçe’deki göbek deyimine benzer, batın fahızları içine alır, fahızlar de fasileleri içine alır, toplamı altı tabaka eder. Bazıları fasileden sonra yedinci olarak aşireti saymışlardır.”

Elmalı’ya göre Şa’b, kabilelerin ittifakı ile meydana gelen daha büyük bir topluluktur. Modern Arapça’da şa’b halk anlamında kullanılmaktadır (2).

Türkçe sözlüklerde “**Kabile: Bir soydan türeyen, bir arada yaşayan topluluk, göçebe aşiret, boy, oymak**” olarak anlaşılmaktadır (3).

Kavim ise kabileye nazaran daha geniş anlamlıdır: “1-Kişinin içinde yaşadığı topluluk, insan topluluğu. 2- Allah tarafından üzerlerine peygamber gönderilen topluluk, cemaat, ümmet, millet. 3- Halk. 4- Akraba, aile, kabile. 5- Yalnız erkekler topluluğu. 6-Eş, zevce. 7-Aralarında din, dil, soy, kültür ve tarih birliği olan insan topluluğu.” (3)

Kavim sözcüğü Kur’an’da çokça, 300 civarında, kullanılan kelimelerden biridir. ‘Soy birliği, topluluk, kimseler’ olmak üzere 3 farklı anlamda kullanılmaktadır (2).

1- Kavim Soy birliği anlamın-

da Kur'an'da geçtiği yerlerde bazen kavmin adı verilmekte (Ad kavmi, Semud kavmi -9/70, 14/9-); bazen de önderlerin isimleri

(Firavun'un kavmi- 26/11, Musa'nın kavmi-2/54,60,67, 5/20 10/87-) ile anılmaktadır.

2- Kavim sözcüğü Kur'an'da **'çeşitli özelliklere sahip topluluk, grup, halk için** kullanılmaktadır. Bu kullanımda topluluk, topluluğa gönderilen Peygamberlerin isimleri ile anılmaktadır: Nuh kavmi (7/69, 9/70, 11/89, 25/37, 26/105), Hud kavmi (11/89, 26/11,160), Salih kavmi(11/89), Lut kavmi (11/70,74 26/11,160), İbrahim kavmi (9/70, 22/43), Yunus kavmi(10/98).

3- Kavim sözcüğü, **'Kişiler/'Kimseler'** anlamında olumlu ya da olumsuz kişileri anlatmak için Kur'an'da yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (2):

- kavm yûkinûn (inananlar-2/118, 5/50),
- kavm yu'minûn (inananlar-16/79, 29/51, 43/88),
- kavm ya'kulûn/yetefekkerûn/ yezzekkerûn (düşünenler- 29/35, 16/69, 2/164 5/58, 6/126, 13/3,4),
- kavm ya'lemûn (bilenler-2/230, 6/97),
- kavm kâfirûn (inkarcılar-2/259, 264, 286; 3/147; 27/43),
- kavm zâlimûn (zulmedenler- 2/258; 5/51; 23/28; 26/10; 28/25),
- kavm cebbârîn (zorbalılar-5/22),
- kavm müfsidûn (bozguncular- 29/30) ve kavm sâlihûn (iyiler-5/84).

Kavmi Kimlik

Kavimle ilgili yapılan tanımlama ve kavim kelimesinin kullanımına baktığımızda belli bir özellik ya da özellikler etrafında toplanan insan topluluğu anlamına gelmektedir. Bu özellikler farklılık gösterebilmektedir. Kur'an'da geçen yukarıdaki 3 kullanım şekline bakıldığında, belli bir soya mensup olma özelliği, bir peygamberin davetine muhatap olma özelliği, iman etme-inkar etme, düşünme, fesat, zulüm.. gibi baskın bir özelliğe sahip olmanın öne çıktığını görmekteyiz. **Ancak kavim kelimesi, zaman içerisinde soy birliğinin dışındaki diğer özelliklerin unutulması ile anlam daralmasına uğrayarak soy birliği anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Bu gün pratik kullanımda kavim dendiğinde soy birliğinin baskın olduğu insan toplulukları anlaşılmaktadır.**

Bu açıklamaların ışığında Hucurat/13 incelendiğinde, ayeti iki ana eksen boyunca değerlendirmek mümkündür. **Eksenlerden biri,** aynı ana babanın çocuklarından meydana gelen ve fakat farklı soylara ilişkin topluluklar olarak kabile ve şa'blardır. Bu noktada baskın olan özellik soy, akrabalık bağıdır. Ayete göre böyle bir ayrımın temel sebebi tanışma ve kaynaşmadır. **İnsan neslinin genetik olarak farklılaştırılması, soy ya da akrabalık sevgisinin insan yapısına yerleştirilmesi bir aidiyet meydana getirmektedir. Akrabalık eksenli bir aidiyet, ferdi birey olmaktan çıkarıp toplumsallaştırmaktadır. Akrabalık eksenli bir daya-**

nışma, aynı zamanda toplumsal yaşamda bir denge kurulmasını sağlayabilmektedir. Bu, bir açıdan her birimi örgütlü olan insanlık camiası demektir. Çünkü her bir örgütsel yapı, kendi müntesipleri arasında özel bir sevgi, saygı, şefkat, aidiyet ve sadakat duygusu meydana getirir. Bunlar insan fıtratına yerleştirilmiş duygulardır. Hastalandığınız zaman akrabaların seferber olması aynı duygunun ürünüdür.

İkinci eksen, değer eksenidir. Bu eksene göre, soy, akrabalık bağı bir ayrıcalık getirmez. Farklı kabile ya da şa'blar arasında ayırıcı unsur, değer tabanlı takva özelliğidir.

Furkan/54. ayeti de, yukarıdaki ayetleri teyid etmekte ve ayette nesep ve sihriyyetin, insana Allah tarafından bahşedilmiş bir hak olduğu ifade edilmektedir:

"[25/54] Ve insanı bir sudan yaratıp onu, neseb ve sihr (iyyet sahibi) kılan O'dur."

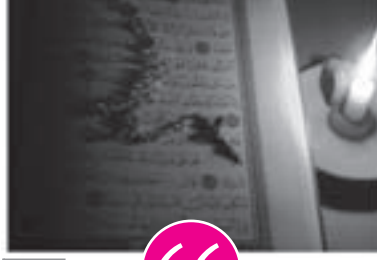
İnsanlığın yeryüzündeki ilk serüveninde ister aile, ister sülale, ister aşiret, ister kabile isterse şa'b birimlerinde olsun iki özellik öne çıkmaktadır. **Bunlardan biri akrabalık diğeri ise değerdir.** Allah İnsanoğlunu yeryüzüne gönderirken onları farklı kabile ve şa'blara bölerken aynı zamanda onlara yeryüzündeki yaşantılarında tâbi olması gereken değer sistemini, hukuku da bildirmiştir. Hidayetçi rehberlerin ana görevi budur. Ana görev, yeryüzünde ki hayatın Allah'ın öngördüğü tarzda tanzim edilmesidir. Ancak İnsanoğlu yeryüzüne inerken onunla birlikte ve

de düşman olarak İblis inmiştir. İblis, Allah'ın koyduğu yaşam kuralları ve yasaların karşısına onlara zıt farklı kural ve yasalar ihdas ederek ya da onları tahrif ederek insanoğluna sunmuş, ona vesvese vererek kandırmış ve hidayetçilerin yolundan bir kısmını saptırabilmiştir. Böylece renk, dil ve genetik farklılaşmanın yanı sıra değer, din farklılaşması meydana gelmiştir.

Hucurat/13. ayetinde hitap, doğrudan doğruya insanadır. Aynı anne babanın çocukları olduğumuz hatırlatılmaktadır. Bundan sonra 'kavim'/ 'millet' ve kabilelere ayrıldığımız, farklılaştırıldığımız zikredilmektedir. Ancak bunların var kılınışı, *"tanışma ve kaynaşma"* (49/13) olarak gösterilmektedir. Öyleyse *ilahi sünnetin bir gereği olarak, boy, kabile, kavim ayrımını, insanlık kümesinin ve İman edenler, İnkâr edenler kümelerinin birer alt kümeleri olarak ele alıp birer alt kimlik statüsünde değerlendirmeliyiz.*

Bir insanın aidiyet ile bağlı olduğu iman etmiş olan kavmini sevmesi, en doğal hakkı olup fıtri bir özelliktir. Bu yadırganacak ya da kınanacak bir durum olmamalıdır. İslam akrabalık bağlarının koparılmasına karşı çıkmaktadır (4/41). İslam akrabalık ilişkilerine verdiği önemden dolayı yöneticilerin akrabalık bağlarını koparacak işler yapmasını yasaklamakta ve de lanetlemektedir:

"[047.022] Demek, 'iş başına gelip yönetimi ele alırsanız' hemen yeryüzünde fesad (bozgunculuk) çıkaca-

Hiz. Peygamber'den, tebliğe önce akrabasından başlaması istenmiştir.

Bu, akrabalık bağının oluşturduğu sevgi, şefkat ve merhamet bağının, tebliğe karşı reaksiyonları azaltmış olabileceği ihtimalinden dolayı olsa gerektir. Ayrıca tebliğe birlikte yeni değerlerin akrabalar tarafından benimsenmiş olması, soy bağının yanında değer bağının var olması ile daha güçlü bir dayanışma meydana getirmektedir. (26/214-216)

racak ve akrabalık bağlarınızı koparıp parçalayacaksınız, öyle mi?"

"[047.023] İşte bunlar; Allah onları lanetlemiş, böylece (kulaklarını) sağırlandırmış ve basiret (göz)lerini de kör etmiştir."

"[002.205] (İnsanlardan öylesi de vardır ki) O, iş başına geçti mi (ya da sırtını çevirip gitti mi) yeryüzünde fesad çıkarmaya, ekini

ve nesli helak etmeye çaba harcar."

Kur'an'da sık sık peygamberlerin soylarına atıfta bulunmaktadır. Nesillerine peygamberlik verilerek kendilerine lütufta bulunulduğunun söylenmesi, nesle verilen önemi göstermektedir (3/33-34, 29/27).

İman etmiş olan soyunu sevmek, ona dua etmek, ona yardım etmek, onun iyiliğini istemek Kur'an'ın yasaklamayıp teşvik ettiği bir konudur. Hiz. İbrahim'in yaptığı duada bunu görebilmekteyiz:

[2/128] İbrahim, İsmail: «Rabbimiz, ikimizi sana teslim olmuş (müslümanlar) kıl ve soyumuzdan da sana teslim olmuş (müslüman) bir ümmet (kıl) .»

Hiz. Meryem'in anası doğumdan sonra Hiz. Meryem'in soyuna şeytana uymamaları için dua etmektedir:

"[3/36] Dedi ki: «Rabbim, doğrusu bir kız (çocuğu) doğurdum. Erkek ise, kız gibi değildir. Ona Meryem adını koydum. Ben onu ve soyunu o taş tutulmuş şeytandan Sana sığındırıyorum.»"

Kur'an bize tevbe edip Salih amelde bulunanların soylarına, hak yolda olmaları için dua etmeleri gerektiğini haber vermektedir:

"[25/74] Ve onlar: «Rabbimiz, bize eşlerimizden ve soyumuzdan, gözün aydınlığı olacak (çocuklar) armağan et ve bizi takva sahiplerine önder kıl,» diyenlerdir."

Hız. Peygamber'in kendisini Taifte taşıyan kavmine karşı; "Allah'ım sen kavmime hidayet eyle, onlar hakkı bilmiyorlar." şeklinde dua etmesi ders alınması gereken bir yaklaşımdır: İbnu Mes'ud (radiyallahu anh): "Ben, peygamberlerden (aleyhimüsselam) birinin acıklı bir hikâyesini anlatmış olan Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı şu anda sanki tekrar seyrediyor gibiyim. Demişti ki: "Kavmi ona şiddetle vurup yaralamıştı. O hem akan kanlarını siliyor, hem de: "Allah'ım, kavmimi mağfiret et, çünkü onlar bilmiyorlar" demişti." [Buhârî, İstirâbe 4, Enbiya 50; Müslim, Cihâd 105, (1792).]

Hız. Peygamber'in, amcası Ebu Talib'in hidayete kavuşması için gösterdiği gayretle, Hız. İbrahim'in dua için babasına söz vermiş olmasını hep bu bağlamda düşünmemiz gerekmektedir.

Hız. Peygamber'den, tebliğ öncce akrabasından başlaması istenmiştir. *Bu, akrabalık bağının oluşturduğu sevgi, şefkat ve merhamet bağının, tebliğ karşı reaksiyonları azaltmış olabileceği ihtimalinden dolayı olsa gerektir. Ayrıca tebliğle birlikte yeni değerlerin akrabalar tarafından benimsenmiş olması, soy bağının yanında değer bağının var olması ile daha güçlü bir dayanışma meydana getirmektedir (26/214-216).*

Hız. Peygamber'in, yaptığı tebliğin karşılığında akrabalık sevgisinden başka bir şey istemediğini söylemesi oldukça anlamlı ve de dikkat çekicidir:

"[42/23] De ki: «Ben, buna

karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum, ancak akrabalık sevgisi hariç.»"

Diğer taraftan yardım önceliğinin Müslüman akrabaya tanınması, akrabalık ilişkilerine İslam'ın verdiği önemi göstermektedir:

"[8/75] **Akrabalar (mirasta) Allah'ın Kitabına göre, birbirlerine (mirasta) önceliklidir.** Doğrusu Allah her şeyi bilendir."

"[33/6] **Rahim sahipleri (akrabalar) de, Allah'ın Kitabında birbirlerine öteki mü'minlerden ve muhacirlerden daha yakındır.**"

Cuma hutbesinde genellikle okunan ve akrabalara yardım yapılmasını içeren ayet-i kerime akrabalığın Müslümanlar açısından ne kadar önemli olduğunu gösterir:

İnfakın kimlere yapılacağına belirten ayetlerde yer alan **sıralanış, akrabaya** verilen önemin düzeyini göstermektedir:

"[2/215] Sana neyi infak edeceklerini sorarlar. De ki: «Hayır olarak infak edeceğiniz şey, **anne-babaya, yakın-lara, yetimlere, yoksullara ve yol oğluna (yolda kalmışa)** dır. Hayır olarak her ne yaparsanız, Allah onu kuşkusuz bilir.»"

Benzer bir sıralanışa insanlara güzel davranma konusunda da karşılaşmaktayız:

"[4/36] **Anne-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaş-a, yolda kalmışa ve sağ**

ellerinizin malik olduklarına güzellikle davranın."

Kavmiyetçilik, Irkçılık, Asabiyet

Daha üst bir birliktelik oluşturmak amacıyla oluşturulan farklı kavimlerin ittifakında, aralarında ki hukukun nasıl kurulacağı önemli bir sorun olarak ortaya çıkar. Çünkü farklı din, renk, dil ve soy söz konusudur. Ayrıca asırlar boyu farklı değer sistemi, kültür, müzik, örf, adet, gelenek, görenek oluşmaktadır. İttifak yapan kavimler, birbirine göre farklı nicelikte olabilir. Sayısal olarak baskın olan kavim zamanla diğerlerini yok etmek, asimile etmek isteyebilir. Ya da kültür, medeniyet olarak daha gelişkin olan bir kavim diğerlerinin kültürlerini, dillerini yok etmeye kalkabilir. Veya diğerlerini sömürebilir. Bunlar veya benzer tehlikeler, kavimler ittifakında karşılaşılabilecek muhtemel tehlikelerdir.

Burada sorulacak ana soru, bir kavim bir başka kavmin kimliğini yok etme hakkına sahip midir? Bu adil bir tavır mıdır? Buna hakkı var mıdır? Var olduğunu iddia ediyorsa bu hakkı nereden almaktadır? Ayrıca bir kavim genetik yapısından, kan, renk, dilinden dolayı bir başka kavimden üstün olabilir mi? Daha da genelleştirecek bir kavmin, bir topluluğun, bir milletin ve bir ümmetin diğerlerine göre üstün oluşunda bir ölçü, bir kriter, bir delil var mıdır ya da bulunabilir mi?

Bu sorulara akıl ve beş duyu çerçevesinde evrensel özellikte bir cevap vermek mümkün değildir.

Kavimler, renkler, diller insanın kendi iradesinden bağımsız gerçeklerdir. Bir insan bu dünyaya gelirken, rengini, kavmini kendi isteği ile seçmemektedir. İnsanın kendi iradesi ile seçemediği şeyler, üstünlük konusunda ana kıtas olamaz. Ne bir insan, bir kavme mensup olduğu için diğerlerinden üstün olabilir; ne de bir kavim genetik yapısından, dilinden, renginden dolayı başka kavimlere göre üstün olabilir.

Akıl ve beş duyu çerçevesinde evrensel bir kıtasa ulaşmamız mümkün olamamaktadır. Tarihsel süreç bunun en ciddi şahididir. Öyleyse konuyu açıklığa kavuşturabilmek için kullanılabilecek tek bilgi kaynağı, Yaratıcı olan Allah'ın yarattığı mahlûkla ilgili insanoğluna gönderdiği vahiydir.

Vahyi bilgiye göre kavmiyetçilik, asabiye, ırkçılık, şovenizm nedir? Vahyî bilgiye göre akrabayı, soyu, kavmi sevmek, kavmi kimliğe sahip olmak meşru olduğuna göre kavmiyetçiliği, ırkçılığı, asabiye nasıl anlayacak ve nasıl ayırt edeceğiz?

Eşler arasına konulan sevgi ve merhamet nasıl Allah'ın ayeti ise akraba, kabile ve kavmin bireyleri arasında ki sevgi ve merhamet te Allah'ın bir ayetidir. Sorun sevgi, merhamet ve şefkatin var olmasında değil, sorun kavme ya da soya olan sevginin, bir tutku ve şehvet boyutuna ulaşması ile hakkın, hukukun çiğnenmesi, adaletin ortadan kalkması ve zulmün icra ediliyor olmasıdır.

Asabiye konusu Hz. Peygamber'e sorulmuştur. **Hz. Peygamber'in verdiği cevap, asabiye, sevgi ve zulüm arasında ki ilişkiyi ortaya koyarak asabiye den ne anlaşılması gerektiğine açıklık getirmiştir:**

Vâsile İbnu'l-Eskâ: "Ey Allah'ın Resulü dedim, kişinin kavmini sevmesi, (merdud olan) asabiye midir?"

"Hayır buyurdular, asabiye, kişinin zulümde kavmine yardımcı olmasıdır."

(4800)- Vâsile İbnu'l-Eska: "Ey Allah'ın Resulü, dedim, asabiye nedir?" "Asabiye, buyurdular, zulümde kavmine yardım etmendir."

[Ebu Davud, Edeb 121, (5519).]

Hz. İbrahim soyundan da peygamber gelmesi için dua yaptığında Allah'ın verdiği cevapta, «Zalimler benim ahdimi erişemez» denmiş olması, **kavmiyetçilikle zulüm arasındaki ilişkinin bir başka delilidir:**

"[2/124] (O zaman Allah İbrahim'e) : «Seni şüphesiz insanlara imam kılacağım» demişti.

(İbrahim) «Ya soyumdan olanlar?» deyince

(Allah:) «Zalimler benim ahdimi erişemez» demişti."

Kavmiyetçilik ile zulüm arasındaki ilişkiyi, Kur'an-ı Kerim'de yer verilen, Hz. Musa'nın kavga yapan taraflara müdahale etmesinde de görmekteyiz. Hz. Musa biri kendi kavminden diğeri düşman kavminden olan iki kişi arasındaki kavgada **haklı olanla, haksız olanı araştırmadan,**

herhangi bir sorgulama yapmadan kendi kavminden olana yardım etmiştir. Hz. Musa düşman kavimden olan adamı öldürdükten sonra pişmanlık duyup kendisini sorgulaması ve de zalim diye nitelemesi Hz. Peygamber'in, kavmiyetçilikle ilgili yaptığı tanımlamayı daha da anlaşılır kılmaktadır:

“[28/15] (Musa,) Halkının haberi olmadığı bir zamanda şehre girdi, orda kavga etmekte olan iki adam buldu; bu kendi taraftarlarından, şu da düşmanlarından. Derken taraftarlarından olan, düşmanlarından olana karşı ondan yardım istedi. Bunun üzerine ona bir yumruk attı ve işini bitiriverdi. (Sonra da:) «Bu şeytanın işindendir; o, gerçekten açıkça saptırıcı bir düşmandır» dedi.”

“[28/16] Dedi ki: «Rabbim, gerçek şu ki, ben kendi nefsimi zulmettim, artık beni bağışla.» Böylece (Allah) onu bağışladı. Hiç şüphe yok O, bağışlayandır, esirgeyendir.”

“[28/17] Dedi ki: «Rabbim, bana verdiğin nimetler adına, artık suçluguñahkârlara destekçi olmayacağım.»”

“[28/18] Böylece şehirde korku içinde (çevreyi) gözetleyerek sabahladı. Derken, bir de baktı ki, dün kendisinden yardım isteyen (kişi, bugün de) kendisine yardım için bağıyor. Musa, ona dedi ki: «Sen gerçekten açıkça bir azgınsın.»”

“[28619] Sonunda ikisinin de düşmanı olan (adam) ı yakalamak isterken (adam ona) dedi ki: «Ey Musa, dün birini öldürdüğün gibi, bugün de beni mi öldürmek istiyorsun? Sen yeryüzünde yalnızca bir zorba olmak istiyorsun, ıslah edicilerden olmak istemiyorsun.»”

“Hz. Peygamber: Kim câhiliyye davasında (kavmiyetçilikte) bulunursa cehenneme iki dizi üzerine çökmüş demektir. Dediler ki: “Ey Allah’ın Resûlü, oruç tutsa, namaz kılsa da mı?” “Evet,” cevabını verdi; “oruç tutsa da, namaz kılsa da.” [(Hakim, Müstedrek, 4, 298).]

İman edenlerin dayanışmasını yıkıp, birlik ve beraberliği parçaladığından dolayı kavmiyetçiliğe neden olan her türlü tutum ve tavır yasaklanmış, cahili bir davranış olarak nitelendirilmiştir:

“Hz. Peygamber: Ümmetimde dört şey vardır ki, câhiliyye işlerindendir; bunları terk etmeyeceklerdir:

Haseple (mal, mevki, zenginlik gibi dünyevî özelliklerle) iftihar, nesebi (ırkçılığı) sebebiyle insanlara ta’n (küçük görüp hakaret), yıldızlardan yağmur bekleme, (ölenin ardından) mâtem!”

(Müslim, Cenâiz 9, hadis no: 934)

Kavmiyetçilik davası güdenler, Müslümanların birlik ve dirliğini bozduğundan

‘bizden değildir’ denerek İslam kültür ve medeniyetinin inşa ettiği ümmettin/cemaatin dışına çıkarılmışlardır:

“Hz. Peygamber: Asabiyyet (kavmiyetçilik) davasına kalan, onu yaymaya çalışan, bu dava yolunda mücadeleye giren bizden değildir.”

[(Ebu Davud, Edeb, 121, 5121. H. Münavi, a.g.e., 5, 386).]

Keza İslam’a göre kavmiyetçilik için savaşanlar da Allah yolundan sapmış ve çıkmışlardır:

“Ebu Musa (radiyallahu anh): “Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)’e, şecaat olsun diye veya hamiyyet (kavmi, ailesi, dostu) için veya gösteriş için mukâtele eden kimseler hakkında sorularak, bunlardan hangisi “Allah yolunda”dır? dendi.

Resûlullah: “Kim, Allah’ın kelamı yücelsin diye mukâtele ederse, o Allah yolundadır” diye cevap verdi.”

[Buharî, Cihad 15, Hums 10, İlm 35, Tevhid 28; Müslim, İmâret 149, (1904); Tirmizî, Fedâilü’l-Cihâd 16, (1646); Ebu Dâvud, Cihâd 26, (2517); Nesâî, Cihâd 21; İbnu Mace, Cihâd 13, (2783).]

Kavmiyetçilik için savaşıp ölenler de cahiliye ölümü ile ölmüşlerdir:

“Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): “Kim itaatten dışarı çıkar ve cemaatten ayrılır ve bu halde ölürse, cahiliye ölümü ile ölür. Kim de körükörüne çekilmiş (ummiyye) bir bayrak

altında savaşıyor, asabiyet (ırkçılık) için gadablanır veya asabiyete çağırır veya asabiyete yardım eder, bu esnada da öldürülürse bu ölüm de cahiliye ölümüdür. Kim ümmetimin üzerine gelip iyi olana da, kötü olana da ayırım yapmadan vurur, mü'min olanlarına hurmet tanımaz, ahid sahibine verdiği sözü de yerine getirmese **benden değildir, ben de ondan değilim.**"

[Müslim, İmâret 53, (1848); Nesâî, Tahrim 28, (7, 123); İbnu Mâce, Fiten 7, (3948).]

Kavmiyetçilik yapanların yeri cehennemdir. Namaz kılıp oruç tutmuş olmaları bu sonucu değiştirmemektedir:

"Hz. Peygamber: **Kim câhiliyye davasında (kavmiyetçilikte) bulunursa cehenneme iki dizi üzerine çökmüş demektir.** Dediler ki: "Ey Allah'ın Resûlü, oruç tutsa, namaz kılsa da mı?" "Evet," cevabını verdi; "oruç tutsa da, namaz kılsa da."

[(Hakim, Müstedrek, 4, 298).]

Kavmiyetçilik Hastalığının İlacı: Takva

Kavimler, renkler, diller insanın kendi iradesinden bağımsız gerçeklerdir. Bir insan bu dünyaya gelirken, rengini, kavmini kendi isteği ile seçmemektedir. İnsanın kendi iradesi ile seçemediği şeyler, üstünlük konusunda ana kıtas olamaz. Ne bir insan, bir kavme mensup olduğu için diğerlerinden üstün olabilir; ne de bir kavim genetik yapısından, dilinden, renginden dolayı başka kavimlere göre üstün olabilir. Allah hem iman edenlere hem de küfredenlere bu konuda bazı ilginç örnekler sunarak onları uyarmaktadır. Allah Nuh'un karısı ile Lut'un karısını kâfirlere örnek gösterirken Firavun'un karısını da iman edenlere örnek olarak göstermektedir:

"[66/10] Allah, küfretmekte olanlara, Nuh'un eşini ve Lut'un eşini örnek olarak verdi. İkisi de, kullarımızdan salih olan iki kulumuzun nikâhları altındaydı; ancak onlara ihanet

ettiler. Bundan dolayı, onlara (kocaları) kendilerine Allah'tan gelen hiçbir şeyle yarar sağlamadılar. İkisine de: «Ateşe diğer girenlerle birlikte girin» denildi."

[66/11] Allah, iman etmekte olanlara da Firavun'un karısını örnek olarak verdi. Hani demişti ki; «*Rabbim bana kendi katında, cennette bir ev yap; beni Firavun'dan ve onun yaptıklarından kurtar ve beni o zalimler topluluğundan da kurtar.*»

Hz. Nuh'un oğlunun da durumu benzerdir. İman etmemiş olduğundan dolayı babasının peygamber oluşu onu boğulmaktan kurtaramamıştır. Değer bağının kan bağından daha üstün olduğu noktasında '**Oğlun senin ailen-den değildir**' şeklinde bir ifade ile Hz. Nuh Allah tarafından uyarılmıştır:

"[11/45] Nuh, Rabbine seslendi. Dedi ki: «*Rabbim, şüphesiz benim oğlum ailem-dendir* ve senin va'din de doğrusu hak'tır. Sen hakimlerin hakimisin.»"

"[11/46] Dedi ki: «*Ey Nuh, kesinlikle o senin aileden değildir. Çünkü o, salih olmayan bir iş (yapmıştır)*. Öyleyse hakkında bilgin olmayan şeyi benden isteme. Gerçekten ben, cahillerden olmayasın diye sana öğüt veriyorum.»"

Keza Hz. İbrahim kavminin tapındığı putlara karşı çıkınca babası Azer tarafından evden kovulmuştur:

"[19/46] (Babası) Demişti ki: «*İbrahim, sen benim*

ilahlarımdan yüz mü çeviriyorsun? Eğer (bu tutumuna) bir son vermeyecek olursan, andolsun, seni taşta tutarım; uzun bir süre de benden uzaklaş, (bir yerlere) git.»”

İman edenler kümesinin altında akrabalık hukukuna özel bir yer ve değer verilmektedir. Taraflar arasında değer bağı yoksa, akrabalık hukuku buna göre yeniden düzenlenmekte güven ve ketumluk sorunu öne çekilmektedir. Bu konuda Kuran’ın kullandığı anahtar kavram **Veli (güvenilir dost ve sırdaş)** kelimesidir. **Kim olursa olsun İman etmeyenlerin veli edinilmemesi konusunda çok ciddi uyarılar yapılmaktadır:**

“[9/23] Ey iman edenler, eğer imana karşı küfrü sevip-tercih ediyorsa, babalarınızı ve kardeşlerinizi veliler edinmeyin. Sizden kim onları veli edinirse, işte zulme sapanlar bunlardır.” (Bak: 9/24)

“[58/22] Allah’a ve ahiret gününe iman eden hiçbir kavim (topluluk) bulamazsın ki, onlar Allah’a ve Rasülü’ne karşı başkaldıran kimselere bir sevgi (ve dostluk) bağı kurmuş olsunlar; bunlar, isterse babaları, ister çocukları, ister kardeşleri, isterse kendi aşiretleri (soyları) olsun.”

O nedenle değer bağı, kan, renk, dil bağının üstünde çok daha önemli bir bağıdır. Genelde insanlar özelde kavimler arasındaki övünme ve üstünlük ölçüsü, yaratılış kanunlarına tâbi olarak,

değerler sistemindeki konumlarıdır, takvalarıdır. Hucurat/13’de bu konu çok açık bir şekilde belirtilmektedir: ‘Üstünlük takva ile dir.’ Bu sebeple kavmiyetçilik ateşini söndürecek olan yangın söndürücü takvadır:

“[48/26] Hani o küfretmekte olanlar, kendi kalpleri içinde, ‘öfkeli soy-koruyuculuğunu, (hamiyet), cahiliyenin ‘öfkeli soy koruyuculuğunu’ kılıpkışkırttıkları zaman, hemen Allah Rasulünün ve mü’minlerin üzerine ‘(kalbi teskin eden) güven ve yatışma duygusunu’ indirdi ve onları «takva sözü» üzerinde ‘kararlılıkla ayakta tuttu.’”

Medine’de İslam’ın gittikçe kuvvetlenmesinden rahatsız olan Yahudiler iki eski düşman olan Evs ve Hazreç kabilelerini birbirine düşürebilmek için uğraşmışlardır. Her iki kabilelerden insanların bulunduğu bir ortamda Yahudi bir genç, Evs kabilesinin Hazreç kabilesine karşı galebe çaldığı Buas harbini dile getirerek bu iki kabileyi birbirine düşürür, kılıçlar kınlarından sıyrılır. Durumdan son anda haberdar olan Resulullah gelip duruma müdahale ederek tarafları yatıştırır ve barıştıtır (4).

Hiz. Ebuzer öfkelenildiği Bilal Habeşi’ye ‘ Ey siyahi kadının oğlu’ diye hitap edebilmiştir. Bunun üzerine kendisi Hiz. Peygamber tarafından uyarılarak takva ilacı ile tedavi edilmiştir:

“Hz. Peygamber: Ey Ebû Zerr “İyi bak, sen Allah’a olan takvân ile üstünlük elde etmedikçe ne kırmızı, ne de siyah-tan (acem ve Arabtan) daha

hayırlı değilsin” “...Allah indinden en şerefli olanıdır. Arabın Arab olmayan (acem) üzerine bir üstünlüğü yoktur. Arab olmayanın da Arab üzerine bir üstünlüğü yoktur. Siyah derili olanın beyaz derili üzerine bir üstünlüğü yoktur. Beyazın da siyah derili üzerine bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük sâdece takva ile dir.”

Hiz. Peygamber’in ömrünün son günlerinde bir kölenin (Hz. Zeyd) oğlu olan Usame’nin komutanlığına itiraz edilmesi, kavmiyetçilik ayranının nasıl kolay kabarmaya başladığının bir göstergesidir. Usame’nin komutanlığına muhalefeti duyan Hiz. Peygamber fevkalade üzüldü, konuya verdiği önemden dolayı hasta yatağından kalkarak Müslümanları kavmiyetçilik konusunda uyarır. Hiz. Peygamber öldükten sonra da Hiz. Ebubekir, Üsame’yi komutanlıktan almamış, her türlü talebi sert bir şekilde ret ederek gelecek nesillere çok iyi bir gelecek bırakmıştır (5).

Kavmiyetçilik virüsünün bulaşıcı ve tehlikeli oluşundan dolayı, ona açılacak tüm kapıların kapanması konusunda Müslümanların dikkatli olması gerekmektedir. Bu konuda Müslüman’a düşen görevlerden biri de **diline** hakim olmasıdır (49/11):

Sonuç: Birr ve Takva Üzerine Yardımlaşmak Dayanışma İçerisinde Bulunmak

Farklı kavim, boy, aşiret ve milletler, bir çeşitliliktir. Ancak bütünleşme konusunda da bir belirsizliktir. Farklılık ve çeşitlilikler

Kavimlerin birbirlerine göre konumları, ne dilleri, ne renkleri ve ne de soy ile belirlenmektedir. Hiçbir kavim dili, rengi, soyundan dolayı bir diğerine göre üstün değildir. Aynı şekilde hiçbir kavmin, soyu, dili ve kültürü yok varsayılarak asimilasyon yapılamaz. Her kavim kendi kimliğinin gereğini yerine getirmelidir.

artınca bütünü belirsizliği de artmaktadır. Onun için farklı unsurlar arasında güçlü ortak paydalar bulunmazsa birliktelik uzun sürmez, ortak bir kimlik oluşmaz. Bu ülkede ve bu coğrafyada en birleştirici ve bütünleştirici üst kimlik İslam'dır. Bunun herkes tarafından görülmesi gerekmektedir.

Akrabalar ya da soydaşlarla dayanışma içerisinde olmak demek soyn, ırkın, kavmin üstünlüğü anlamına gelmez, gelmemelidir. Öyle bir ima ve imaj yanlış, tehlikelidir ve yasaktır. Çünkü Kavimlerin birbirlerine göre konumları, ne dilleri, ne renkleri ve ne de soy ile belirlenmektedir. Hiçbir kavim dili, rengi, soyundan dolayı bir diğerine göre üstün değildir. Aynı şekilde hiçbir kavmin, soyu, dili ve kültürü yok varsayılarak asimilasyon yapılamaz. Her kavim kendi kimliğinin gereğini yerine getirmelidir. Dilinde konuşabilmeli, yazabilmeli ve eğitim yapabilmelidir. Tüm alt kimlik mensupları kendi inançlarının gereği olan hukuka göre yaşamalıdır. İslam bu konuya böyle bakmaktadır. Medine anayasasında yapılan uygulama da budur.

Kavmiyetçilik hastalığına yakalanmamak ve de yakalananları tedavi edebilmek için Birr ve takva konusunda yardımlaşmak, bu yolda dayanışma içerisinde bulunmak, her türlü zulme, kimin tarafından icra edilirse edilsin, karşı çıkmak her türlü hastalığın tedavi edilmesinde kullanılabilecek temel bir tavır olmalıdır:

“[5/2] Ey iman edenler,... Sizi Mescid-i Haram'dan alıkoyduklarından dolayı bir topluluğa olan kininiz, sakın sizi haddi aşmaya sürüklemesin. İyilik ve takva konusunda yardımlaşın, günah ve haddi aşmada yardımlaşmayın ve Allah'tan korkup-sakının.” (Bak: 58/9)

Kimlik krizinin zorla, baskı ile şiddetle ya da korku ile tedavi edilmesi mümkün değildir. Bunu yolu, ortak değerlere olan güvenin neden dolayı yıkıldığıнын teşhis edilmesi, nedenlerin ortadan kaldırılarak bireylerin ikna edilmesi, kalp ve gönüllerinin feth edilmesidir. Ne Türk kavmiyetçiliği ne de Kürt kavmiyetçiliği haklıdır. Bir mü'min her ikisine eşit mesafede durmayı bilmelidir. Tavrımız berberak olmalı, ifratla tefrit arasında bocalamamalıyız:

“Şu halde, sen bundan dolayı davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru bir istikamet tuttur.

Onların heva (istek ve tutku)larına uyma.

Ve de ki: «Allah'ın indirdiği her kitaba inandım. Aranızda adalet yapmakla emrolundum. Allah, bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir.

Bizim amellerimiz bizim, sizin amelleriniz sizindir.

Bizimle sizin aranızda (karşılıklı delillere dayalı = hüccet) bir tartışma konusu yoktur.

Allah, bizi bir arada birleştirip-toplayacak ve dönüş de O'nadır.» (42/13-15)

‘Yeni doğmuş çocukların saçlarının ağaracağı günü, ‘Hesap Günü’, hiç kimse, hiçbir mü'min unutmamalıdır.

Kaynaklar

- 1-Yazır, E., *Hak Dini Kuran Dili*, Azim Dağıtım, İstanbul, Cilt 7, S: 212-213.
- 2- Akyüz V., *Kur'an'da Siyası Kavramlar*, Kitabevi, İstanbul, 1998, S: 164-175.
- 3-Doğan M., *Büyük Türkçe Sözlük*, Pinar Yayınları, İstanbul, 2005.
- 4-Heykel M., Hz. Muhammet Mustafa, Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1972, S: 242-243.
- 5-Hamidullah M., *İslam Peygamberi*, İrfan Yayınevi, İstanbul, 1972.

Demokratik Açılım Süreciyle Deşifre Olanlar

Hüseyin SARIGÜL

Hükümetçe yeterli irade ortaya konulduğu takdirde, Türkiye'nin can yakıcı sorunu olan Kürt sorununun çözümü-
nün de herkesçe rahatlıkla isteneceği düşünülürdü. Öyle ya, toplumun her kesimine kestiği devasa fatura da bilindiğine göre, çözümü de niçin istenmesin ki? Toplumu Türk'ü ve Kürd'üyle güvenliğinden, gencecik evlatlarından, refahından eden...

Kısacası; yüz yıldır herkesin sırtında dayanılmaz bir yük olarak duran bu sorunun çözümünü hangi akıl reddedecebilirdi?

Tabii ki çözümün kolay olmadığı ve kimse-
nin elinde sihirli bir değ-
neğin de bulunmadığı
bilinmekle beraber,
yine de böylesi-
ne yakıcı bir soru-
nun

çözümü yönünde güçlü bir toplumsal iradenin olması beklenirdi. En azından çözüme yönelik itirazların, sorunun birinci derecede mağdurları olan Kürtlerden gelmesi beklenemezdi herhalde.

Peki, öyle mi oldu? Ne yazık ki hayır! Ne zamanki hükümet tarafından sorunun çözümüne yönelik "demokratik açılım" süreci başlatıldı, bu beklentilerin önemli ölçüde safiyane niyetlerden ibaret olduğu da anlaşılmış oldu. DTP/PKK çevrelerince, bir taraftan açılım ihtiyatlı bir memnuniyetle karşılanı-
yormuş gibi gösterilmeye çalışılırken, diğer taraftan da alttan alta bilinçli bir karamsarlık ve umutsuzluğun pompalandığı gözden kaçmıyordu. Daha açık söylemek gerekirse; bu çevrelerin, ne güldükleri ne de ağladıkları pek anlaşılamıyordu!

Diğer taraftan, Türk kamuoyunun geniş kesimi genellikle açılım sürecine mesafeli ve tedirgin bakarken, CHP-MHP muhalefетinin korku ve öfkele-
rine hitap ederek kışkırttığı Milliyetçi/ Ulusalci kesimler ise, DTP/PKK çevre-
lerini tamamlarcasına, Milliyetçi öfke
üzerinden baktıkları soruna, çözüm
yöntemi olarak da şiddeti; daha fazla
şiddeti öngörmekteydi!..

Ancak Kürt kamuoyuyla mukayese

edildiğinde, Türk tarafındaki bu algı yanlış da olsa anlaşılabilir bir şeydi. Zira Türkiye'nin Kürtlere yönelik sürdürdüğü inkâr ve imha politikası gereği, yıllardan beri resmi ağızlar ve medya tarafından kamuoyu yalan yanlış bilgilerle zaten zehirlenmişti. Sonuçta, karşımızda bugüne kadar şartlandırılmış; öfke dolu bir kesim vardı. Onlara göre; 'durduk yere suni bir Kürt ulusu icat ediliyor, vatan bölünüyor. Kürtlerin hiçbir sorunu da yoktu. Zaten Kürtler de Türklerle eşit haklara sahipti... Sorun denen şey, tamamen PKK'dan, PKK ise bir grup teröristten veya dış oyundan ibaretti'...

Dolayısıyla hükümet açısından bakıldığında, kamuoyunun Türk tarafında mutlaka aşılması gereken önemli oranda psikolojik bir sorun vardı. Kanaatimce, hükümet açısından demokratik açılım sürecinin en zor tarafı da buydu. Bunca yıldır yalan yanlış bir bilgi kirliliğine dayalı propaganda ile zehirlenmiş olan toplumsal bellek, Kürt sorununu çözelim derken yeni bir Türk sorununa yol açabilirdi! Onun için herkesin son derece dikkatli ve yapıcı olması gerekiyordu.

Çılgın Kürtler Devrede

İşte böylesine sorunlu bir kamuoyuna, direngen bürokrasiye ve derin odaklara rağmen hükümet tarafından yavaş ve mütevazı da olsa TRT-6, üniversitelerde Kürtçe bölümlerin açılması, Irak Kürdistan Bölge Yönetimiyle iyi ilişkiler gibi son derece olumlu sayılması gereken pek çok adım da atılmıştı.

Bir taraftan bunlar yapılırken diğer taraftan da Türk kamuoyunun tepkilerini yatıştırmak, Kürt kamuoyuna ise güven telkin etmeyi amaçlayan, Kandil ve Mahmur'dan bir grup militan ve mültecinin yurda dönmesi de sağlanmıştı. Daha da önemlisi, her fırsatta, 'bu sürecin ucu açık bir süreç olduğu ve kararlılıkla sürdürüleceği' vurgusu yapılarak, toplu-

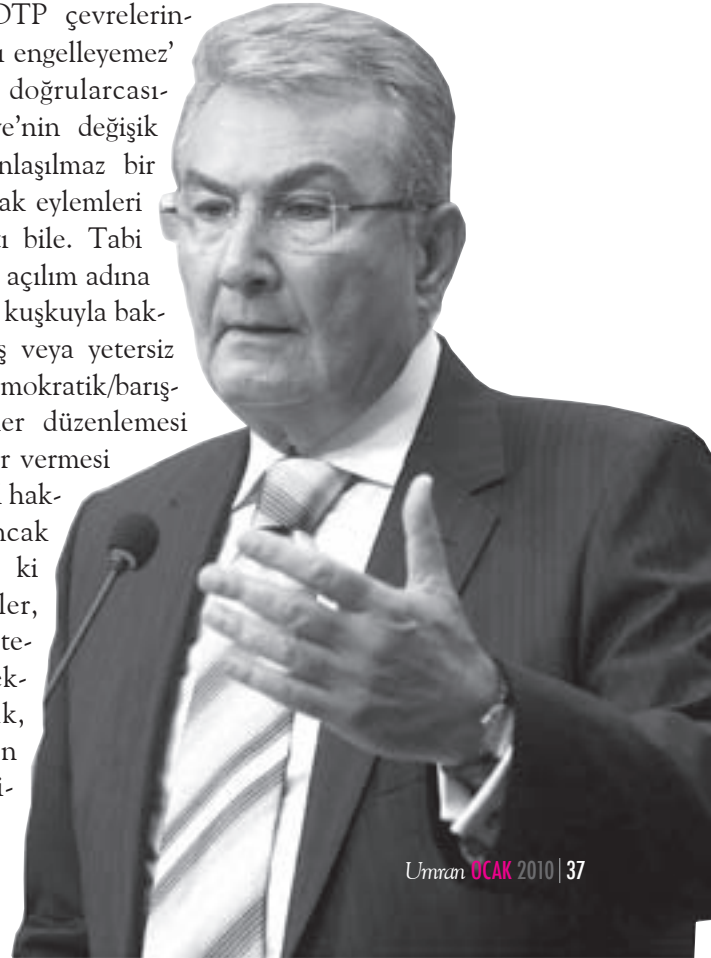
mun sürece olan inancı canlı tutulmaya çalışılıyordu.

Yine PKK/DTP çevrelerinin; bir aldatmacadan ibaret gördükleri, asla Fırat'tan öteye geçemeyeceğini ve Kürtlere karşı işlenen suçların üzerine gidilemeyeceğini iddia ettikleri Ergenekon davasıyla ilgili olarak da önemli gelişmelerin yaşandığını unutmamak gerekirdi. Nitekim Ergenekon davası kapsamında "Fırat'tan öteye" geçilmiş; bölgedeki faili meçhuller aydınlanmaya çalışılmakta, insan cesetleriyle doldurulmuş olan asit kuyuları ve toplu mezarlar ortaya çıkarılmakta, Cumhuriyet tarihinde hiç görülmedik şekilde muvazzaf subaylar yargılanmaktadır...

İşte tam da bunlar olurken; 'bu açılımları PKK/DTP çevrelerinden başkası engelleyemez' diyenleri doğrularcasına, Türkiye'nin değişik illerinde anlaşılmasa bir şekilde sokak eylemleri başlatılmıştı bile. Tabi ki herkesin açılım adına yapılanlara kuşkuyla bakması, yavaş veya yetersiz bulması, demokratik/barışçıl gösteriler düzenlemesi gibi tepkiler vermesi de en doğal hakkıydı. Ancak ne gariptir ki bu çevreler, yapılan gösterilere gerekçe olarak, 'açılımların yetersizliği-

Bunca yıldır yalan yanlış bir bilgi kirliliğine dayalı propaganda ile zehirlenmiş olan toplumsal bellek, **Kürt sorununu** çözelim derken yeni bir Türk sorununa yol açabilirdi! Onun için herkesin **son derece dikkatli ve yapıcı** olması gerekiyordu.

ni' göstermedikleri gibi ortaya koydukları eylemler de demokratik/barışçıl eylemler değildi. Maalesef yine her zamanki gibi yegâne talepleri, 'hükümetin Abdullah Öcalan'ı muhatap alması'; eylem tarzları ise 'vatandaşlara ait vitrinleri kırmak, esnafı kepenk indirmeye zorlamak, toplu taşıt araçlarına molotof kokteyli atmak' gibi baştan sona meşruiyet sorunu olan; şiddet içerikli banal eylemlerdi. Nitekim bu eylemlerde iki gencin ölmüş/öldürülmüş olması yetmiyormuş gibi, Tokat'ta öldürülen yedi askeri de PKK'nın sorumsuzca üstlenmiş olması, çılgınlığın boyutlarını gösterir nitelikteydi!

Herkes, 'PKK'nın böylesi bir çılgınlığa nasıl tevessül etmiş olabileceğini' hayretler içerisinde düşünürken ve haklı olarak bu hıyaneti örgütün yeminli fanatiklerinin dahi sorgulamasını beklerken, asıl herkesi hayrete düşüren şey; akli başında sayabileceğimiz, eli kalem tutan bazı Kürtlerin tutumu olmuştur.

Bunlar; 'PKK'nın ateşkes ilan etmiş olduğu zaman içerisinde birçok gerillanın öldürülmüş olduğunu, askerin her seferinde ilan edilen ateşkesi ihlal ettiğini, tek taraflı ateşkesi

olamayacağını veya Öcalan'ın İmralı'daki yerinin 14 santimetrekare daraltıldığı'(!) gibi gerekçeleri ileri sürerek, kamuoyunu yapılan sokak eylemlerini ve Tokat olayını anlayışla karşılamaya çağırabiliyorlardı.

İşte bu durum, 'Kürt halkının hak ve özgürlükleri adına konuş-t u k -

larını' iddia eden bu kesimin, nasıl bir akıl tutulması ve zihinsel esaret içerisinde olduklarının da açık bir göstergesiydi. Nitekim Öcalan'ın, birkaç gün sonra bu olayları yanlış bulduğunu bizzat ifade etmiş olması ise(!), bunlar açısından, özgün düşünceden yoksunluğun ters köşeye düşmüş acınası bir fotoğrafı gibiydi!..

'Ateşkesi hep onlar bozuyormuş, tek taraflı ateşkes olmazmış'...

İyi de siz yalnızca bu gerçekten bile hareketle, ateşkesi bozmanın kimin işine yaradığını bilmiyor musunuz? Kaldı ki, Tokat olayı ve daha önce Bingöl'de 33 askerin öldürülmesi gibi olaylarda ateşkesi bozan taraf PKK değil miydi? Ayrıca bu tür provakatif eylemler niçin hep açılım süreçlerine denk getirilir? PKK'nın derin güçlerle nasıl bir irtibatı var ki bu tür eylemleri beraber yapabiliyorlar? Hadi biz komplocuyuz, peki Öcalan'ın avukatları aracılığıyla bizzat isim de vererek, 'içimize Ergenekoncular sızmış, ben bunları geç fark ettim' demesi, size hiçbir şey anlatmıyor mu? Bu ve buna benzer soruları cevaplayabiliyor musunuz?

Bunlara sormak lazım; 20 milyon Kürd'ü, birkaç militanın beysinsiz öfkesine mahkûm etmeye hakkınız var mı? Devlet ile el ele öfke köpürterek Türk ve Kürtlerin aklının ortaya çıkmasını engelleyenler, acı ve esaretten başka kime ne verebilirler?

Peki, bunca laf cambazlığını becerenler, bu basit denklemi görmeyi niçin beceremiyorlar? Bu şiddet sahneleri, Tokat olayı ve daha önce de Bingöl'de 33 askerin öldürülmesi gibi olayların şekli ve zamanlaması niçin bunları hiç düşündürmez?

Hâlbuki akıl zayıfın yegâne imkânı, öfke ise en büyük tuzağıdır. Zira zayıf, muhtaçtır... Muhtaç olan ise adalete, diyaloga ve koalisyona açık olur. Hesaba, akla ve zekâyâ yakın durmak zorundadır. Onun güçsüzlüğünü akli dengelemek zorunda olduğu

gibi, öfkelenmeye de hiç hakkı yoktur. Zira yeryüzü barışının olmazsa olmaz şartlarından biri adalet ise, diğeri de dengedir. Zayıfın güçsüz-

lûgü aklıyla dengelenemediği sürece, yeryüzü barışı da asla sağlanamaz...

Güçlüye gelince, onun bunca inceliğe ihtiyacı olmayabilir. Çünkü güç, öylesine bir güven kaynağıdır ki, insanın akla ve zekâyâ olan ihtiyacını bile görmezden gelir. Onun için güç sahibi, işinde giderek düzleşir/körleşir...

Peki, Kürt siyasal hareketi, hangi davranış tarzını sergilemektedir, dersiniz?

Sanırım bu soruya verilebilecek cevap çok zor olmazsa gerek. Kürt siyasal hareketinin sergilediği tavır, zayıfın değil, her nedense güçlünün refleksidir! Düşmanın işini kolaylaştıran; son derece hırçın ve akılsızca!..

Kürtlerin Kazanımları ve PKK

Kürtler açısından en hazin olan da; “Türkiye’deki Kürt inkârcılığını “görünür” kılan ve dünya gündemine getiren hareketin, Kürtlerin tek hareketi olan PKK olduğu” iddiasıdır.

Bilmeyenlere hatırlatılır: bu topraklarda Kürtlere ait mücadelenin PKK ile başladığını iddia etmek, dünyanın en büyük yalanıdır. Tam tersine PKK, bu gün Kürtlere özgür bir alan bırakmadığı gibi geçmişte de öncelikle eylemlerine, Kürt siyasal oluşumlarını yok etmek ve Kürt kanına elini bulaştırmakla başlamıştır. KDP, Rızgari, Alarızgari, Kawa... gibi Kürt oluşumlarını ve mensuplarını kim katlederek ortadan kaldırdı? Kürtlerin katili, Türk olunca kötü de Kürt olunca iyi mi?

Tam tersine; PKK, Kürt hareketini terörize ederek savunulamaz kılmıştır! Bu hususun doğru anlaşılabilmesi için herkesin dikkatini sürmekte olan Gayrimüslim ve Alevi açılımına çekmek isterim. Gayrimüslim azınlıklar ile Alevi haklarına dönük açılımlar konusunda, Kürt açılımında olduğu kadar kamuoyunda büyük bir tepki var mı? Şüphesiz, hayır!... Bunun yegane sebebi; Gayrimüslim azınlıklar ile Alevilerin, Kürtlerde olduğu gibi bir PKK örgütüne sahip olmamalarından başka bir şey değildir!..

Bir diğer basiretsizlik örneği de; artık bir Emine Ayna klasiği haline gelmiş olan, ‘açılım sürecinin Öcalan ile müzakere edilmesi’ teklifidir. Dünyada hiçbir hükümetin böyle bir pazarlığı göze alamayacağı bilindiğine göre bu teklif, açılımı sabote etmeye çalışmaktan başka hiçbir anlama gelmez!

Bunlar ayrıca her vesileyle; ‘Öcalan’ın kendi iradeleri olduğunu’, başka bir ifadeyle; ‘kendilerinin hiçbir iradelerinin olmadığını’ da bir marifetmiş gibi açıkça ifade etmekte bir beis görmüyorlar!

Bu anlayışa göre Kürtler, Öcalan’ın esiri... Ya o destur verecek özgürleşeceğiz veya ilelebet böyle kalacağız! Kürt sorunu mu dediniz? Hepsi hikâye!.. ‘Bizim, bize ait ne aklımız olabilir ne de irademiz; her şeyimiz Öcalan!’ Tokat cinayetini PKK üstlenince biz de ‘anlamaya çalışacağız’; Öcalan, olayı yanlış bulup bizi ters köşeye yatırıncı da, hazzette bir hikmet arayacağız!.. Böylece biz Kürtler, özgürleşmiş olacağız!..

Bu anlayışın Kürtlerin yüzde kaçını temsil ettiği gerçeği bir yana, bu zihniyet hiçbir zaman özgürleşebilir mi sizce de?

Demek uzun süren köleliğin ruhlara tesiri böyle oluyormuş. Bedenler bir gün kölelikten kurtulsalar bile, ruhlar efendisiz edemiyormuş!..

Köle köledir, ha T.C’nin ha Öcalan’ın ne fark eder!...

Siz özgürleşmeyi basit bir efendi değişimi mi sanıyorsunuz?

Bilmeyenlere hatırlatılır: bu topraklarda Kürtlere ait mücadelenin PKK ile başladığını iddia etmek, dünyanın en büyük yalanıdır. Tam tersine PKK, bu gün Kürtlere özgür bir alan bırakmadığı gibi geçmişte de öncelikle eylemlerine, Kürt siyasal oluşumlarını yok etmek ve Kürt kanına elini bulaştırmakla başlamıştır.

Derin Ekoloji ve Radikal Çevrecilik

Bill DEVAL

Çeviren: V. Metin Demir

1960’lı yıllar boyunca ve 1970’lerin başında yeni bir çevreci etkinlik ve politika dalgası ilgi çekti. Bu akım; insan nüfusunun aşırı büyümesinin etkilerini, zehirli atıklar ve hava, su, toprak kirliliğinin insan sağlığı ve refahı üzerindeki etkilerini, ormansızlaşmayı, diğer türlerin insan kaynaklı yok oluşunu konu ediniyordu. Varolan Sierra Clup gibi kurumlar ve yeni kurulan Doğal Kaynakları Koruma Konseyi gibi çevreci kurumlar 70’lerde üye sayılarını bir hayli artırdılar. Fakat 1970’lerde çevreci hareket içinden gelen eleştiriler, bu büyük kuruluşların, hızla değişen toplum tutumları karşısında, üyelerinin beklentilerini karşılamada her geçen gün daha da yetersiz kaldığını gösterdi. Fazla bürokratik ve merkezileşmiş; ideolojik olarak ta “sığ” idiler. Ayrıca büyük çevreci grupların, toplumumuzun; ekonomik büyüme miti, ilerleme, hümanizm, çevre sorunlarından korunmada teknolojiye inancını içeren temel kültüründe bir değişiklik yapmadan, idari reformlarla çözüme razı olması da eleştirildi.

1970’lerin başında Derin Ekoloji adıyla ortaya çıkan bir felsefi eğilim; hem reformcu veya sığ çevreciliğin eleştirisini hem de endüstri toplumunu ve onun insan merkezci yaklaşımını eleştirmeyi şart koşuyordu.

İleriki sayfalarda, derin ekolojinin temel ilkeleri ve felsefi bir bakış açısı olarak derin ekolojinin, çevreci hareketin radikal kanadının doğuşu ile ilişkisi tartışılacak. Ardından, Earth First dâhil, muhtelif radikal çevreci gruplar ve hareketler tanımlanıp, radikal çevrecilik ile ilgili genel bir görüş verilecek. Nihayet, radikal ve reformcu çevreci gruplar, anti-çevreci karşı hareket ve devlet arasındaki ilişkiler ele alınacak.

Makalenin orijinali *Reflecting on Nature* adlı kitaptan alınmıştır. Orijinal adı Deep Ecology and Radical Environmentalism’dır

Derin Ekoloji

Derin Ekoloji ve *Derin, Uzun-Menzilli Ekolojik Hareket* adlandırmaları Norveçli filozof ve sosyal aktivist Arne Naess tarafından üretilmiştir. 1973'teki bir makalesinde Neas, derin ve sığ ekolojinin iki farklı çevreci bakış açısı olarak görülebileceğini iddia etti. O, "sığ ekoloji"yi, "kaynakların tükenmesine ve kirliliğe karşı mücadele" olarak tanımlar. Derin ekolojiyi ise, gücünü ve ilhamını, insan olarak doğadaki tecrübemizden ve ekolojik bilinçten alan, normatif bir çevre felsefesi hareketi olarak tarif eder. 1973'ten itibaren, derin ve sığ ayrımı üzerine ve derin ekolojinin tarihi ve felsefi öncülleri üzerine geniş bir literatür gelişti.

Derin ekolojinin en ayırt edici yönü, Neas'ın "kendini gerçekleştirme-
menin nihai ilkesi" dediği, "doğa merkezli tanımlama" (*ecocentric identification*) görüşüdür. İnsanlar kendini gerçekleştiren pek çok varolandan biridir ve insan olgunluğu ve kendini gerçekleştirmesi, kendini daha geniş tanımlamaktan kaynaklanır. Ormanlarla, nehirlerle, çöllerle veya dağlarla birlikte tanımlanmak: "ben yağmur ormanıyım" veya "ben bu dağ adına konuşuyorum çünkü o benim parçam" dediartecek bir birlik yaratır.

Naess, Rachel Carsonun, bu çeşit bir kendinde tanımlama-

nın, ekolojik anlayışla birliğini gösterdi der. Naess'e göre:

Rachel Carsonun güçlü motivasyonu derin türdendi. Bu onun kendini, insanın varoluşunu ve dünyayı, sezgisel olarak nasıl anladığı ile ilgiliydi. Kısaca dini ve felsefi itkilerin birleşimiydi. Bizler, yaratıma, tanrının yaratımına, halihazırda davrandığımız gibi davranmamalıyız. Ve şu anki tavrımız bizim için hiç iyi bir yol değildir. O derin ve geniştir. Onun temel motivasyonu dar yararcılık değil dini ve felsefiydi.

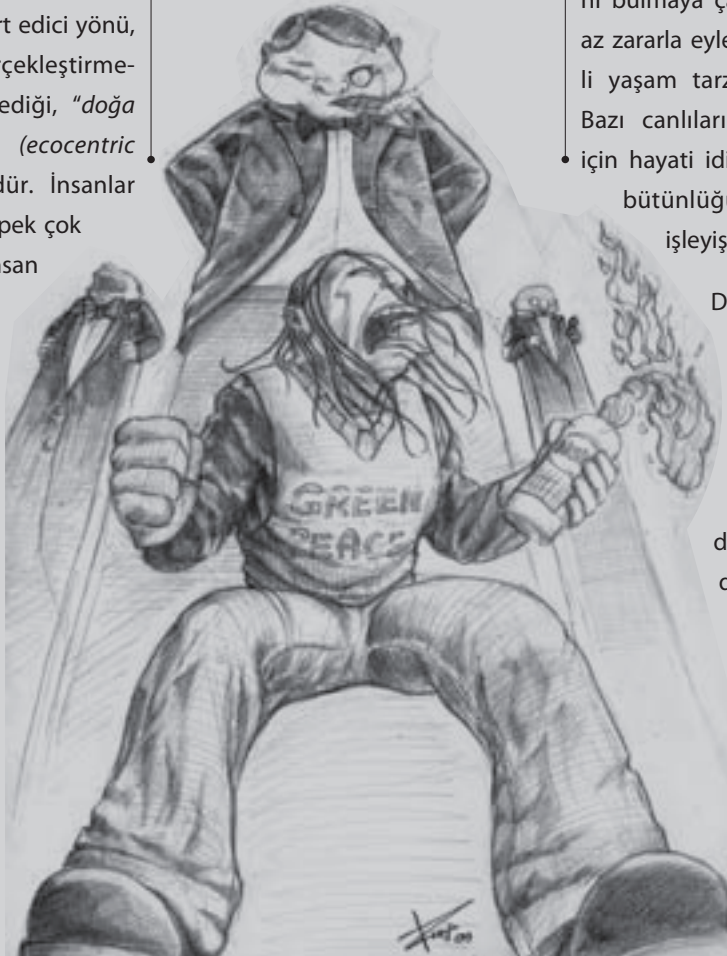
Derin ekolojinin ikinci hayati ilkesi yaşam merkezlik (*biocentrism*) yahut kimilerinin söylediği şekilde doğa-merkezciliktir. İnsan merkezci dünya görüşünün

tersine, doğa merkezci görüş, insanın yaşam ağının zirvesindeki bir yaratık değil onun bir parçası, tüm diğer yaratıklarla eşit olduğunu öne sürer. Naess'in "tüm alan" imgesi (total-field image) dediği bu ilkenin, doğal çeşitliliğe ve evrimine saygımızı destekleyeceğini iddia eder. Bir filozof olarak Naess insan merkezci görüşün her eyleminin insan türünün bu gününün ve geleceğinin korunmasını görev edindiğini söyler. Doğa merkezli bakışta ise, gelecek nesiller tüm yaşayan varlıkları kapsar ve var olanlar yaşayan nesillerin yanında yaşayan nehirleri de içerecek genişlikte tanımlanmalıdır.

Ardından derin ekolojiciler tüm varolanlar için en iyi yaşam tarzını bulmaya çalıştılar. "olabildiğince az zararla eyle" derin ekoloji temel li yaşam tarzının sloganı olabilir. Bazı canlıların öldürülmesi insan için hayati idi fakat doğal düzenin bütünlüğüne, güzelliğine ve işleyişine saygı duyarak.

Doğa-merkezli toplumu gerçekleştirebilmek için ecosophy veya erdem şarttır. Ecosophynin kelime anlamı içinde yaşadığımız eve veya alandaki bilgeliktir. Derin ekoloji gündemini etraflıca okumuş, Trampetçinin yazarı Alan Drengson şöyle açıklar:

İnsanlar için ecosophynin manası, sadece istidlali bilgi

Derin ekoloji taraftarları, “yeşiller”le ve yeşil sosyalistlerle birlikte, modern sanayi toplumunun eleştirilmesinde ve yine onlarla birlikte, reformcu çevrecilerin, sanayi toplumunun radikal eleştirisini yapmakta başarısız olduğu tespitine de iştirak eder. Derin ekolojistler, cari olan çevresel krizin sebebinin belirlenmesinde, yeşil sosyalistlerden ve aynı zamanda ecofeministlerden ayrılma eğilimindedir. Yeşil sosyalistler, sorunun kaynağında, kapitalizmin durumunu görür ve eko-feminist teori, erkek-egemenliğine odaklanırlar. Buna mukabil derin ekolojistler, insan merkezci yaklaşımın tehlikelerine ve onun dar ve müstekbir kavramı olan güç peşinde koşan varlığı olarak “ego”ya vurgu yapar.

değil doğa ile harmonik bir ilişki durumu olan, ekolojik erdemdir. Dünya ve diğer türler kendi özlerinde, doğal olarak gelişimlerini idame ettirmelerinin gösterdiği üzere, bu bilgiye sahiptir. “gelişmek” kemal ermenin ve kendini gerçekleştirme- nin en uygun durumudur... eco-sophy bir yerde yaşama bilgeliği ve ayrıca bir yerle uyumlu yaşama ilmidir.

Derin ekolojik duruş çok farklı tarz- larda dile getirilebilir. Bunlardan kimi Yerli Amerikan geleneğine, kimi Budist geleneğe veya diğer kültürel gelenekler ve felsefi görüşlere dayanır. Naess in kendisi Spinoza felsefe- sinin güçlü etkisi altındadır ve kendi derin ekolojik söylemini “Ecosophy T” olarak nitelendirir.

Derin ekolojik tipteki bazı değişik grupların ve genel ifadelerin bu çeşitlilik içinde bir birliğe ihtiyacı hissederek Naess, filozof George Sessions ile birlikte tartışmalar için mutabakat zemini olacak “8 esas”

formüle etti. Naess bu platformun, politik stratejiler, felsefi tartışmalar ve bireysel yaşam tarzları için teşvik edici fonksiyona sahip ve fazla iddialı olmayan temel ilkeler olduğunun üzerinde durdu. Naess ve derin ekolojinin diğer yandaşları, birçok yayınlarında bu ilkeler üzerinde geniş ve derin yorumlar yaptılar.

1. Dünya üzerindeki insan ve insan olmayanların, gelişmeleri ve varlığını iyi bir biçimde devam ettirmeleri kendi içlerinde değere sahiptir. Bu değer, insan olmayan dünyanın, insan amaçları için faydasından bağımsızdır.
2. Yaşam formlarının çeşitliliği ve zenginliği bu değerlerin gerçekleşmesine katkıda bulunur ve ayrıca bunlarda kendinde değerlerdir.
3. İnsanların temel ihtiyaçları karşılamak dışında bu çeşitliliği ve zenginliği azaltmaya hakları yoktur.

4. İnsan hayatının ve kültürünün gelişimi, insan nüfusunun büyük artışıyla gerçekleşmiştir. İnsan olmayan âleminde böyle bir artışa ihtiyacı vardır.
5. Hâlihazırda insanın, insan olmayan dünyaya müdahalesi haddinden fazladır ve durum hızla daha da kötüleşmektedir.
6. Binaenaleyh politikalar değiştirilmelidir. Değişen politikalar, temel ekonomik teknolojik ve ideolojik yapılar üzerinde tesir etmelidir. Sorunların çözümü şu an kinden temelden farklı olmalıdır.
7. İdeolojik değişim, hızla artan yaşam standartlarına tutunmaktan ziyade yaşam kalitesini (doğal değerler durumu içinde yaşama) arttırmaya çalışmalıdır.
8. İşte kim yukarıdaki ilkeleri kabul ederse, gerekli değişikliklerin gerçekleşmesinde ve uygulanmasına katılmakta doğrudan veya dolaylı olarak mükelleftir.

Her ne kadar pek çok yaşam tarzı ve sosyal politikalar derin ekolojik duruşla uyum sağlasa da, derin ekoloji literatürü, bu sempatizanların *yeşil tüketicilik* (doğa merkezli ve doğaya zararlı ürünleri kullanmaya karşı olan bilinçlilik hali) diye adlandırdıkları tarzı tercih ettiklerini iddia eder. Doğal, yaşanabilir alanlara ve doğayla maksimum tecrübeye dayanan gönüllü bir yaşam tarzı isterler. Derin ekoloji taraftarları ayrıca, biyolojik-bölgeselcilik bağlamında, doğal biyoçeşitliliği güçlendirecek çalışmaları, antik ormanları, tropikal yağmur ormanlarını ve ekosistem içindeki diğer türleri korumayı desteklerler. Bazı sempatizanlar, John Robbins'ın *Diet For A New America* kitabında belirttiği prensiplere dayanan vejetaryenliğin taraftarıdır. Şiddet karşıtlığı birçok derin ekolojistin kabul ettiği genel bir söylemdir. Naess, Gandhi'nin şiddet karşıtlığı ile ilgili bir açıklama kaleme almış ve 1930'lardan itibaren Gandici tipteki sosyal hareketlerle ilgilenmiştir.

Derin Ekoloji ve Yeşil Politikalar

Derin ekoloji taraftarları, "yeşiller"le ve yeşil sosyalistlerle birlikte, modern sanayi toplumunun eleştirilmesinde ve yine onlarla birlikte, reformcu çevrecilerin, sanayi toplumunun radikal eleştirisini yapmakta başarısız olduğu tespitine de iştirak eder. Derin ekolojistler, cari olan çevresel krizin sebebinin belirlenmesinde, yeşil sosyalistlerden ve aynı zamanda ecofeministlerden ayrılma eğilimindedir. Yeşil sosyalistler, sorunun kaynağında, kapitalizmin durumunu

görür ve eko-feminist teori, erkek egemenliğine odaklanırlar. Buna mukabil derin ekolojistler, insan merkezci yaklaşımın tehlikelerine ve onun dar ve müstekbir kavramı olan güç peşinde koşan varlığı olarak "ego"ya vurgu yapar.

Derin ekolojistler ayrıca en bereketli hayatın "kendi yabanılığımızı" yahut ekolojik benliğimizi keşfetmek olduğunu iddia eder. Bu hayata erilemek için de, sanayi toplumunun ideolojisinin temel ögesi olan insan merkeziliğin maskesini düşürmeye de ihtiyacımız olduğunu söyler.

Warwick Fox, derin ekolojinin eleştirilerini, diğer radikal eleştirel teorilerinden bakışıyla derin ekolojiye muarız cepheden cevaplandırıyor. Derin ekolojinin yeşil partilerin kurulmasıyla ve yeşil politik hareketlerin ortaya çıkmasıyla güçlü benzerliğe sahiptir, bu derin ekolojistlerin yeşil partiler ve yeşil eylemcilerle ilgili başlangıçta saptadıkları ilkelerle ve prensiplerle karşılaştırılarak görülebilir. Yeşil felsefesinin dört esası -ekoloji, tabandan gelen demokrasi, sosyal sorumluluk ve pasif direniş- çok defa yorumlandı ve sağlıklı tartışma gerçekleşti. Bu esasların en devrimcisi yine de ekolojeydi. Dahası Robyn Eckersley'in belirttiği gibi en radikal ve umut verici ekolojik anlayış, en kamil yeşil partilerin kurulduğu Batı Avrupa'dan ziyade Kuzey Amerika ve Avustralya'da ortaya çıktı.

Fakat derin ekoloji taraftarları, gelişmenin önemini sosyal adalet stratejileri ve ekoloji ile uyumlu görürler ve bazı yeşil teorisyenler hâlâ doğa-

nın kendinden menkul değeri olduğunu veya ekosistemin bütünlüğünü koruyarak ta insanın dünyadaki refahının artırılacağını kabul ederler. Birçok taraftar, tehlikeye türlerin yaşam alanlarını, yağmur ormanların kütleli büyümesini ya da endemik türlerin bulunduğu başka alanların ekonomik büyümeyle bağlantılı olarak istila eden her türlü bir politik stratejiyi reddederler. Birçok yeşil sosyalist ve sosyal ekolojist böyle düşünür sıkıntı Murray Boockhin'ni de içine alan bazı yeşil sosyalistler ve ekolojistlerin, onların antroposant-rizmi inkar etmeyi kabul etmekteki isteksizlikleri düşüncesinde etrafında kümelenmesidir.

Derin Ekoloji ve Radikal Çevrecilik

Önceden belirttiğimiz gibi, derin yahut uzun menzilli ekolojik hareket, Naess ve Sessions tarafından oluşturulan platformun önü sürdüğü üzere, bireysel yaşam tarzları ve sosyal politikada da tazammunları olan, bir felsefi harekettir. Fakat derin ekoloji hızla radikal çevreci eylemcilikle işbirliği yapar veya ekolojik sabotaj(ekotage) azmettirme, katılma, gerilla tiyatroları *, gösteriler veya doğrudan hareketlerin diğer formları ile işbirliği yapar hale geldi. Her ne kadar derin ekoloji radikal çevrecilik için formel anlamda bir ideoloji sağlamasa da, eylemcilerin tüm ifade tarzlarının çeşitliliğinin ardındaki müşahhas düşünceyi veriyordu onlara. Bu vizyon ise sığ perspektifleri ve ana akım çevreci hareketlerin reformist yöntemlerini reddetmektir.

Fakat derin ekoloji taraftarları, gelişmenin önemini sosyal adalet stratejileri ve ekoloji ile uyumlu görürler ve bazı yeşil teorisyenler hâlâ doğanın kendinden menkul değeri olduğunu veya ekosistemin bütünlüğünü koruyarak ta insanın dünyadaki refahının artırılacağını kabul ederler. Birçok taraftar, tehlikedeki türlerin yaşam alanlarını, yağmur ormanların kütleli büyümesini ya da endemik türlerin bulunduğu başka alanların ekonomik büyümeyle bağlantılı olarak istila eden her türlü bir politik stratejiyi reddederler. Birçok yeşil sosyalist ve sosyal ekolojist böyle düşünür sıkıntı Murray Boockhin'ni de içine alan bazı yeşil sosyalistler ve ekolojistlerin, onların antroposantrizmi inkar etmeyi kabul etmekteki isteksizlikleri düşüncesinde etrafında kümelenmesidir.

Birçok radikal çevreci, Sierra Clup, National Audubon Society ve Wilderness Society gibi reformcu çevreci grupların, insan merkezci yönelimlerine rağmen, geçtiğimiz yıllarda, alışılmış politik kanallardan çalışarak, gerekli değişiklikleri gerçekleştirmek için bir "fırsat kapısı" olduğuna inanır. Fakat Amicus Journal dergisinin editörü Peter Borelli'nin de belirttiği üzere; özellikle 1980'ler boyunca birçok eylemci, ana akım çevreci organizasyonlara olan inancını yitirdi ve onlara yabancılaştı. Onları, Ortodoks grupların uzlaşmacı tavrı, bürokratikleşmesi, liderlerinin profesyonelleşmesi ve üyelerinin yeni ilgilerinden uzak kalması ve Reagan'ın anti-çevreci hareketine karşı çıkamamaları organizasyonlardan vazgeçirdi.

1980'lerde ortaya çıkan, popüler deyişle, üçüncü dalga çevrecilik özellikle bu küskün yabancılaşmış çevrecilerden oluşuyordu. Üçüncü dalga çevrecilik, genellikle avukatlar ve bilim adamları olan çevreci uzmanların; kirlenme kontrolü, enerji politikaları ve diğer çevre meselelerinde, yönetim kurumları ve şirketlerle, tercihen piyasa mekanizmasını kullanarak, anlaşabilmeli ve anlaşmalıdır ilkesine dayanıyordu. Üçüncü dalga çevrecilik, daha rasyonel, ekonomik ve sosyal politikalara odaklanır. Onlar, sanayi toplumunun doğa merkezci bir eleştirisini hazırlama, "yabanıl benliğini" ortaya çıkarma ve toplumu dönüştürme ihtiyacını sağlayan, ekolojik duyarlılığa prim vermez. Alt tabaka eylemciler, politik çözümlere başvurmazlar ve gerçekten de, alt tabaka üyelerin çoğunlukla çok fazla duygu yüklü

oldukları görülür. Çevresel Koruma Fonu, bazen üçüncü-dalga grubun prototipi olarak örneklendirilir.

Christopher Manes, *Green Rage* kitabında, reformcu çevreciliğin, radikal çevreciliğin gelişmesini nasıl kamçilediğini özetler:

Radikal çevreci hareket için itici güç, -en azından bu ülkede (USA)- bakir alanların yıkımının ve endüstriyel büyümenin bencil yandaşlarına bir cevap değildi sadece... Sierra kulüp ve Wilderness Society gibi ulusal gruplarda cisimleşen, ana akım, reformist çevreci hareketler, radikal çevreci grupların güçlerini, onları kaygılı bir şekilde kısıtlamaya çalışarak sağlamlaştırdılar.

Önce dünya (Earth First!) nin kurucularından Dave Foreman ve Howie Wolke'yi ki her ikisi de ana akım çevreci grupların eski üyelerindendir örnek alarak; giderek artan sayıda tabandan gelen birçok eylemci, sosyal haklar, anti-vietnam ve kadın hareketlerinden ilham alarak, sanayi toplumumuzun baskısı altındaki gezegenimizin mahvına karşı vatandaşların zihnini ve gönlüne açmaya çabalarken, -sivil itaatsizlik, gerilla tiyatrosu, kendini zincirleme, şiddet içermeyen gösteri, anarşizm- gibi muhtelif doğrudan eylem tarzları keşfettiler. Böyle yaparak, Fox'un korumacı hareketler tarihi boyunca hayati önemde gördüğü, radikal amatör geleneği sürdürdüler. Ayrıca radikal çevreciler, manevi kimliklerini doğa ile tanımlamak, ya Budist gelenek içinde Gary Synder ve Robert Aitken tarafından desteklenen Önce Dünyanın ilk yıllarındaki

kabile törenlerinde, ya da "tüm varolanlar konseyi" törenlerinde kararlıydılar.

John Seed in tanımladığı gibi, bir "tüm varolanlar konseyi"nin amacı, doğanın üzerinde insan algısını, doğa içinde insan olarak değiştirmektir:

Buradaki tanımlama sadece zihni olarak görülmemelidir. Zihin bir giriş noktasıdır... Bazı insana göre, bu zihniyet değişimi Doğa ana adına yapılan eylemlerin sonucudur." Ben yağmur ormanlarını koruyorum", "ben yağmur ormanının bir parçasıyım kendimi koruyorum" u getirir. Ben yağmur ormanının bir parçasıyım, son zamanlarda düşüncede ortaya çıktı. Dünya varmış! Binlerce yıldır tasavvur edilen ayırım sona erdi ve biz gerçek doğamızı hatırlamaya başlıyoruz. Bir dağ gibi düşünmek, bazen derin ekoloji olarak isimlendirilen bu değişim manevi bir değişimdir.

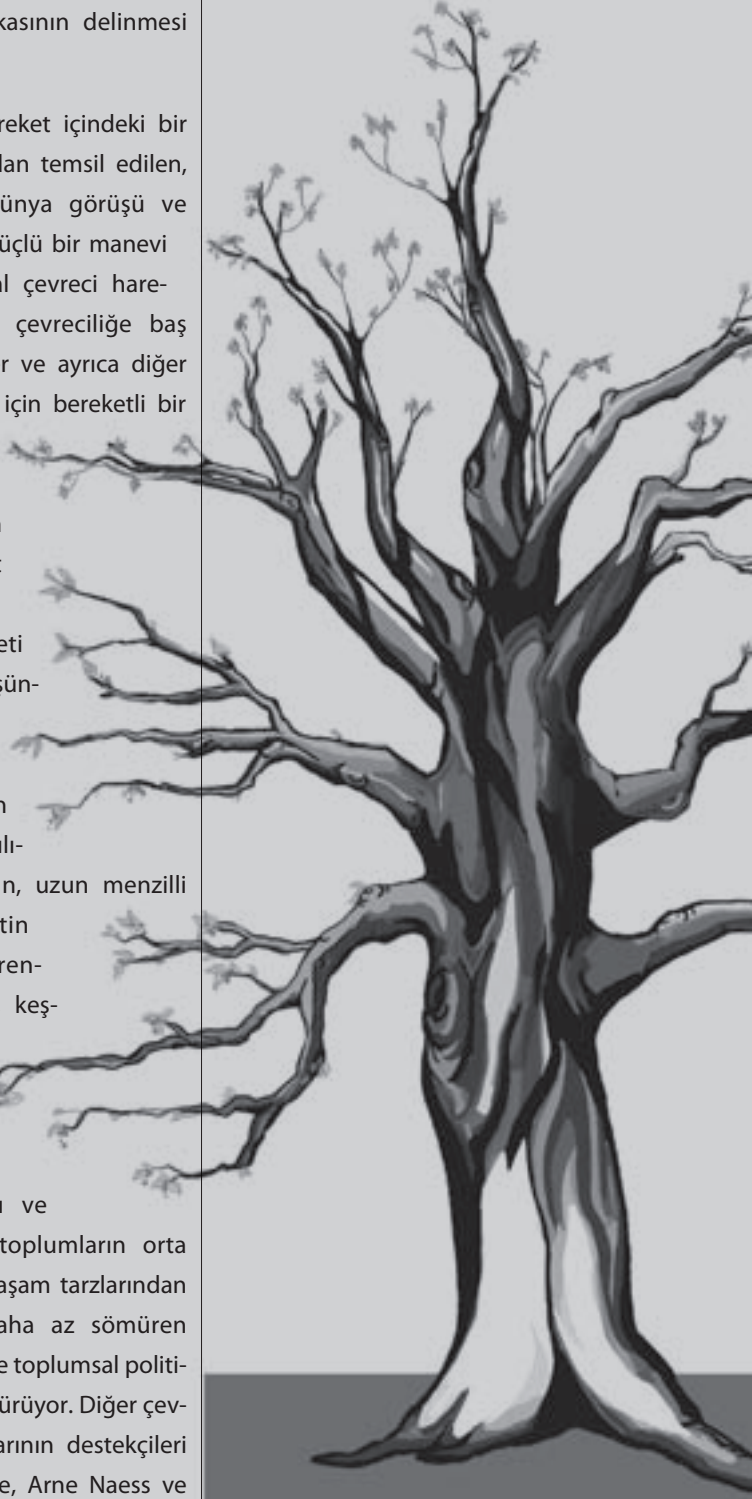
Her ne kadar radikal çevrecilik, reformcu çevreciliğin çöküşünden ve derin ekolojinin felsefe ve maneviyatından canlanmışsa da, nihayetinde şu basit ama ürkütücü farkındalığa dayanıyor:

"Bizim kültürümüz muhtaç olduğumuz ekoloji için ölümcüldür." Temelde, radikal çevrecilik varoluşsal durumumuza bir karşı çıkıştır. Hümanizm ve teknolojinin hakim olduğu bir kültürde, radikal çevresel duyarlılık, biyosferdeki insan müdahalesi sonucu tüm canlıların karşı karşıya kaldığı tehlikenin hissedilmesinden ileri gelir. Radikal çevreci

gündemde, reformcu çevreciliğin (ya da endüstri ve devlet eylemcilerinin) gündemine tepki git gide azalmış ve daha çok varlığımızın taleplerine tepki artmıştır. Asit yağmurları, giderek artan tehlikedeki türler, sera etkisi, ozon tabakasının delinmesi vs. gibi ilgiler.

Derin ekolojik hareket içindeki birçok insan tarafından temsil edilen, doğa merkezli dünya görüşü ve doğa ile birlikte güçlü bir manevi tanımlama; radikal çevreci hareketler, ana akım çevreciliğe baş kaldıran hareketler ve ayrıca diğer sanayi toplumları için bereketli bir ilham kaynağı sağlamayı vaat eder. erken dönem feminist eleştirilerden öğrenme kabiliyeti ve ekofeminist düşüncenin kavrayışlarını özümsemesi derin ekolojinin evrimsel dayanıklılığı yansıtır. Derin, uzun menzilli ekolojik hareketin katılımcıları; öğrenmeyi ve gelişme, keşfetme, doğada mündemiç bütünlük için yeni anlamlar aramayı ve ileri endüstriyel toplumların orta ve üst-orta sınıf yaşam tarzlarından ziyade doğayı daha az sömüren yaşam modelleri ve toplumsal politikalar aramayı sürdürüyor. Diğer çevreci felsefe formlarının destekçileri ile etkileşim içinde, Arne Naess ve

diğer derin ekoloji taraftarları mütemadiyen, birlikte çalışmanın ve farklı bakış açılarından konuşanlarla ortak bir zemin bulmanın önemine vurgu yapar, dövüş sanatı Aikido ya benzer bir zihni çaba.

KUR'AN'DAN BAŞKA BİR KELAM KONUŞMAYAN KADIN

Abdullah YILDIZ

Tebe-i Tâbiîn neslinden Abdullah ibn Mübarek hazretleri anlatıyor:

Hacca gidiyordum. Irak-Suriye topraklarından geçerken yaşlı bir kadına rastladım. Selâm verdim.

-“Selâmün gavlen min Rabbi’r-Rahîm : Rahîm olan Rab’dan bir de sözlü “selâm” vardır.” (Yâsîn 36/58) âyetiyle selâmımı aldı.

-“Buralarda ne yapıyorsunuz?” diye sordum.

-“Men yudli li’llâhu fe-lâ hâdiye leh... : Allah kimi yoldan çıkar-mışsa, ona yol bulduracak yoktur...” (A’râf 7/186 veya Zümer 36/36) âyetini okudu. Anladım ki, yolunu kaybetmiş.

Nereye gittiği soruma:

-“Subhânellezi esrâ bi-‘abdihi leylen mine’l-Mescidi’l-Harâmi ile’l-Mescidi’l-Aksâ... : Bir gece kulunu Mescid-i Haram’dan Mescid-i Aksâ’ya götüren Allah’ı tesbih ederim.” (İsrâ 17/1) âyetiyle karşılık verdi. Anladım ki, geçtiğimiz hacc mevsiminde haccını tamamlamış, Kudüs’e gidiyor.

-“Ne zamandan beri böyle yolu-

nu kaybettin?” dedim.

-“...Selâse leyâlin seviyyâ : ... Tam üç gece (ve üç gün).” (Mer-yem 19/10) dedi.

(-“Yanında yiyecek bir şey görmüyorum. Buralarda ne yiyip ne içiyorsun?” dedim.

-“Ve’llezi hüve yut’imuni ve yesgîni : Beni yediren, içiren Odur.” (Şuarâ 26/79) âyetiyle cevap verdi.

-“Buralarda su yok. Neyle abdest alıyorsunuz? Nasıl namaz kılıyorsunuz?” Bana Maide suresinin:

-“...fe-lem-tecidû mâen fe-teyemmemû sa’iden tayyiben fe’msehû bi-vüçûhiküm ve eydiküm minh... : Su bulamamışsanız temiz toprakla teyemmüm edin de yüzünüzü ve (dirseklere kadar) ellerinizi onunla meshedin.” (Maide 5/6) âyetiyle cevap verdi.

Demek ki kadın teyemmüm ederek ibadet ediyordu.) Yiyecek verme teklifinde bulundum.

-“Sümme etimmu’s-sıyâme ile’l-leyl : Sonra orucunuzu gün batıncaya kadar tamamlayın.” (Bakara 2/187) âyetini okudu.

-“İyi de Ramazan’da değiliz” dedim.

-“...men tetavva’a hayran fe-inne’llahe Şâkirun ‘Alîm : ... Kim Allah için nafîle bir hayır yaparsa, Allah her hayrın karşılığını verendir, her şeyi hakkıyla bilendir” (Bakara 2/158) âyetiyle cevap verdi.

-“Yolculukta oruç açılabilir” dedim.

-“...ve en tesûmû hayrul lekum... : Ama orucu tutarsanız, bu hakkınızda daha hayırlıdır.” (Bakara 2/184) âyetini okudu.

Niye benim gibi konuşmadığını sordum.

-“Mâ yelfîzu min kavlin illâ le-deyhi rakîbun atîd : Ağzından tek bir söz bile çıkmam ki, yanında onu gözleyen ve o sözü kaydetmeye hazır bir gözcü bulunmamış olsun.” (Kâf 50/18) dedi.

-“Kimlerdensin?” diye sordum.

-“...mâ leyse leke bihî ‘ilmün. İnne’s-sem’a ve’l-basara ve’l-fuâde küllü ulâike kâne anhu mes’ûlâ : ...Bu konuda bilgin yok (yani ailemi söylesem de tanımazsın). Sonra göz de, kulak da, kalb de (ardına düştüğün şeyden) sorumludur.” (İsrâ 17/36) âyetiyle cevap verdi.

-“Hata ettim, hakkını helâl et!” dedim.

-“...lâ tesrîbe ‘aleykümü’l-yevme, yağfiru’llâhu leküm ve hüve Erhamü’r-Râhimîn: ... Bugün size kınama yok. Allah sizi bağışlasın. O merhamet edenlerin en merhametlisidir.” (Yusuf 12/92) dedi.

Deveme bindirip kaflesine ulaştırma teklifinde bulundum.

-“...Mâ tef’alû min-hayrin fe-

inne’llâhe bihî ‘Alîm : ...Hayır adına ne işlerseniz Allah onu bilir” (Bakara 2/215) âyetiyle mukabele etti.

Devemi yanına getirdim. Binecekken;

-“Gul li’l-mü’mînîne yeğuddû min ebsârihim... : Mü’min erkeklere söyle, bakışlarını sakımsınlar...” (Nûr 24/30) âyetini okudu.

Gözlerimi çevirdim; binecekken deve ürküp kaçtı, bu arada elbisesi az yırtıldı.

-“Ve mâ esâbeküm min-musibetin fe-bi-mâkesebet eydikum ve ya’fû ‘an-kesîr : Başınıza musibet olarak ne gelirse, bu bizzat işleyip, onu hak etmeniz sebebiyledir.” (Şûrâ 42/30) âyetini mırıldandı.

(Elbisesinin yırtılmasına bir hatasının sebep olduğunu söylemek istiyordu. Ardından da:

-“ Vellezî halega’l-ezväce kullehâ ve ce’ale leküm mine’l-fülki ve’l-en’âmi ma-terkebûn : Bütün çiftleri O yaratmıştır. Ve size bineceğiniz gemiler ve hayvanlar var etti.” (Zuhuf 43/12) âyetini okudu.

Allah’ın, çölün ortasında nasıl binek gönderdiğini âyetle anlatıyordu.)

-“Sabret, deveyi bağlayayım!” dedim.

-“Fefehemnâ-hâ Süleymâne...: Bu hususta Süleyman’ı daha anlayışlı ve isabetli davranır kıldık...” (Enbiyâ 21/79) âyetini okuyarak, devemi yönlendirme konusunda benim daha başarılı olduğumu kastetti. Deveye bindi ve:

“Subhânellezî sehbara lenâ hâzâ ve mâ-künnâ lehû mugrinîn. Ve

SIRAT-I MÜSTAKİM NEDİR?

Bir gün sevgili Peygamberimiz’e (s.) bir adam gelir ve O’na, “Sırât-ı Müstakîm (Doğru Yol) nedir?” diye sorar. Bunun üzerine kutlu Peygamberimiz (s.), elindeki dal parçası ile yere kalın ve düz bir çizgi çizer; bu ana yolun sağına ve soluna da başka tali yollar çizer. Sonra, kendisinin insanları Sırât-ı Müstakîm’in başına getirdiğini, kim bu yolda giderse, bu yolun onu Cennet’e ulaştıracağını; tali yollardan her birinin başında ise bir kısım şeytanların durduğunu, oradan geçenleri kendilerine çağırdığını, kim de bu yanlış yollardan birine saparsa, o yolların onu ateşe götüreceğini beyan buyurur.

Rasûlüllah (s.), ardından En’am sûresinin 153. âyetini okur:

“Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur. Buna uyun. Başka yollara uymayın. Zira o yollar sizi Allah’ın yolundan ayırır. İşte ittikâ etmeniz (sorumluluk bilincinizi kuşanıp-sakınmanız) için Allah size bunu emretti.”

innâ ilâ-Rabbînâ le-mungalibûn : Bunu bize baş eğdiren Allah'ı tesbih ederim; yoksa bunu biz başaramazdık. Ve sonunda şüphesiz Rabbimize döneceğiz!" (Zuhruf 43/13-14) âyetlerini okudu.

"Haydi!" diye deveyi hızlandırdım.

-“V’agsıd fi-meşyike v’âğdud min-savtik; inne enkerâ’l-asvâti le-savtu’l-hamîr : Yürüyüşünde / davranışlarında vakur ol ve sesini yükseltme. Seslerin en çirkini, (bağırın) eşeğin sesidir!" (Lokman 31/19) mukabelesinde bulundu. Yürürken şiir okumaya başladım.

-“f’agraû mâ-teyessera minhü: Kur’ân’dan kolayınıza geleni okuyunuz!" (Müzzemmil 73/20) dedi.

-“Şiir okumak haram değil ki!" dedim.

-“...ve-mâ-yezzeckeru illâ ulü’l-elbâb : ... (Bu hususu) ancak gerçek idrak ve basiret sahipleri düşünür anlar!" (Bakara 2/269 veya Zümer 39/9) cevabını verdi.

Bir süre gittik; sonra evli olup olmadığını sordum.

-“Yâ eyyühe’llezîne âmenû lâ tes’elû ‘an eşyâe in-tubde leküm tesu’küm... : Ey iman edenler! Cevabı verildiğinde sizi üzecek meselelerden sormayın!" (Mâide 5/101) âyetini okudu.

Derken kafilesine ulaştık ve:

-“Kafile içinde kimsen var mı?" dedim.

-“El-mâlû ve’l-benûne zînetü’l-hayati’d-diñyâ ve’l-bâğyâtü’s-sâlihâtu hayrun ‘inde Rabbi-ke sevâben ve hayrun emelâ : Mallar ve evlatlar, dünya hayatının

süsüdür. Baki kalacak salih ameller ise, Rabbinin katında, sevap olarak da ümit olarak da daha hayırlıdır." (Kehf 18/46) dedi.

Anladım ki, evlâdı var. ("Ne iş yaparlar?" dedim.

-“Ve alâmâtın, ve bi’n-necmi hümm yehtedûn : Daha nice alâmetler (yarattı). Onlar, yıldızlarla da yollarını doğrulturlar." (Nahl 16/16) âyetini okudu.

Anladım ki, çocukları kafiye kılavuzluk yapıyorlar yani yol gösteriyorlar.) İsimlerini sordum:

-“...ve’ttehaze’llâhu İbrahim halilâ : Allah İbrahim'i dost edindi; **...ve kelleme’llâhu Mûsâ teklîmâ** : Allah Musa ile konuştu; **...Yâ Yahyâ huzi’l-kitâbe bi-kuvvetin** : Ey Yahya, Kitab'a kuvvetle tutun!" (Nisâ 4/125, 164; Meryem 19/12) âyetlerini okudu.

-“Ey İbrahim, ey Musa, ey İsa!" diye kafiye seslendim. Nur yüzlü üç genç "Buyur!" diye çıkageldi. Onlara para verip:

-“...feb’asû ehade-küm bi-verigiküm hazihî ile’l-medineti fe’l-yenzur eyyühâ ezka ta’âmen fe’l-ye’tiküm bi-rızgın minhü ve’l-yetelattaf... : Bununla içinizden birini şehre yollayın! Yemeklerin helâl ve temiz olanına

baksın ve size bir yiyecek getirsin. Dikkatli davranın!" (Kehf 18/19) dedi.

Yiyecek gelince bana:

-“Külû ve’srebû henîen bi-mâ-esleftüm fil’eyyami’l-hâliye : Geçmiş günlerinizde yaptıklarımızın karşılığında şimdi afiyetle yiyip için!" (Hâkka 69/24) dedi. Çocuklara:

-“Annenizin bu durumunu bana söylemezseniz bu yemekten yemem!" dedim.

-“Annemiz" dediler; "ağzından Cenab-ı Allah'ın gazabını çekecek yanlış bir söz çıkar korkusuyla 40 yıldır böyle sadece Kur’ân’la konuşur."

(Ben de Cuma suresinin şu âyetini onlara okudum:

“Zâlike fadlu’llâhi yû’tihi men-yeşâ’ü; va’llâhu Zü’l-Fadli’-‘Azîm : Bu, Allah'ın lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir." (Cum’a 62/4)

Abdullah İbni Mübarek diyor ki;

-“Daha yanlarında kalsaydım, günlerce Kur’ân konuşabilirdi."

Abdullah İbn Mübarek, bu hadiseyi Kur’ân’da her şeyin bulunduğu delil olarak da anlattı.

Abdullah ibn Mübarek; **“Kitab’da hiçbir şeyi eksik bırakmadık"** (Enam 6/38) âyetine dayanarak bunu söylüyor olmalıdır. Bu harika örnekliliği yorumlamak için başka söze hacet var mı? Belki şu:

Kendimizi o örnek nesille kıyaslarsak Kur’ân’ı anlama ve yaşamadaki fakrımızı fark eder miyiz?

EVET, HASBUNELLAH!

Kur'an'dan Bir Ayetin Derinliklerine İnme ve Gereğini Uygulama Gayreti

Nurettin YILDIZ

Âl-i İmran suresi 172 – 174. ayetleri mealî:

“Onlar, yaralandıktan sonra da yine Allah’ın ve Resulünün çağrısına uyanlardır.

Onlardan iyilik yapan ve sakınanlar için pek büyük bir ödül vardır.

Onlar öyle kimselerdir ki halk onlara: ‘İnsanlar size karşı toplandı, onlardan korkun.’ dediği zaman, bu onların imanını artırdı ve dediler ki:

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

‘Bize Allah yeter! Ne güzel vekildir O!’

Sonra da kendilerine hiçbir kötülük dokunmadan, Allah’ın nimeti ve lütfuyla döndüler ve Allah’ın rızasına eriştiler.

Allah pek büyük lütuf sahibidir.”

Derin İlimlere Gerek Yok!

Ayetler Diyor ki:

1- Allah’ın kullarını imtihanı sürekli. Keyifler yerinde ve sıkıntısız günlerde ‘Kalkın, şunu yapın.’ diye emrettiği gibi, sıkıntı üstüne sıkıntıyla boğuştuğu zamanlarında da kullarına emirler verebilir. Bu emirlere itaat eden kulları, O’nun rızasını kazanır. İtaatle eksiklik gösterenler de gösterdikleri eksikliğe göre kaybederler. Kul her gün, her saat

Rabbinden gelecek imtihana hazır olmalıdır. Kulluk budur. Bizim kul olarak imtihanlardan imtihan beğenmek gibi bir hakkımız olamaz.

2- Muayyen bir imtihanı kazanmak sadece onu başarmak değildir. O imtihanda muvaffak olmak, Allah ve Resulü’nün ‘iyi’ dediği şeyleri yapmaya devam ediyor olmak ve hayatı ‘takva’ eksenini etrafında sürdürmek gerekmektedir. Mesela, en yakınlarından birini kaybeden bir mümin, onun acısını atlatmadan ikinci bir imtihanla daha karşılaşabilir. Bu süreci imtihan olarak görüp muvaffakiyetle geçiren birinin, diğer salih amelleri ihmal etmesi makul olamaz. Hem o imtihan konularında gayret edecek, hem de salih ameller dizisini devam ettirecektir. Genel gidişat da ‘takva’ ölçülerinden çıkılmadan sürdürülecektir.

3- Müminin imtihan olarak karşısına çıkacak en önemli sıkıntılardan biri, kendisi dışındaki kitlelerin dil ve gözle baskı altına almaya çalışmasıdır. Kılık kıyafetinden, cemaatle namaz kılmasına, çocuklarını eğitmesine, evinde İslamî bir düzen kurmaya çalışmasına kadar pek çok alanda insanlarla beraber olmanın getirdiği bir baskı türüyle karşılaşabilir. ‘Bu uygun değil, yanlış yapıyorsun, zamanı değil, filanca bak...’ gibi bir tür baskı altında tutma, zaman zaman da ezme ve eritme çabalarıyla karşılaşabilir. Bu tür baskılarla alenen karşılaşabileceği gibi, şuuraltını etkileyecek metotlarla da karşılaşabilir. Bilinçli

veya bilinçsiz bu baskıyı yapanlar veya bu baskıya maşa olanlar, toplumda mesafesi uzak kalan isimler olabileceği gibi, en yakın isimler, kan bağı bulunanlar da olabilir. Eşler bile bu role bürünebilirler. Çocuklar olabilir, ebeveyn olabilir. Bu nedenden ötürü hısımlık bağları gerilebilir.

4- Her imtihanı, imtihanın her noktasını imanımızı artıran, umudumuzu tazeleyen bir enerji kaynağına dönüştürmek gerekmektedir. Allah onlardan razı olsun, Sahabiler bu noktayı çok iyi becerdiler. **Bir günaha daldıktan sonra bile dönüş yollarını iyi kullanarak, o günahla başlayan sürecin sonunda Allah'ın rızasını kazandılar.** Ka'b bin Malik örneği gerçekten üzerinde tefekkür edilmesi gereken müthiş bir örnektir.

5- Olaylar ve imtihanlar anında ilk tepkimiz çok önemlidir. İlk karşılaşma anında söylenen söz ve gösterilen tepkiyle, düşünüp taşındıktan ve teselli bulduktan sonra söylenen sözler, gösterilen tepkiler aynı değildir. İlk tepki olarak: **'Allah bize yeter!'** sözü, kalbe yerleşmiş ciddi bir iman potansiyelini göstermektedir. **'Allah bize yeter!'** dedikten sonra, üzerine düşeni yapan ve söylediği sözü ulla orta bırakmayan bir müminin tavrı bu ayetlerde görüldüğü gibi, Kur'an'la tescil edilmiş bir iman örneğine dönüşmektedir. Elbette mesele sadece **'Allah bize yeter!'** demekten ibaret değildir. Bu sözün öncesi ve sonrası vardır. Ama ilk refleks çok önemlidir.

6- İlk refleks **'Allah bize yeter!'** diyebilecek düzeyde bir iman taşıyan müminin elbette ve elbette bu tavrının tam karşılığı cennettir. Cennetin teminatı olan Allah Rızası'dır. Ancak, sürekli ahirete ertelenen bir karşılık

beklentisinden önce –bu ayetlerde de görüldüğü gibi- henüz dünya hayatında yaşarken nimetlerle, lütuflarla dönmek de vardır. Nitekim bu sadakat ve ciddiyeti gösteren sahabiler benzer bir lütufla dönmüşlerdir. Ahiret için çıktıkları yolda dünyalık nimetler de elde etmişlerdir.

7- Kulun dünyalık elde etmek gibi bir hedefi ana hedef yapması doğru değildir şüphesiz. Ama dünyalık elde etmek de sakıncalı değildir. Yeter ki kul, dengelerle oynamasın. Ahiretin payından dünyalık elde etmek, şehvetleri ibadetlerden daha önemli tutmayı çağrıştıran bir hata irtikâb etmesin.

8- Kul ne yaparsa yap-sın aslında lütfeden Allah'tır. O'nun keremi ve lütfü sayesinde becerir, kul becerdiğini. O kazandırdığında kul kazanır. O'na açılmış ellerin, huzurunda bükülmüş boyunların sahibi olmak, sürekli O'ndan istemek kazanma yolunun yolcusu olmaktır. Kul, *'ettim, yaptım, becerdim'*lerine aldanmamalıdır. Ashabın bu tavırlarını da ibretle izliyoruz. Cennetle müjdelenecek düzeyde salih ameller yaptıkları halde, cehennem endişesinde hiçbir zaman emin olmadılar. Bütün dünyanın suçlarının ana failleri gibi kendilerini mahcup hissettiler. Umutsuz kalmadılar; ama

şımarmadılar da.

Önemli:

Böyle bir ortama hazır olmamak, imtihanı kaybetmeye uygun bir ortamda yaşamaktır. Tehlikeyi sürekli 'dışarıdan' beklemek bir aldanmadır. Allah kitabında, helalinden biriktirdiğimiz mallarımızı, helal nikâhlarla kucağıımıza gelen çocuklarımızı, Allah'ın adıyla helal edindiğimiz eşlerimizi bir fitne malzemesi olarak bize göstermektedir. İmtihan süreklidir, her yerdedir ve herkes-tendir.

Ayetlerin İnme Nedeni Uhud

Hicretin üçüncü yılı şevval ayının üçüncü günü, Mekke müşrikleri, Bedir'deki hezimetlerinin intikamı için Medine'ye geldiler. Üç bin kişiydiler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ashâbı istişare neticesinde onları Uhud'da karşılamaya karar verdiler. Toplam yedi yüz Sahabi katıldı Uhud Gazvesi'ne.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye âma Sahabi İbni Ümmi Mektum'u vekil bıraktı. Cihad sancağını Musa'b bin Umeyr'e verdi.

Müşrikler, Bedir'de kaybettikleri itibarlarını kazanmak ve öldürülen ulularının intikamını almak için oldukça hırslıydılar.

Ashab-ı kiram -Allah onlardan razı olsun- cihada çıkmadan önce, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem efendimizin cihad plânına karşı kendi görüşlerini ısrarla ileri sürerek savaşın Uhud'da cereyan etmesine vesile oldular. Meydana çıktığında hatta yolda bile münafıklar döküldü.

Her halükârda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir savaş plânı yaptı. Bu plâna göre İslam ordusu Uhud Dağı'nı arkasına alarak savaşacaktı. Uhud'un önündeki küçük bir tepe de yandan saldırıya karşı okçular tarafından korunacaktı.

İlk hamlede İslam ordusu müşrik ordusunu dağıttı. Savaş kazanıldı derken, ordunun yandan kuşatılmasını önlemek için görevlendirilen okçular, savaşın bittiğini zannederek görev yerlerini terk ettiler. Emirlerinin yoğun talimatı işe yaramadı. En kritik nokta boşaltıldı. Müşrikler durumu fark ettiler. O zaman Müslüman olmayan Halid bin Velid, beraberindekilerle İslam ordusunu arkadan kuşattı. Bitmiş bir savaş yeniden başladı.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz yaralandı. Sahabiler onu dağda gizli bir oyuğa çıkardılar. Hamza bin Abdülmuttalib ve Musa'b bin Umeyr radiyallahu anhuma şehid düştüler. Yetmiş kadar Sahabi daha şehid oldu. Geri kalan sahabiler de yara bere içinde kaldılar.

Kazanılmıştı, kaybedilmiş gibi oldu.

Bir ara 'Muhammed öldürüldü!' şayiası çıkarıldı. Bu şayia ashabi mahvetti.

Bedenleri kan içindeyken, beyinleri de çöktü. 'Onun olmadığı bir dünyada ne yapalım?' demeye başlayanlar oldu. Bazıları da 'Onun öldüğü yolda ben de öleyim' diyerek meydana atıldı. Tam anlamıyla bir çöküntü oldu.

Perişanlık haberi kısa sürede Medine'ye ulaştı. Kadınlar bağırmaya başladılar. Herkes Uhud'a

koştı. O gün, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sevgisi ve endişesiyle doldu dünya.

Bedir'deki büyük zaferden tam bir yıl sonra gelen bu acı haber çok ağır iz yaptı.

Müşriklerin Ordusu

Müşrikler, Bedr'in intikamını aldıklarını düşünerek Mekke'ye doğru dönmeye başladılar. Giderken de coşkun duygularla evlerine vardılar.

Müslümanlar da Medine'ye döndüler.

Medine'de tam bir matem görüntüsü vardı. Ağır yaralılarla ilgileniliyor, şehid aileleri teselli ediliyordu.

Müşrikler Medine'den geçip gittikten sonra, elerine geçmiş fırsatı tam kullanmadıklarını düşünüp, geri dönüp iyi bir katliam yapmayı planladılar. Bu düşüncelerini de şişire şişire Medine'ye ulaştırdılar. Münafıklar da Medine'de boş durmayıp, 'Şimdi işinizi bitirecekler.' anlamında Müslümanları korkutmaya başladılar.

Ani Karar

Ashab tam anlamıyla revirlikti.

Dedikodu da hızlı bir şekilde yayılıyordu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem durumu değerlendirdi. Dedikodu boyutunun, Uhud yarısından daha ağır olacağını anladı. Şöyle bir talimat yayınladı:

‘Dün Uhud’da bizimle beraber cihad edenler bugün düşman takibine çıkacak. Uhud’a katılmayanlar ise bu takibe çıkamayacaktır.’

Tamamına yakını yaralı durumda olan sahabiler, Âl-i İmran suresindeki anlatılan cevabı verdiler. Dedikodu merkezleri, moral kırıcı

sözlerini yaydıkça, onlar: ‘Allah bize yeter! O ne güzel vekildir.’ dediler sadece. Hiçbiri itiraz etmedi. Yarasını, şehid kardeşini bahane edip kalmak istemedi.

Uhud’da şehid olanlardan sonra sağ olarak geri kalan altı yüz otuz kişi, başlarında Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem olmak üzere yola çıktılar. Münafıkların lideri Abdullah bin Übey, Uhud’dan geri kalışının telafisi olur diye katılmak istedi. Kabul edilmedi.

Beni Abdileşhel’den iki kardeş ağır yaralı oldukları halde onlar da orduya katıldı. Bineklerini de Uhud’da kaybetmişlerdi. Yürüyerek

devam ettiler. Birinin yarası çok ağır olduğu için, yürüyemeyecek olduğu zaman diğeri onu sırtına aldı. Öylece onlar dahi geri kalmadılar.

Müthiş bir teslimiyet ve muazzam bir sadakat

gösterdi sahabiler. Kur’an onları ebedileştirdi:

“Onlar, yaralandıktan sonra da yine Allah’ın ve Resulünün çağrısına uyanlardır.

Onlardan iyilik yapan ve sakınanlar için pek büyük bir ödül vardır.

Önemli:

Ayetten anlaşıyor ki:

‘Allah bize yeter! O ne güzel vekildir.’ sözünü tekrar etmemiz bizden istenmektedir. Bu veya benzeri, her biri Allah’ı bir açıdan tazim etmemiz anlamına gelen tesbihatın dille tekrar edilmesi bir ibadet türüdür. Mümin, ‘Allah bize yeter! O ne güzel vekildir.’ dedikçe kazanır. Bu kazanç yolu bizi şu hususlarda bilgi sahibi olmaya mecbur ediyor:

a- Tesbih ve zikir olarak dille tekrar edilmesi matlup olan cümlelerin tekrarında kesinlikle -ibadet niyeti korunduğu sürece- ecir vardır. Uygulamaya geçirilmemiş olması, o zikir asıllı cümlelerin faydasız olduğunu göstermez.

b- Kulun yapması gereken en güzel şey, söylediği cümleye uygun tavırlar ve ameller ortaya koymasıdır. Bunu ne kadar becerebildiğinden daha önemlisi bunu ne kadar becermeye çalıştığıdır.

c- ‘Allah bize yeter! O ne güzel vekildir.’ diyen bir mümin, bu söze uygun amelleri yapamadığı için söylemeyi de terk edemez. Bütününü elde edemediğimizin parçalarını atmamız gerekmez. Hedefimiz en mükemmeli olur, onu elde etmeye gayret ederiz. Eksiklerimiz ve hatalarımız için de Allah’tan yardım diler, affına sığınırız.

Onlar öyle kimselerdir ki halk onlara: ‘İnsanlar size karşı toplandı, onlardan korkun.’ dediği zaman, bu onların imanını artırdı ve dediler ki:

‘Bize Allah yeter! Ne güzel vekildir O!’

Sonra da kendilerine hiçbir kötülük dokunmadan, Allah’ın nimeti ve lütfuyla döndüler ve Allah’ın rızasına eriştiler.

Allah pek büyük lütuf sahibidir.”

Medine’den Mekke’ye doğru 20 km, o halleri ile düşman kovaladılar. 20 km sonra Hamrauleseden denilen yerde karargâh kuruldu. Müşrikler de biraz daha ileride karargâh

kurmuş, Medine’ye saldırma planını tartışıyorlardı. ‘Bize Allah yeter! Ne güzel vekildir O!’ sloganının etki alanını çizemiyorlardı.

İslam ordusu orada üç gün kaldı. Geceleri büyük ateşler yakıldı. Müşrikler iyice umut kesip Mekke'ye geri döndüler.

Böylece Uhud'da mağlup durumda olan İslam ordusu sadece 24 saat sonra,

- Aynı orduyla,
- İlave bir takviye almadan,
- Bir gün önceki galip orduya karşı büyük bir zafer kazandı. Bir gün içinde moraller düzeldi. Münafıkların, Müslümanların morallerini dağıtıp, perişanlığı artırma hayalleri suya düştü.

Ashabın bu olağanüstü himmeti ve teslimiyeti Allah'ı memnun etti. Peygamberi memnun oldu.

O gün sahabiler: **'Bize Allah yeter! Ne güzel vekildir O!'** derken bunu, kalpten dediklerini ispat ettiler. Allah'a güvendiler, güvenlerinde samimi oldular. Allah da onlara yetti. Allah'ın rızasıyla ve zaferle döndüler.

'Bize Allah Yeter!'

Bu sözü inanarak ve uygulayarak söyleyenler sadece Uhud'dan sonra yaralanmışlıklarına rağmen Allah'ın ve Resulü'nün davetine uyan sahabiler değildir.

Onlardan önce, mancınıkla ateşe atılan İbrahim aleyhisselam yerle gök arasında iken bu sözü söylemişti.

Söylediğinin de karşılığını

görmüş, düştüğü ateş güllük gülistanlık olmuştu. Yakan ateş ona selamet olmuştu. Kendisine yardım teklif eden Cebail aleyhisselama bile el açmadan, yardım talep etmeden **'Bana Allah yeter!'** dedi. Son sözü bu oldu.

Allah da ona yetti. Hem ne güzel yetti. O Allah'ı vekil kıldı, vekâleti iş gördü. Yanmadı.

'Bize Allah yeter!'

Bu sözü, Firavun'un kovaladığı Musa aleyhisselam da demişti.

'Yakalandık!' diye endişelenen kavmine döndü de: **'Hayır! Benimle beraber Rabbim var.'** dedi. (Şuara, 62)

'Bize Allah yeter!'

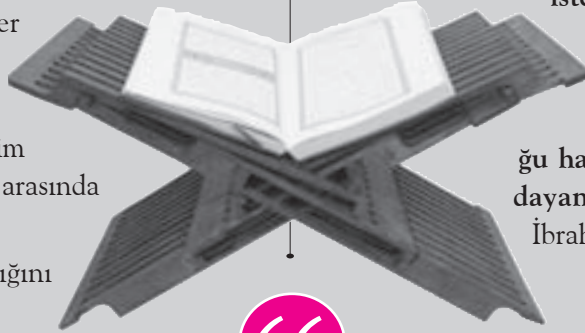
Bu sözü, mağaraya gizlendikleri zaman müşriklerin, ayakucularına bakmaları halinde kendilerini yakalayacağını zanneden Ebu Bekir radiyallahu anh'a, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem demişti: **'Korkma! Allah bizimledir.'**

Bunalar,lar,

Kâfirlerin kahreden işkencelerine maruz kalanlar, Arkadan vurulanlar,

Kulluğunu eda ederken köşeye sıkıştırılmak istenenler hep şunu dediler:

"Hem, bize yollarımızı göstermiş olduğu halde ne diye biz Allah'a dayanıp güvenmeyelim?"
İbrahim Suresi, 12

"Müminler ise, düşman birliklerini gördüklerinde: İşte Allah ve Resulü'nün bize vaat ettiği! Allah ve Resulü doğru söylemiştir, dediler. Bu orduların gelişi, onların ancak imanlarını ve Allah'a bağlılıklarını artırdı."

Ahzab Suresi, 22

Buralar Görevini Yaptı. Şimdi Sıra SİZDE!

Vahap YAMAN

2009 Kurban bayramını Kazakistan'da geçirdim. İHH'nın, dünya üzerindeki Müslümanlara Türkiye'deki kardeşlerinin kurban hediyelerini ulaştırma amaçlı düzenlediği yardım kampanyasının Kazakistan ayağı oldum. İHH heyeti (Grup başkanımız Veysel bey, İHH gönüllüleri Yasin ve Yusuf beyler) ile birlikte üzerimize almış olduğumuz görevi başarı ve mutluluk ile yerine getirdik. Bu kampanyaya destek veren tüm kardeşlerimizin gönülleri rahat olsun. Kurbanları arzularına uygun bir şekilde Kazakistan'lı Müslüman kardeşlerine ulaştırıldı. Allah yardım edenlerin yardımlarını, bunları sahiplerine ulaştırmak için organize olan İHH bünyesindeki arkadaşların gayretlerini ziyade eylesin. Böyle büyük bir yardım organizasyonunu dünyanın dört bir tarafında kusursuz olarak düzenleyen İHH başkan ve yöneticilerini, ayrıca emeği geçen isimli, isimsiz bütün gönüllü kahramanları tebrik ediyorum.

Orta Asya

Kazakistan Asya kıtasının ortasında yer alan, Türkiye'nin dört katı büyüklüğünde, nüfusu 18 milyon civarında bir ülke. Dünya coğrafyasında orta Asya diye bilinen, Türklere ana yurtluk yapmış yer. Ülkede başta Kazaklar olmak üzere Uygur, Kırgız, Tacik, Özbek, Tatar, Moğol, Ahıska Türkleri, Ruslar ve Almanlar yaşamaktadır. Ülke nüfusunun şu an %70'ini Kazaklar oluşturmakta, Ruslar daha ziyade Kazakistan'ın kuzey bölgelerinde daha yoğun olarak yaşamaktadırlar. SSCB' den ayrıldıktan sonra Nazarbayev yönetiminin, Rus nüfusunun hem sayısal, hem de yıllardır süren askeri, siyasal, bürokratik egemenliğini dengeleme çalışmaları yapmakta olduğu ve bunda da başarılı sonuçlar aldığı görülmektedir. Ancak hâlâ polis devleti görüntüsü devam etmektedir. Gerek şehir merkezlerinde, gerekse şehirlerin giriş çıkışlarındaki polis kontrollerinde bu duruma şahit olunmaktadır.

Ata Yurduna Gidiş

Kazakistan uzun süredir davet aldığım yerlerden biriydi. Almaata'da yıllardır çalışma yapan Hayreddin hoca 1980'de İstanbul'da tanıştığım, çeşitli vesilelerle dini ve fikri meseleleri müzakere ettiğim bir kardeşimdi. On beş yıl önce Kazakistan'a gidip ata yurdunda çalışmalar yapmak istediğini belirttiği kişilerden birisiydim. Uzun süredir ailesiyle birlikte Almaata'da kazak kardeşlerine İslam'ı anlattığını biliyorum. Kazakistan'da yetiştirdiği talebeleri üniversite ve master programları almak üzere Türkiye'ye gönderdiklerini duymuştum.

Konya'daki Evimiz

Hayatımda karşılaştığım sürprizlerden en şaşırtıcı olanı; Konya'da Diyanet teşkilatına aile kararıyla vakfettiğimiz baba evinde, Hayrettin hocanın Kazakistan'da okuttuğu ve Türkiye'ye dini tedrisatlarını tamamlamaları için gönderdiği

talebelerin kaldığını öğrenmem olmuştur.

2005 yılındaki Konya ziyaretimde, İlahiyat fakültesinde doktora çalışması yapmak, dini konularda uzmanlaşmak maksadıyla gelen Kazak öğrencileri, kendi doğup büyüdüğü evde gördüğümde yaşadığım şaşkınlığı ve bu durumun dünyada tattığım en büyük zevklerden biri olduğunu hiç unutmuyorum.

Hayrettin hoca zaman zaman, hocam niye Kazakistan'a gelmiyorsunuz, diye sitem ederdi. Kısmet bu günlereymiş. Almaata'ya uçağımız gecenin 4'ünde indiği zaman içerisinde bulunduğum İHH ekibini karşılayanın Hayreddin hoca olduğunu görmek ata yurdunda geçecek sıcak ve samimi günlerimizin işaret fişeği gibiydi.

Ayrıca yine Türkiye'den Kazakistan'a ailecek göç eden Ramazan kardeşimin de aynı şehirde yaptığı çalışmaları unutmamak gerekir.

Almaata'da Bayram Namazı

Almaata merkez camiine bayram namazı için yola çıktığımız zaman cadde ve sokaklarda, namaz seccadelerini koltuklarının altına almış Müslümanları kadın, erkek, çoluk çocuk camiye giderken görünce kendimi, çocuklarımla beraber Sultanahmet'e, Fatih'e, Süleymaniye'ye bayram namazına gider gibi hissettim. Caminin içi, dışı, avlusu, yollar, kaldırımlar saf tutmuş Rabb'lerine niyaz eden Müslümanlarla dopdolu. Yıllar önce buralara hicret etmiş insanların çalışmalarının karşılığını görüyorduk. Türkiye'de zikir halkalarında aldıkları ilmi ve İslami yaşayış şekillerini ata yurdundaki kardeşlerine aktarmak için yola çıkıp, hicret kervanına katılan insanların yaktığı çıralların ışıkları güneşin doğuşundan önce Almaata semalarını aydınlatıyordu adeta. Yetmiş yıllık komünizm döneminde hafızaları silinmiş, kimliksizleştirilmiş ve kişilik zaafına uğratılmış, sadece adları Müslüman kalmış

insanlara ayetler adeta yeniden nazil oluyor, insanlar bu ayetleri öğrenmeye, kavramaya ve yaşamaya çalışıyordu. İnsanlar yeniden Müslümanlaşıyordu. Almaata merkez camiindeki coşkuyu görmenin ve yaşamının tadını uzun yıllar unutacağımı sanmıyorum.

Bayramlar Her Yerde Bayram Gibi Geçiyor

Orta yaşa ulaşmış insanlarda, İslam'ın pek fazla anlam ifade etmediğini, Müslümanlıktan haberdar olmadıklarına şahit olduk. Yaşlı insanların ise çocukluklarında öğrendikleri ve komünizm döneminde gizli, saklı yerine getirebildikleri günlük ibadetlerini (Türkistan şehrinde görüştüğümüz bir Kazak Müslüman kardeşimiz komünizm döneminde oruçlarını eksiksiz ve tam tutabilmek için karşımızda duran bir dağı göstererek babasının kendilerini oraya ailesiyle çıkardığını ve kırk derece sıcaklıkta ibadetlerini gizli saklı tamamlayabil-

diklerini anlattı.) eksik gedik yaptıklarını, genç nesillerde ise Türkiye’den ve dünyanın dört bir tarafından gelen İslam tebliğcilerinin çalışmaları sonunda İslam’ı öğrenme, kavrama, yaşamının yaygınlaştığını gördük. Gördüğümüz bu çalışmalar bize Kazakistan’da ikinci bayramı kutlattırıyordu.

Bayram her yerde bayramdı. Okullarda ve medreselerdeki genç yavrularla beraber olmuş-

Buralar Görevini Yaptı, Şimdi Sıra Sizde!

Bölgede yaptığımız ziyaretlerde bizleri göreve davet eden pek çok sürpriz tekliflerle karşılaşılırdık. Işığa, aydınlığa ve kurtuluşa kavuşmak isteyen bu insanların talepleri içerisinde beni hayli etkileyen bir ifade 751 tarihindeki Talas savaşını hatırlatarak; **Buralar görevini yaptı. Şimdi sıra sizde!** demeleri idi. Bu sözlerle bizleri göre-

rek görev hatırlatması yapıyor, misyonerlerin faaliyetlerine dikkat çekerek, iş isten geçmeden buraları Müslümanlaştıran, talimatını veriyordu. Şimdi ben aldığım bu görev emrini hem kendime, hem de sizlere aktarıyorum. Hicret ve tebliğ kültürünü hayatımızın parçaları olmaktan çıkarmayalım.

Yıllarca tarih öğretmenliği yaptım. Öğrencilerime binlerce defa Talas savaşını anlattım. Ancak Talas savaşının kendi Müslümanlığımdaki rolünü bu kadar çarpıcı kavramamıştım. Hiç bu kadar derinlikte öğrencilerime aktaramamışım. Şimdi diyorum ki: İyi ki Müslüman Araplar Talas’a gelmişler. İyi ki Orta Asya’daki atalarımız Müslümanlaşmışlar. İyi ki ata yurttan çıkıp ana yurda gelmişler. Bütün bunlar tebliği iyi kavrayıp, yeryüzünü İslamlaştırmak için hicret eden mü’minler sayesinde olmuştur. Hepsine binlerce kez şükranlarımı sunuyorum.

tuk. Kimileri elimizi öpüyor, kimileri kemiklerimizi kırarcasına sımsıkı kucaklıyor ve boyunlarımızdan ayrılmak istemiyorlardı. Onlarda adeta babasına sarılmak, bizlerde kendi yavrularını koklamanın doğallığı oluşmuştu. Kendi çocuklarımı öpüp kokluyordum adeta. **“Ancak inananlar kardeşir”** ayetinin manası herhalde bu olmalıydı. Onların ve bizim tattığımız zevki tarif etmek imkânsızdı. Ancak o anı yaşamak gerekir.

vimizi yapmaya davet ediyordu. Demek istiyordu ki; buradaki insanlar Talas’a kadar gelen Müslüman Arapların teklif ettikleri yeni dini kabul ettiler, Müslümanlaştılar, sonraları da ata yurttan çıkarak batıya hareket ettiler ana yurda ulaştılar, sizlerin Müslüman olmanızı sağladılar. Yani atalarımız nasıl ki görevlerini yaparak sizin Müslüman olmanıza katkıda bulunmuşlarsa, sizler de ata yurdunun Müslümanlaşmasında üzerinize düşeni yapın, diye-

Ayetler Yeni İnzal Oluyor

Ancak oralara din yeni iniyor. Ayetler yeni nazil oluyor adeta. 1400 sene önce cahili Arap toplumunun davranış ve yaşayış şekilleri buralarda mevcut. Çünkü karşımızda hafızası silinmiş, kimlik ve kişilik erozyonuna uğratılmış, yetmiş yıl tüm dünyaya gözleri kapatılmış bir halk var. Arkadaşların buradaki çalışmalarda karşılaştıkları zorlukları görünce, Kur’an’da anlatılan peygamberlerin çalışmalarını, siyer kitaplarında

aktarılan Hz. Peygamber'in mücadelesini daha iyi kavırıyorsunuz. Mücadele ve tebliğindeki kuşatıcı ve kucaklayıcı kuralları ve kimseyi dışlamadan Allah'ın dinine yaptığı çağrının kıymetini daha iyi anlıyorsunuz. Dini yaymadaki karşılaşmaları zorluklara karşı verdikleri mücadeleleri daha iyi kavırıyorsunuz. Dolayısı ile İslam'ın tedriciliğini ve toplumu yirmi üç senede sindire sindire eğiterek değiştirdiğini ve mükemmel bir hayat tarzını inşa etmesindeki kurallar dikkate alınarak bu bölgelerde çalışmalar yapılmalıdır.

Kur'an ayetlerinin hiçbirinin nesh edilemeyeceğini, nesh tartışmalarının nasıl anlamsız olduğunu, bu tartışmalardan mutlaka uzak durulması gerektiğini buraları gezip gördüğünüzde anlıyorsunuz. İnsanlara sorduğunuzda, Müslümanız, diyorlar. Bildikleri sadece kendilerine Müslüman denilmesi, adlarının Müslüman oluşu o kadar. Bazı yasakların bile bilmeden, farkında olunmadan sevinç işareti olarak yapıldığını dinliyorsunuz. İslam'ın toplumsal olarak yaşandığı, kurumsallaştığı ülkelerde oturup, dünyanın her tarafını kendi bulunduğu yer gibi düşünen ve dolayısı ile nesh tartışmalarını açanlar, buraları dikkate alarak Kur'an ayetlerinin periyodik bir şekilde, sıfırdan yepyeni bir hayat tarzı önererek toplumları nasıl değiştirdiğini dikkate almak zorundadırlar. Dolayısıyla bölgedeki tebliğciler burada ayetlerin nüzulün-

deki tedriciliği asla unutmamalıdır. Kademe kademe inen her ayetin bir kademesinin dünyanın bir bölgesinde illaki uygulanma alanı bulacağı gerçeğini görmelidirler. İçki ayetinin nasıl kademeli indirildiğini, hanımların örtünme emrinin nasıl Medine dönemine kadar bekletildiğini ve Medine'de uygulamaya sokulduğunu hiç akıldan çıkarmamalıdır. Buna karşılık Mekke dönemi ayetlerinin inanç ve itikat değiştirici özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Mekke dönemi ayetlerine baktığımızda öncelikli hedefin Allah'tan başka kimseye kulluk edilmesi gerektiğine vurgu yapılırken, toplumların eski ilah anlayışlarının yıkılması esasına dayandığını görmekteyiz. Eski inançlarını terk etmeyen veya edemeyen topluluklarda yeni bir hayat tarzı inşa etmek hayli zordur. Hatta imkansızdır.

İnsanı ve toplumu değiştirip, dönüştürmenin kuralları kitabımızda belirlenmiştir. Onun önerdiği modelde çalışılmalıdır. Öncelikle insanlara imanının zevki tattırılmalı, iman inşa edilmeli, İslam'ın yeni bir hayat tarzı öneren ilahi bir model olduğu hafızalara güzel bir örneklikle kazınmalıdır. Kalpleri dönüşüme hazır olan ve İslam'a yeni yeni ısınan bu insanların önüne, öncelikli ola-

rak yasakçı kurallar konulmamalıdır.

Kur'an'da belirtilen uyarıcılar ve peygamberlerin içerisinde yaşadıkları kendi toplumlarından seçildiği dikkate alınarak; yerli halktan tebliğciler yetiştirilmelidir. Yerli insan kazanımına ağırlık ve öncelik verilmelidir. Topluma örnek ve önderlik edecek yerli unsurların oluşması temel alınmalıdır. Bölgelerinde Müslümanlaşan önder kişilikli insanların dinde derinleşmelerini sağlamak üzere dini eğitim ve öğretimin daha iyi yapıldığı Türkiye gibi bölgelere getirilmesi önem taşımaktadır.

Ata yurdumuz bizleri bekliyor. Bizlerden kendilerinin bizlere yaptıklarını yapmamızı bekliyorlar. Kendilerinin Müslümanlaştırılmasını istiyorlar. Bilgimizle tebliğe, bednimizle hicrete çağırıyorlar. Bilgilerimiz kendimizde, hicret anlayışımız Kur'an'da ve siyer kitaplarında kalsın. Oturan değil, koşan ve çalışan hedefe varır. Hesabın verileceği gün, hesap sorucu olarak kendimizin yeteceği bilgisini alan bizlere: görev alanları bizleri bekliyor.

Ya koşalım, ya da koşanları destekleyelim.

Haydi! Parayla, bilgiyle, gayretle, hicretle görev sahasına dönmeye, ensar olmaya!

KUR'AN'DA SICAK KELİMELELER

Hüseyin K. ECE

Allah'ın Günleri

Kur'an'da iki âyette 'Allah'ın günleri' sözü geçiyor.

Esasen bütün günler ve geceler, bütün zaman ve mekanlar Allah'ındır. (57 Hadîd/2, 45 Casiye/27, 48 Fetih/14, vd.)

Bu böyle olmasına rağmen 'Allah'ın günleri' denmesi dikkat çekici. Allah'a ait olan özel bir zamana, ya da özel bir tasarrufa vurgu yapılıyor.

Musa'nın (as) görevi halkını karanlıklardan aydınlığa çıkarmaktır. Nitekim Hz. Muhammed (sav) de aynı görevle mükelleftir. (14 İbrahim/1) Hz. Bu görevi Kur'an'la, Hz. Musa ise nur ve hidayet kılınan Tevrat'la (5 Maide/44), yani vahiyle yaptılar.

Hz. Musa (as) kavmini irşat ederken, onlara Allah'ın günlerini hatırlatarak öğüt vermesi ve uyarması isteniyordu.

Şüphesiz ki bu uyarı ve öğütte sabreden ve şükreden herkes için dersler vardır. Zorluklara karşı sonuna kadar dayanan, Allah'a yürekten şükreden

iman sahipleri için ibretler vardır.

Bu yalnızca o günün insanı için değil, bütün zamanlar boyunca geçerli bir tavsiyedir. Herkese hitap eden bir uyarıdır.

Allah'ın günleri... Allah'ın kendisine nisbet ettiği zamanlar... Özel bir an, mahsus bir vakit....

“Ve nitekim, Musa'ya ayetlerimizi gönderip kendisine: “Halkını kopkoyu karanlıklardan aydınlığa çıkar ve onlara Allah'ın Günleri'ni (Eyyamu'llah'ı) hatırlat!” diye [emrettik]. Çünkü bu [hatırlatmada], darlığa sonuna kadar göğüs germesini ve [Allah'a] yürekten şükretmesini bilen herkes için mutlaka çıkarılacak dersler vardır.” (14 İbrahim/5)

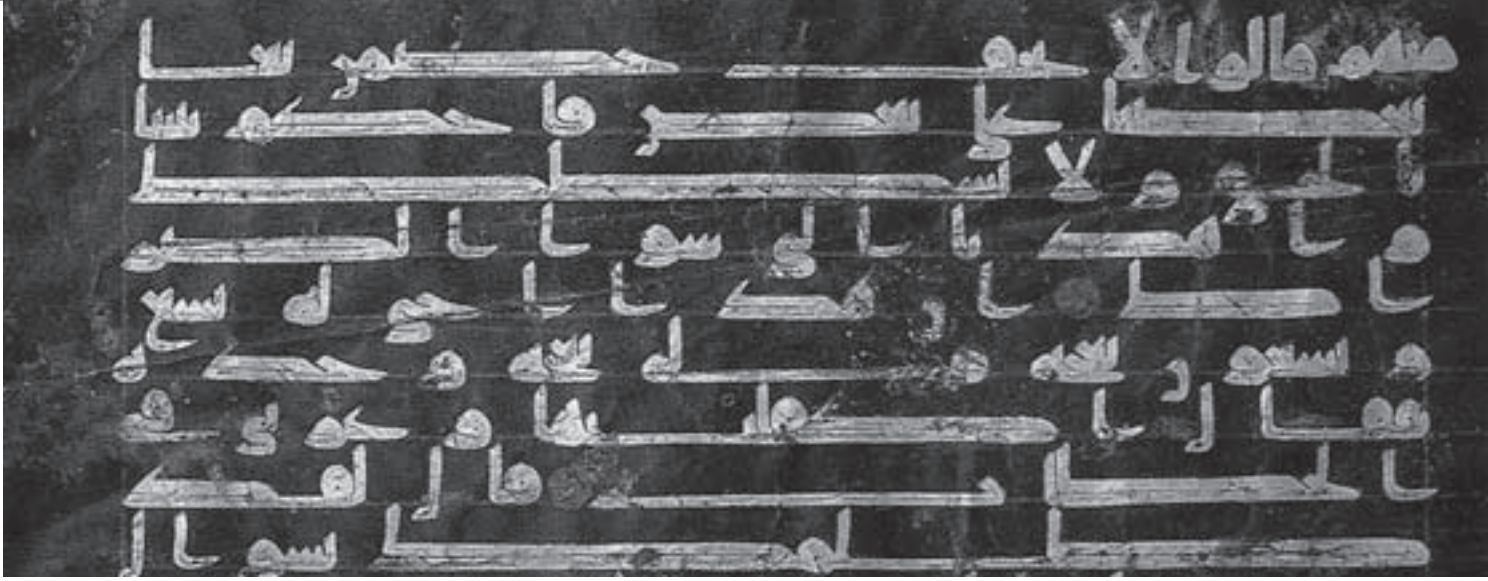
'Eyyâmu'llahı'; Elmalılı 'Allah'ın (felâket) günleri, S. Ateş ve D. Vakfı Meâli, 'Geçmiş milletlerin başına gelenler olaylar', S. Yıldırım 'Allah'ın (önemli) günleri', M. İslâmoğlu ise 'Allah'ın imtihan ve yardım günleri' şeklinde çevirdiler.

Buradaki 'Allah'ın günleri' ifadesi tefsirciler tarafından da farklı yorumlanmış. Onlardan bir kaç tanesine işaret edelim.

* 'Eyyamu'llah'/Allah'ın günleri', İbni Abbas'a (ra) göre aslında Allah'ın İsrailoğullarına verdiği ve başka hiç bir kavme vermediği nimetlerin ve zorlukların hatırlatılmasıdır. Nitekim, nimetler 'eyyâm/günler' diye de nitelendirilir. İsrailoğulları Hz. Musa'dan önce çok zorluklarla (mihnet'lerle) karşılaştılar, Hz. Musa ile birlikte ise nimetlere kavuştular. (Zamahşeri, Tefsir 2/519. Kurtubî, Tefsir 2/1723) Ubeyy ibnu Ka'b diyor ki Rasûlullah'ın şöyle dediğini işittim:

“Musa (as) kavmi arasında onlara 'Allah'ın günlerini' hatırlatıyordu. Allah'ın günleri işe O'nun nasip ettiği nimetler ve imtihanlar (belâlardır)...” (Müsned, 5/146, Hadis: 21178. İbnu'l-Cevzî, Zâdu'l-Mesîr, 741)

* Allah'ın günlerinden maksat, geçmişte aşırı isyan edip cezayı hak eden Nûh, Âd ve Semûd gibi toplulukların başına gelen felâketlerdir.

Eski Arap geleneğinde “gün” ya da “günler” deyiimi çoğu zaman önemli tarihî olayları işaret için kullanılırdı. Eyyâmu’l-‘arab (Arapların günleri) sözü, İslâm öncesi Araplar arasında meydana gelen kabile savaşlarını ve fitneleri ifade eden bir deyimdir. (Zamahşerî, Tefsir 2/519)

Bir kimse ‘eyyâmu’l-‘arab/Arabın günlerini’ biliyor denilirse, bundan maksat onların başından geçen önemli olayları biliyor demektir. (Kurtubî, Tefsir, 2/1723)

* Kur'an'ın “gün” sözcüğüne sıkça yüklediği ahirete ilişkin çağrışımlar (örn. “Son Gün”; “Kıyamet Günü”, “Hesap Günü” vb.) ve özellikle de bir başka âyette, “Allah’ın Günleri” deyiimiyle öldükten sonra gerçekleşecek olan Hesap kastedildiği (45:14) gözönünde bulundurulursa, yukarıdaki anlam örgüsü içinde de bu ifadenin Kıyamet Günü’nde Allah’ın insana ilişkin nihâî yargılaması anlamına geldiğini söylemek mümkün. (M. Esed, Meâl 2/500)

* “-Hatırlamak-, genellikle geçmişte kalıp unutulmuş şeyler için kullanılır. Âyetin son cümlesi de hatırlatma gerekçesi olarak “ders almayı” gösterdiğine göre, hatırlatılması istenen şeyler geçmişe ilişkin olmalıdır.

Âyetin bağlamı da bunu desteklemektedir. Bunlar, hem İsrailoğullarının özel tarihinde hem de onların bilgisi dahilinde olan bölge insanının genel tarihinde yer alan inişler ve çıkışlar, alçalışlar ve yükselişler, yenilgiler ve zaferler olmalıdır. Bununla birlikte âyetin kastedtiği “Allah’ın günleri”nin kıyamet ve sonrasındaki hesap günü olarak anlaşılması da mümkündür.

Son tahlilde âyet Allah’ın zamana müdahil oluşunu, Allah’tan bağımsız bir gelecek tasarımının mümkün olamayacağı ebedî gerçeğini haber vermektedir.” (M. İslamoğlu, Meâl 1/470)

‘Eyyâm/günler’ kelimesi ile önemli tarihî olaylar kastedildiğine göre, Allah’ın günleri, ister lütuf ve nimet,

isterse azap ve ceza, isterse imtihan ve belâ cinsinden olsun; Allah’tan gelen veya gelecek olan şeyleri ifade etmektedir. Eski kavimlerin başlarından geçen helâkler, bolluk ve nimet günleri, belâ ve musibetler, kıyamet günü gibi anlamlar bunun içinde dahildir.

“Onlara Allah’ın (kendi tarihlerinde iz bırakmış) günlerini hatırlat.”

Burada her ne kadar Hz. Musa’ya, kavmine hatırlatması istense de, sonundaki ifade âyetin hedefini haber veriyor: **“Bu hatırlatmada sabırlı ve şükreden herkesin alacağı dersler vardır.”**

Bu ciddi uyarı ve hatırlatma bütün insanlardır. Nûh, Âd ve Semûd kavimlerinin başına gelen falâketler birer örnektir. Bunların yanında, tarih boyunca hak yolda olan olanların karşılaştıkları zorluklara ve kavuştukları nimetlere vurgu yapılıyor. Tıpkı Musa peygamberin kavmi İsrailoğulları gibi.

Ayrıca ileride Haktan yana olanların karşılaşılabilecekleri

imtihan ve zorluk cinsinden olan şeylere de atıf yapılmaktadır.

Âyette kastedilen bu günlerin bazısında büyük zorluklar çekilmiştir, ya da çekilecektir ki bu, sabretmenin işaretidir. Bazı günlerde de bol nimetler verilmiştir, ya verilecektir ki bu da, şükretmenin işaretidir.

Sabreden ve şükreden kişi bu işaretleri ve bu işaretlerin ötesindeki hikmeti kavrayan, bunlardan ibret ve öğüt almasını bilen kişidir. Aynı zamanda kendisi için uyulacak ve ders alınacak unsurlar da bulan kişidir. (S. Kutub, fi-Zılalî'l-Kur'an, 2/2088)

Tarihte ümmetlerin başından geçen ve doğrudan doğruya Allah'ın kudretini gösteren, Allah dedirten acı veya tatlı büyük olayları hatırlamak ibret vericidir. Kur'an sık sık geçmişteki kavimlerin durumlarından sahneler sunar ve üzerinde düşünmemizi ister. Bu sahnelerde hem azgınların akibetleri, hem de ittika edenlerin kavuştukları nimet ve zaferler yer alır.

Genelde insanlığın ve özelde mü'minlerin hafızasından silinmeyen önemli günlerin gözönüne getirilmesi, üzerinde düşünülmesi gerekir. Gelecekte de böyle olacaktır. İster fertler, ister toplumlar, geçmiştekiler gibi azarlarsa, bu azgınlıklarına bir şekilde gem vurulur. Eğer Allah'ın insan ve kâinat için

koyduğu sınırları taşmazlarsa, karşılığını nimet, zafer ve izzet olarak göreceklerdir.

Günler, aylar, seneler, asırlar hepsi Allah'a aittir. O dilerse -zafer ve mağlubiyet, nimet ve imtihan, izzet ve zillet bağlamında- bu zamanları insanlar arasında çevirip durur. (3 Âl-i İmran/140)

“İman etmiş olan herkese söyle: Allah'ın Günleri'nin geleceğini ummayanları (şimdilik) bağışlasınlar; çünkü O bir toplumu (ancak) ısrarla yaptıklarından dolayı cezalandırır.” (45 Casiye 14)

Bu âyetteki 'Eyyâmullah/Allah'ın günlerini; D. Vakfı meâli, S. Ateş, S. Yıldırım; 'Allah'ın (ceza) günleri', Elmalılı ise "Allah'ın cezalandıracağı günler" şeklinde çevirdiler.

Yani; “Bu günün bir de yarını var” anlamında. Bu ibare “İşte bu (iyi ve kötü) günleri, biz insanlar arasında döndürüp dururuz” (3:140) âyeti ışığında anlaşılmalıdır.” (M. İslamoğlu, Meâl 2/992)

Burada iki noktaya dikkat çekilmektedir:

* Kimileri, gaflete düşerek, ya da dünya hayatının cazibesine kapılarak, Allah'ın (cc) suçlulara ceza vermeyeceğini zanneder. Bütün uyarılara kulak tıkar, ne ölümden ibret alır, ne olanlardan. Üstelik müslümanlarla bu konuda amansız bir bir çekişmeye girer. Ne şimdi ve ne de gelecekte görünmez ve şaşmaz bir adaletin herkesin hakkını vereceğine inanmaz.

Böylelerine yapılacak muamele yumuşaklıkla davet olmalıdır.

* Âyet, gerek Mekke'dekimüşriklerin eziyet ve baskılarından, gerekse her devirde olabilecek zalimlerin baskılarından bunalan mü'minlere bir çıkış yolu sunmaktadır. Bugünün yarını da var; herkes yaptığıının karşılığını alır, Allah'ın va'di gerçekleşir. Zira O, kendi yoluna yardım edenlere yardım edeceğine, suçluları da cezalandıracağına söz vermiştir.

En sonunda öyle bir gün gelecek ki, herkes hesabını verecek. İşte asıl O gün Allah'ın son hükmü vereceği gündür.

Yemen Elleri

1. Fasil

Ferhat AKKAYA

Yedi kişilik ve uyumlu küçük bir grupla Yemen'e gittikten sonra; daha önce geleneksel olarak yapmış olduğumuz 80-100 kişilik gruplarla yapılan gezilerin bizlere ortalama 100 kişilik seçkin dervişlerle Urumeli'ne baskın düzenleyen akıncı cedlerimizden bize intikal eden genetik bir özellik veya daha kuvvetli bir ihtimalle – her konuda olduğu gibi – seyahat ve gezi konusunda da Batı'dan bize bulaşan turistik bir virüs olduğu kanaatine vardım.

Yedi kişilik işbu butik seyahat ile birlikte Üstad Evliya Çelebi'nin, İbni Batuta'nın, Şeyhül Ekber İbni Arabi'nin, Sadi Şirazi'nin, İbni Haldun'un, Marco Polo'nun, Baron De Montesquieu (meşhur İran Mektupları'nın müellifi) ve ismini bilmediğimiz daha nice seyyahların bir ömür boyu sürececek olan yalnız başlarına seyahatlerini düşündüm ve netice olarak bu yalnız seyahatlerin tam olarak künhüne varamadığım hikmet ve sırlar ile dolu olduğuna hükmettim.

Biraz tefekkür edildiğinde seyyahların gerçekte yalnız olmadıkları, Mutlak Varlığın yanlarında her daim bulunduğu gerçeğinin farkına varılır. Gerçekte ise yalnızlığı ancak Mutlak Varlık ile paylaşabilirsiniz. Daha doğru bir ifadeyle mutlak manada bir yalnızlık yoktur. Ama insan kendini yalnızlaştırabilir mi? Bu sorunun cevabı tereddütsüz evettir. Yeter ki insan istesin. Bunun en canlı misali yirmi ve yirmi-birinci yüzyıl insanıdır. Milyon nüfusluk şehirlerde yapayalnız insanlar.

Bu noktada bir başka soru da akla gelebilir; insan yalnızlıktan kurtulabilir mi? Şüphesiz bu sorunun cevabı da evettir. Ama bir şartla insanın insanı yani kendisini tanıması şartıyla. Ama bu pek de öyle kolay bir iş değildir. Bazen sizi siz bile tanıyamazsınız, kendinizi anlamakta güçlük çekersiniz. Bunun ne zor bir iş olduğu ifade etmek için asırlar boyu anlatılan bir olay vardır: Eski zamanlarda, Horasan'da bir gün birisi Bestam Köyüne gelir. Yolda rastladığı birine "Beyazıd-ı Bestami'yi arıyorum, nerede bulabilirim?" diye sorar. Köylü, köyün dışındaki bir kulübeyi göstererek "Orada bulabilirsin." diye cevap verir. Tarif edilen kulübeye giden adam orada hiç de Beyazıd-ı Bestami'ye benzetemediği biriyle karşılaşır ve sorusunu tekrar eder: "Beyazıd-ı Bestami'yi arıyorum. Nasıl bulabilirim?". Beyazıd-ı Bestami cevaben "Ben onu kırk yıldır arıyorum, bulamadım. Sen nasıl bulacaksın?" der.

Görünürde yalnız olan ama gerçekte Mutlak Varlık ile birlikte yapılan seyahatlerin bir başka fonksiyonu vardır diye düşünülmektedir: Hesaplaşma. İnsanın

kendisi ile hesaplaşması. İş ve dış hesaplaşma. Maddi ve manevi anlamda hesaplaşma, hayatını yeniden gözden geçirme... Şimdilerde unutulmaya yüz tutmuş olan ama az da olsa kullanılmakta olan yukarıda anılan hesaplaşma türlerini ve daha nice hesaplaşma şekillerini kapsayan bir tabir: Nefis muhasebesi. Öyle her babayiğit muhasebecinin yapacağı bir muhasebe türü değildir. Zira muhasebeciye ancak istediğiniz bilgileri, istediğiniz banka hesaplarını bildirirseniz, istediğiniz vergiyi çıkarması için. Ama nefis muhasebesi öyle midir? O muhasip sizin hesaplarınızı sizden daha iyi bilmektedir. Öyle yan yattı, çamura battı gibisinden bahaneler O'na tesir etmez. Hesap nettir.

Bu sebepten olsa gerektir ki: Biz de gerçek bir nefis muhasebesine girmekten kaçındığımız için yedi kişilik butik bir seyahat yaptık. Gerçi zaman zaman küçük hesaplaşmalara girdikse de öyle nefis muhasebesi anlamında bir hesaplaşmaya girmeyi gözümüz kesmedi.

Yeniden gezimize ve Yemen'e dönelim.

Yemen'in başşehri -bize söy-

lenene göre – San'a 2.000 metre irtifada kurulmuş kadim bir kent. Şehrin Eski San'a adı verilen bölgesine yani San'a'nın Medine'sine (Arap dünyasında şehirlerin tarihi bölgeleri "Medina" diye anılır) hiç el vurulmamış, öyle ki bu bölgenin su şebekesi dahi yolların ve kaldırımların üstünde, açıkta geçiyor. Gerçi su şebekesinin içinden on beş günde bir su geçiyormuş ama olsun, en azında tarihi dokuyu tahrip etmemişler. Kaldığımız otel şehrin işte bu eski kısmında (Medina'sında) idi. Sadece taş, toprak ve ahşaptan yapılmıştı ve kesinlikle modern bir yapı unsuru taşııyordu..

Birinci gün ilk iş olarak San'a da insan hakları konusunda faaliyet gösteren bir derneği ziyaret ettik. Onlar bizi San'a Barosu'nun aynı güne ve saate denk gelen bir toplantısına götürdüler. Bu toplantıda heyetimiz büyük bir ilgi ve alaka ile karşılandı. Toplantıda TGTV genel başkanı ve ağabeyimiz Av. Necati Ceylan ve ardından gezi heyetinden Uğur Bey (...) günün mana ve önemini belirten birer konuşma yaptılar. Konuşmalar – her ne kadar önce İngilizceye ondan sonra Arapçaya çevrildiyse de büyük bir alaka ile dinlendi ve kuvvetle alkışlandı.

İkindiye doğru Eski San'a sınırları içinde bulunan Mescid-i Kebir'i ziyaret ettik. Mescid-i Kebir peygamberimizin (s.) vefatı yıllarında Yemen'de vali olarak bulunan Muaz bin Cübeyr tarafından yaptırılmış. Burada belirtmekte fayda var; Yerel mihmandarın verdiği bilgiye göre Yemen'e önce Ali bin Ebu Talip, ardından Halit bin Velid gönderilmiş, bu iki-

sinin başarılı olamaması üzerine peygamberimiz (s.) üçüncü olarak da Muaz bin Cübeyr'i göndermiş, Muaz'ın kabri şimdi Ürdün bölgesinde kalıyormuş. Gelelim Hz Muaz'ın vali sıfatıyla yaptırmış olduğu camiye: Caminin iç duvarlarının yarısı kitap dolu raflarla kaplı. Namaz saati olmamasına rağmen cami kitap- Kur'an okuyan insanlarla dolu ve fotoğraflarının çekilmesinden asla rahatsız olmuyorlar, tam aksine poz bile veriyorlar. Caminin damı toprak, minaresi kısa, kalın ve köşeli bir üslupla yapılmış. Her coğrafyanın kendine has bir cami-minare tarzı var, daha genel ifade etmek gerekirse her yörenin, tıpkı bir kişilik özelliği gibi bir mimari üslubu olduğunu gördük.

Bu konuda bizi heyecanlandıran bir olayı anlatmadan geçmeyelim:

Akşam namazında ise Paşa Mahallesi'ndeki Bekir Paşa Camii'ndeydik. Bekir Paşa Sultan 2. Abdülhamit tarafından tayin edilen Osmanlı'nın son Yemen valisi. Nedense Osmanlı'nın vilayet olarak tanımladığı yerler bu yüzyılda devlet olmuş, gittiğimiz de aynen gördük. Neyse. Son vali Bekir Paşa'nın kabri de caminin hemen bitişiğinde. Bizi heyecanlandıran olay da bu. Bekir Paşa Camisi; kubbesi, kubbeden zincirlerle sarkıtılan şamdanları, son cemaat yeri, ince-silindirik minaresi ile tipik bir İstanbul camisi. Birden kendimizi; yapılan mimari talan sebebiyle Dünyü Kültür Mirası listesinden çıkarılması talep edilen İstanbul'un tarihi yarımadasında zannettik. İçimizden birisi "İstanbul'un bir mahallesine benziyor burası" dedi. Cami aynı yıllarda Medine-i Münevvere

Tren İstasyonundaki yine merhum Sultan tarafından yaptırılan İstasyon Camiinin aynısı.

Bekir Paşa Camiinden aktaracağımız son önemli nokta şudur; Cami çıkışında gruptakilerin Bekir Paşa ve gurbet ellerde şehit düşen tüm müminler için birer Fatiha'dan ibaret dua etmelerini müteakip gruptan Ferhat " Hakikaten çok duygulandım, kim bilir Bekir Paşa nerde doğdu? Şimdi burada, uzakta, yabancı bir yerde yatıyor..." dedi. Bunun üzerine Cüneyt derhal "Duygusalığa yer yok bu dünyada arkadaş, Nasıl ki bugün bir Cumhuriyet valisi Hakkari'ye vali tayin ediliyorsa Bekir Paşa da Yemen'e vali tayin olmuş. Mesele bundan ibarettir ve realite de budur. Kabuğunuzu kırmalısınız beyler" dedi. Bunun üzerine Cüneyd Bey'in kabuk sıfatını kullanarak Ferhat Bey'i salyangoz'a benzetmek istediğini anlayan Necip Bey derhal olaya müdahale ederek "Cüneyd Bey size şunu söylemek zorundayım: Hangi Cumhuriyet valisi Hakkari'ye vali olarak gönderildi de, hayatını Hakkari'nin imar ve ihya faaliyeti içinde geçirerek sonunda vefat

ederek Hakkari'ye defnedildi? sorarım size. İşte bakınız; şu karşıda duran siyah Kal'a dahi Bekir Paşa'nın askerlerinin kal'asıdır. Ve halen dahi The Repuclic of Yemen ordusu tarafından kullanılmaktadır." dedi.

Bu sırada Yemen akşamının alacakaranlığında Cüneyd Bey tatlı gülümseyerek, hâlâ globalizme karşı umutsuzca direnen Ferhat ve Necip Beylere merhamet dolu bakışlarla mukabele etmekle yetinerek tartışmanın büyümesini önledi. Zira Cüneyd Bey de biliyordu ki tartışmanın uzaması halinde Yemekhane Meydanındaki akşam yemeği şölenine geç kalacaktık. Yoksa bildiğim kadarıyla Cüneyd Bey kolay pes eden bir âdem değildir.

Yemekhane Meydanı

Sırf burasını, bu meydanda her akşam yaşanan harikulade şöleni görmek için bile Yemen'e gidilir. Yemekhane Meydanı'na vasil olduğumuzda akşam yemeği şöleni başlamıştı. Avuç içi büyüklüğünde taze pişirilmiş, sıcak, mis gibi kokan ekmekler, ıssız alevde (evet evet resmen alevde) pişirilen şişlere takıl-

miş keçi eti köfteleri, mikserden geçirilmiş domates, soğan, sarımsak ve formülü gizlenen birtakım baharat karışımından oluşan özel soslar ve şekeri demlendiği kazana ilave edilmiş olan çaylar birlikte servis ediliyordu.

Ortam pek (aslında burada pek kelimesi yerine hiç kelimesini kullanmak daha adaletli olurdu ancak Yemen ile tarihi ve kültürel bağlarımız mevcut olduğundan ve ayrıca istikrarı korumak gayesi ile ortamı germemek için pek kelimesi tercih edilerek problemi zamana yaymak amaçlanmıştır, bu dip notu ilgililenler için belirtmekte fayda mülâhaza edilmektedir) hijyenik görünmüyordu. Bu durumdan en fazla etkilenen Necip Bey oldu: Zira Necip Bey köftecinin köfteleri, köfte şişlerine sıkmasına ve köftecinin ellerinin hijyenik felaketine bizzat gözleri ile şahit olunca kendisini tok hissetmeye başladı ve "Ahi, ahi ben tokum, ben tokum" dedi. Ancak grubun diğer üyeleri nefis keçi eti köftelerini sıcak ekmeklerin içine özel sos eşliğinde dürüm yaparak porsiyon porsiyon yediler. Bu sırada tok olduğu için etrafına bakınmak fırsatını bulan Necip Bey birden ve heyecanla "şimdi birden

acıktım, işte benim yiyeceklerim de burada" diyerek arkasındaki kazanı gösterdi. Kazanın içinde tıraş edilmiş küçük oğlan başı büyüklüğünde haşlanmış patatesler vardı. Ve Necip Bey yarım porsiyon haşlanmış patates yedi. Patatesleri mideye indirirken de şöyle diyordu: Şunu söyleyeyim, bu patatesleri dünyanın hiçbir yerinde bulamazsınız, bana Kazıkbeli Yaylası'nda yediğim yayla patateslerini hatırlattı. Gelin görün ki: Necip Beyin patates yediği kap ile Necip Bey'den evvel birkaç kişiye daha servis yapıldığı öğrenildiğinde vakit geç olmuştu. Olan olmuş, patatesler mideye inmişti. Bir başka deyişle Necip Bey'e geçmiş olsun da denilebilirdi. Nitekim burası Yemen'di ve burada patatesten ölmekle kurşundan gitmek arasında bir fark yoktu. Neticede ecel zuhur etmiştir.

Eğlenceli, keyifli ve bizler için geçmiş zaman içinde yaşanmışçasına esrarlı bir havada geçen akşam yemeğinden sonra her şey dahil ödenen ücret 1.550 Yemen Riyal'i ödendi. (Yemen'e gitme bahtıyarlığına ulaşamayanlar için bilgi notu: 2.000 Yemen Riyal'i 10 USD'ye tekbül etmektedir. Yanlış yazılmadı sadece 10 dollars)

Varın kişi başı egzotik bir akşam yemeğinin fiyatını siz hesap edin.

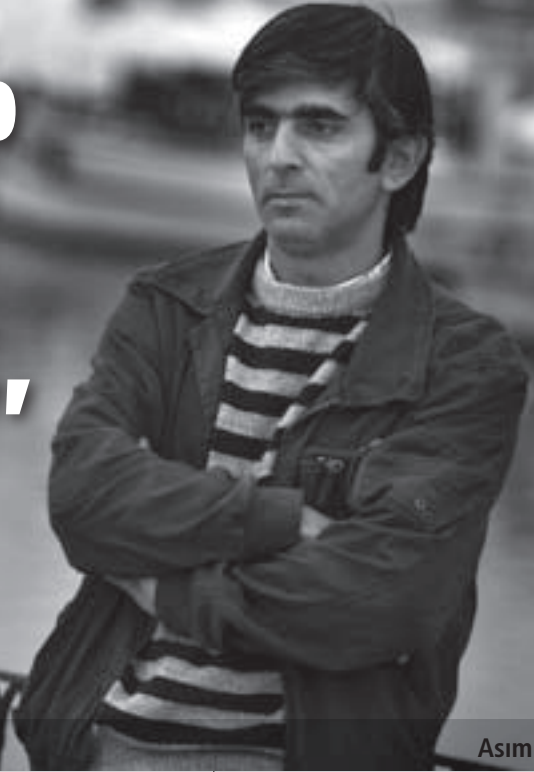
Bu arada belirtmekte fayda var: El Mahalli Ebrehe'ye gittik. Evet evet yanlış okumadınız Ebrehe Meydanı. Her yer tarih fışkırıyor buralarda, biz de ülkemizde tarihi yerler var sanırsınız. Belki bir zamanlar varmış, ama görünen o ki yağma kültüründen her şey gibi tarihi mirasımız da nasibini almış.

Miladi 570'den birkaç on yıl öncesinin Yemen'indeyiz şimdi. Kral Ebrehe'nin hâkimiyetinde olan San'a şehrinin tam ortasına denk gelen bu meydanda bir tapınak yaptırılıyor, Kâbe örnek alınarak tapınak. Ve insanlara Kâbe'ye gitmeyin, burada ibadet edin diye emrediliyor. Ama insanların Kâbe'ye gitmeleri önlenemiyor. Bunun üzerine Kral Ebrehe Kâbe'yi yıkmaya karar vererek, ordusu ile Kâbe üzerine yürüyor. Amacı Kâbe'yi yıkmak. Ebrehe'ye göre Kâbe yıkılınca insanlar San'a daki Ebrehe'nin kabesinde ibadet edecekler. Ancak Ebrehe'nin bilmediği bir şey var. Kimse evinin yıkılmasına müsaade etmez. Allah ise hiç etmez. Netice malum: Fil Suresi ile anlatılmaktadır. İşte bu meydana, tam burada, bu yuvarlak kara duvarların çevrelediği alanda Devr-i Ebrehe'ye bir isyan abidesi vardı. O isyan abidesi Muaz bin Cübeyr zamanında yıkılmış. Abidenin bulunduğu alan bir buçuk- iki metre yüksekliğinde kara bir duvarla çevrilerek, ahir zamana kadar ibret-i alem olarak bırakılmış.

Öyle bir coğrafya ki Kelam-ı Kadim mücessemleşiyor.

Gelecek sayıda, 2. Fasıl: Saba Melikesi Belkıs

"Zaman Akıp Gitmiyor, Birikiyor Bir Yerde"

İbrahim TENKEKİ ile Söyleşi

Asım ÖZ

• 1 Eylül 1970 yılında Kastamonu ili Taşköprü ilçesinde doğdu. Lise eğitimini yarıda bırakıp edebiyata yöneldi. Bir dönem kitapçılık yaptı. İlk şiiri 1988 yılında yayınlandı. Sonrasında ağırlıklı olarak *Dergâh*, *Kırklar*, *Derkenar*, *Merdiven*, *Endülüs*, *Kardelen*, *Düş Çınarı* ve *Kaşgar dergilerinde* görüldü. Ağır Misafir adlı eseriyle, 2008 yılında, Türkiye Yazarlar Birliği tarafından "Yılın Şairi" seçildi. İbrahim Tenekeci ile şiir ve yazı serüvenini konuştuk.

Her şair bütün ömrünce bir uzun şiiri yazar" demişti Behçet Necatigil. Bu sözle, şairin dünyasının bütünlüğü anlatılmak istenir. Yazılan ürünler ne denli farklılaşsa da, şairin dünyaya bakışı, onu algılaması ve yansıtmaları aynı bütünlük içindedir. Sizin yazdığınız uzun şiirle ve bu şiirin belirgin nitelikleriyle başlayalım. İbrahim Tenekeci'nin yazdığı uzun şiir nedir?

Her insanın hayatı bir bütündür, bölünemez. O hayatı çocukluk, gençlik, olgunluk gibi devrelere ayırsak bile, sonuçta bir kişinin hayatından söz ederiz. Şiir de böyle bir şey. Şiirimizi farklı dönemlere ve kitaplara ayırıyoruz. Fakat sonuçta, her günümüz gibi, her şiirimiz de uzun bir serüvenin, yolculuğun bir parçası.

Geçenlerde, "Zaman akıp gitmiyor, birikiyor bir yerde" diye

yazdım. Bu durumun şiir için de geçerli olduğunu düşünüyorum. Gördüğümüz, duyduğumuz, hissettiğimiz, konuştuğumuz, okuduğumuz şeyler, bir yerde birikiyor ve yeterli sayıya ulaştıktan sonra ortaya şiir çıkıyor.

İbrahim Tenekeci'nin yazdığı uzun şiir, inandığı ve güvendiği şeyin peşinden bıkmadan, usanmadan, yorulmadan, hatta mola vermeden gitmesidir. Gücü nerede biter, süt ne zaman kesilir, bunu bilemem. Bildiğim bir şey varsa, o da şu: "Namuslu olmak, kimsenin hayır diyemeyeceği bir şeydir." Şiir, İbrahim Tenekeci'ye bunu vaat etmiştir.

Peki, bu uzun şiir ilk kitabınız *Üç Köpük'ten* son kitabınız *Ağır Misafir'e* doğru nasıl bir seyir izledi?

İlk kitabımda da, son kitabımda

da da, merhamet ve hakkaniyet vardı diye düşünüyorum. Dinin direği namaz, şiirin direği merhamettir. Şiir yazdıkça, daha merhametli, daha hakkaniyetli bir insan olma yolunda ilerlediğimi hissediyorum.

Şiir sayesinde, kendime uzaktan bakmasını öğrendim. Şiir, eşyadan eşyaya seyahat etmemi önledi. Birinci veya ikinci kitabım çıktığında, üstüme kayıtlı bazı şeyler vardı. Şimdi ise, adıma kayıtlı bir su saati bile yok. Hatta bir kol saatim bile yok.

Yüce Allah, "Ağırlıklarınızdan kurtulup öyle geliniz" diyor. Şiir bilğim, görgüm, terbiyem arttıkça, işte o ağırlıklarım azalıyor.

Burada iki şeyin altını çizmek isterim. Dikkat ederseniz, "hakkaniyet" kelimesi neredeyse kullanımdan düştü. Bu kelimeye tekrar itibar ve işlerlik kazandıracak iki şey varsa; bunlar günlük gazeteler, haber bültenleri, kanat önderleri, millî eğitim falan değildir; bunlar, şiir ve dindir. İkincisi de, şiir yolculuğumun sonunda, "Türk şiirinin bütün görkeminin şiirimde yankılanmış olmasını" görmek isterim. Tırnak içinde yazdığım bu dilek, Süleyman Çobanoğlu Ağabeyin de dileği...

Her şairin bir yurdu, coğrafyası vardır. Kimisi için çocukluğunun geçtiği yerlerdir bu coğrafya, kimisi için dağ taş, insanıyla bütün bir ülke. Sizin şiir coğrafyanız neresi?

Geçenlerde, en sevdiğim üç şeyin ne olduğunu düşündüm.

Bir bahçedesiniz ve meyve ağaçlarından yere dökülen yaprakları süpürüyorsunuz. Veya bir dağ köyünde, evinizin önünde biriken karları kürüyorsunuz.

Soğuk bir kış gününde, ormanda ateş yakıyor ve soğuktan titreyen ellerinizi ateşin üstünde gezdiriyorsunuz.

Ağıldan ilk kez dışarı çıkan kuzu ve oğlakların zıplayışını, oynayıp seyre diyorsunuz. Veya çocukları...

Bunlar veya böyle şeyler, şiirimin coğrafyası mıdır, bilemem.

Nasıl kuşlar ve başka bazı canlılar ağaçlara yuva kuruyorsa, insanlara yuva kuran şeyler de vardır. İnsan hayatta kaldıkça, yuvaların biri kurulur, biri bozulur. İsterim ki, bana, yani aklıma ve kalbime yuva kuran şeyler, mal-mülkle, mevki-makamla ilgili olmasın. Ve işte o şey, hem şiirin, hem şairin coğrafyası olsun.

Genellikle şairler ilk gençlik yıllarında dergilerde şiirlerini yayımlamaya başlarlar. Bunu yine aynı yıllarda ilk kitapları ve ardından diğerleri izler. Sizin hikâyeniz nasıl oldu?

Gayret atına binmeye, dergileri ölçü alacaksak eğer, 1993 yılında başladım. Evet, dergilerdeki ilk şiirim 1993 tarihli. O yıl hem Kardelen'de, hem Dergâh'ta şiirim yayınlandı. İlk kitabım Üç Köpük ise dört yıl sonra Dergâh Yayınları arasından çıktı.

Gençlik yılları ile "olgunluk" dönemi arasında kuşkusuz birçok fark var.

Kırk yaşına gelmiş bir şair olarak, önce iyi şiirler yazmak isterim. Sonra da bu şiirlerin bir kısmını kaliteli dergilerde yayımlat-

mak... Son olarak da, şiirler belli bir bütünlüğe, toplama ulaşınca kitaplaştırmak...

1993'teki sıralamam tam olarak nasıldı? Bunu biraz düşünmem lazım.

Şairlikle eleştirel duruş arasında ontolojik bir bağlantı kurulabilir mi?

Şiir ve şair, her şeyin farkındadır. Bu yüzden olsa gerek, evet kelimesini az, hayır kelimesini çok kullanırız. Bu da, eleştirel duruşu beraberinde getirir. Fakat son yıllarda, evet diyen şairlerin sayısı hızla çoğaldı, çoğalıyor. Artık, cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi, iktidarın şairleri var. Hatta belediyelerin bile şairleri var. Onları gördükçe, "Ver cüceye, onun olsun imkân" diyorum.

Haydar Ergülen "ödül aldım, yaşlandım" diyordu. Ödül şair için ne anlama geliyor sizce?

Bunu hiç düşünmedim. Ama şunu düşündüm: Şair, sözün padişahıdır. Padişah ödül almaz, ödül verir.

Ama siz de ödül aldınız...

Doğru, yılın şairi, yılın köşe yazarı gibi bazı ödüller verdiler. Fakat hiçbirini almaya gitmedim. Herhalde bundan sonra da gitmem.

Şiir bilgisi, görgüsü, ölçüsü, zevki denildiğinde neler söylersiniz?

Sorunuzla ilgili bir sürü teknik şey söyleyebilirim. Fakat bunlar kimin işine yarayacak?

Şiire niyet etmek diye bir şeyin olduğuna inanıyorum. Bu niyet, bozulmadığı sürece, sizi düzgün biri kılar. Mesela şiir ile yalan asla yan yana gelmez. Bu yüzden olsa gerek, avukatlardan şair çıkmaz. Bir arkadaşımız hukukta talebeydi ve çok iyi şiirler yazıyordu. Mezun oldu, bir avukat-

lık bürosunda çalışmaya başladı. Ona, avukat olduktan sonra bir tane şiir yazamayacaksın, dedim. Göreceksin, kitaplar dolusu şiir yazacağım, dedi. Sonuçta, avukat olduktan sonra bir tane bile şiir yazamadı. Edebiyattan tamamen koptu. Çünkü süt kesilmişti. Düşünsenize; adam, kız arkadaşının kafasını testereyle kesmiş. Bir avukat çıkacak ve katili savunacak. Onu nasıl savunacak? Yalan söyleyerek. İşte böyle biri şiir yazabilir mi? Yazamaz. Allah böyle bir şeye asla müsaade etmez.

Bir de şu var: Şiir, dünyadan göz hakkı almak gibi bir şeydir. Ortak kabul görmüş bir kör şairin olmaması bile bundan dolayıdır. Hüsrev Hatemi, bir şiirinde, “Bu rüzgârla, şimdi çoktan unuttuğum / Tarlalarda başaklar eğiliyor” diyor. Bunu yazabilmek için görmek gerekir.

Çoğu şair için gençlik yıllarıdır, şiirde ünlenme dönemi. Yirmili yaşlardaki çıkışlarıyla adını duyurmuştur, çağdaş şiirimizin nice önemli şairi. Buna karşılık ileri yaşlarda şiirleriyle ünlenen neredeyse yok gibidir. Şiir ve gençlik ilişkisi ve tabii ilgisi hakkındaki düşüncelerinizi merak ediyorum.

İyi şiir, muazzam bir emek karşılığında ortaya çıkıyor. Şiir için ciddi bir güç harcamanız gerekiyor. Hem o güç, kuvvet, hem de şiirsel kudret, gençken daha fazla oluyor. Bazıları buna “yaratıcılık” da diyor.

İnsanın beden olarak en güçlü olduğu dönem, yirmi ile kırk yaş arası. Dikkat edilirse, ortak kabul görmüş şairler, en iyi şiirlerini bu yaşlar arasında yazmışlardır. Birçokları için kırktan, elliden sonrası tufan olmuştur.

Bir insan kırkıdan, ellisinden

sonra iyi bir hikâyeci veya romancı olabiliyor. Fakat şair olamaz. Bundan dolayı olsa gerek, elli yaşındaki bir romancıya genç romancı, otuz yaşındaki bir şaire olgun şair diyorlar. Bu da gösteriyor ki, şairin ömrü maalesef çok kısa. Bu ömür, yirmi yaşında başlıyor, otuz yaşında zirve yapıyor, kırklı yaşlarda yavaşlıyor ve elliye ayak basar basmaz da neredeyse yok oluyor. Bu döngüyü kırabilen kaç şair var?

Benim durumum da aşağı yukarı böyle... Gençken, hiç ara vermeden sekiz saat şiir çalışabiliyordum. Şimdi, ikinci saatten sonra hem dikkatim dağılıyor hem de halsiz düşünüyorum.

Peki, olgunluk dönemi diyebileceğimiz yıllar hakkındaki düşünceleriniz?

1 Eylül 2009 itibarıyla kırk yaşından gün aldım. Hatta o gün “Artık durmadan kırk yaşındayız” diye bir dize bile yazdım. Şiirsel gücümün azalmakta olduğunu görüyor, biliyor ve kabul ediyorum. Beş şiir kitabının yanına iki kitap daha koyabilirsem, ne mutlu bana. Bir işi belli bir süre yaptıktan sonra, el alışkanlığı kazanıyorsunuz. Mesela el alışkanlığı sayesinde, ölene kadar şiir yazabilirim. Ama böyle bir şeyi asla düşünmüyorum. Allah ömür verirse, elli yaşından sonra, düzyazıya daha fazla eğilecek ve biriken notları, malzemeleri değerlendireceğim.

Bir de, gezip görmek istediğim çok kasaba, göl ve dağ var. İnşallah onları da tek tek ziyaret edeceğim.

Son yıllarda yayıncılık, kültür alanına ilişkin bir uğraş olmaktan uzaklaşarak, giderek tecimsel yönü ağır basan, öncelikli kararlarında ticaretin öne çıktığı bir döneme girdi. Bu

dönemde yayıncılık, özellikle de şiir yayıncılığı nasıl bir seyir izliyor?

Gazetelerin kültür sanat sayfaları ya kaldırıldı ya da pasif hale getirildi. Mesela “Türkiye’nin birikimi” sloganıyla yayın hayatına atılan ve benim de bayiden almak suretiyle abonesi olduğum Yeni Şafak gazetesinin kültür sanat sayfası haftada yedi günden bir güne düşürüldü. O da yarım sayfa. Birçok gazetesinin kültür sanat karnesi Yeni Şafak’tan daha zayıf... Ayrıca, kitaplarla, dergilerle ilgili yazı yazmaları gereken köşe yazarları, siyasete, gündeme dair yazmaya başladılar. Çünkü bu tür yazılar daha kolay. Bir kitabı tahlil etmek için onu okumanız, notlar almanız, sonra bu notları bir araya getirmeniz ve üstüne bir de şahsi kanaatinizi ilave etmeniz gerekiyor. Böyle meşakkatli bir işle kim uğraşacak? Yaşasın siyaset, yaşasın gündem!

“Her gazetesinin bir kitap eki var; kitap tanıtımları ve edebiyatçılarıyla söyleşiler oraya kaydı” diyeceksiniz. Bu, herkesin bildiği bir şeydir: Bir yayınevi olarak kitap ekine ne kadar reklâm vererseniz, o kadar kitabınız tanıtılır, yazarınızla söyleşi yapılır. Dolayısıyla, işin ticari boyutu daha baskındır. İki, üç formalık bir şiir kitabının ticari değeri olamayacağına göre, işiniz bir hayli zor. Sözelimi, son şiir kitabımızı *Ağır Misafir*, hiçbir gazetesinin hiçbir kitap ekinde kayda değer bir şekilde tanıtılmadı. Hiçbir gazetesinin cumartesi ve pazar ekinde kendine yer bulamadı.

Beş şiir ve iki deneme kitabı çıkarmış birinin durumu buysa, genç şairleri ve onların ilk kitaplarını varın siz düşünün.

Ortamin ticarileşip kuraklaş-

masının başka olumsuz etkileri de var. Diyelim ki, bir edebiyat dergisi çıkarıyorsunuz. Derginizi nerelerde tanıtacak, okuyucuya nasıl duyuracaksınız? Kitap ekleri zaten dergi tanıtımı yapmıyor. Diyelim ki, şu veya bu kitap fuarında imza gününüz var. Bunun duyurusunu nasıl yapacaksınız?

İşte tam bu noktada internet devreye giriyor. Gazetelerin kültür sanata, edebiyata, özellikle has şiire, hikâyeye mesafeli duruşu veya kayıtsız kalışı, zorunlu olarak interneti cazip hale getirdi. Kitap ve dergi tanıtımlarına,

Profil Yayınları'nın ve çok sevgili Münir Üstün kardeşimizin gayretleriyle, öne çıkmış, dikkat çekmiş ve ortalamanın üstünde işler yapmış genç şairlerin kitaplarını yayınlıyoruz. Yılda dört kitap da olsa, elimizi taşın altına koyuyoruz. Fakat dediğim gibi, kitaplar çok dar bir alana sıkışıp kalıyor. İnternet üzerinden kitap satışı yapan www.kitapyurdu.com gibi siteler de olmasa, işimiz iyice çıkmaza girecek.

Şairliğinizin yanında giriştiğiniz yayıncılık eylemiyle de kendinizi geriye çekip, yalnızca yazarlara ve okurlara güzel, değerli kitaplar

başlayınca, belli bir noktadan sonra, bir dizi projesi kaçınılmaz oldu. Kırklar Edebiyat Dizisi adı altında, Birey Yayınları'ndan yanılmıyorsam yirmi kitap çıkardık. Bu kitapların bir kısmı ilk kitaptı. Sonra Birun Yayınları çatısı altında, Başka Kitaplar Serisi'ne başladık. Yirmi kadar kitap da buradan çıktı. Dört yıllık aradan sonra, tekrar edebiyat yayınına başladık ve 2009 yılında Süleyman Çobanoğlu (*Hudayinabit*), Osman Toprak (*Dil ve İmkân*), Mustafa Akar (*Tenezül*) ve Furkan Çalışkan'ın (*Kabahatler Kanunu*) kitaplarını bastık. 2010 yılında da öncelikli olarak Ahmet Murat ve Hüseyin Akın'ın yeni şiirlerini, Selçuk Orhan'ın romanını kitaplaştıracamız. Dikkat edilirse, yayınladığımız dört kitabın ikisi ilk kitap. Bunların dışında, birçok başka kitaba da vesile olduk.

Şu anda bir dergimiz yok. Herhangi bir dergiyle resmi bağıımız da bulunmuyor. Buna rağmen, en azından kitap yayını faaliyetine devam etmek istiyoruz.

Birçok derginin yayın kurulunda olmak, bir edebiyat dergisinin beş yıl boyunca genel yayın yönetmenliğini yürütmek, şu kadar kitaba editörlük yapmak vesaire, vesaire...

Bütün bunlardan geriye ne kaldı? Bir kere, bir Cahit Koytak'ın, bir Osman Konuk'un özgeçmişinde Kırklar dergisini görmek, beni ziyadesiyle heyecanlandırıyor. Yine, elinden tuttuğumuz gençlerin önemli işlere, eserlere imza atması, beni mutlu ediyor. Fakat öte yandan, artık hiçbir şey beni şaşırtmıyor!

İlk kitap önemlidir. Öte yandan ilk kitap zordur da. Hem yazarı hem de yayıncısı açısından. Tabii aynı

söyleşi ve haberlere yer veren www.dunyabizim.com isimli sitenin kısa sürede bu kadar tutulmasının en büyük nedeni bu.

Ve şiir kitabı yayıncılığı... Şiir kitapları hem tanıtılmıyor, hem de doğru dürüst dağıtılmıyor. Kitapçılar, külliyatı olan popüler bir şair değilseniz eğer, şiir kitaplarınızı almaya, raflarına koymaya yanaşmıyorlar. Bu da satışlara olumsuz yansıyor. Hal böyle olunca da, yayınevleri şiir kitabı basma işini süratli bir şekilde terk ediyor. Hatır için bassa bile, bu kez baskı sayısını oldukça aşağılara çekiyorlar. Düşünsenize, iki yüz elli adet basılan şiir kitapları var.

sunabilmek, bu yolla onları daha bilinçli, daha mutlu kılabilmek için çalışıyorsunuz. Bu süreçte edindiğiniz deneyimleri kısaca özetler misiniz?

Edebiyatın mutfağında olduğunuz ve dergicilik yaptığınız vakit, istesenez de, istemesenez de, yayın işine bulaşmak zorunda kalıyorsunuz. Bizim ilk kitap yayını tecrübemiz 1998 yılında, Merdiven Şiir Dizisi ile olmuştu. Dizinin ilk üç kitabı Ali Emre'nin *Kıyamet Mevsimleri*, Ali Ural'ın *Körün Parmak Uçları* ve İbrahim Tenekeci'nin *Pelte Vaiz*'i idi.

Bir grup arkadaşla beraber Kırklar dergisini çıkarmaya

zamanda editörü açısından... Bu konuda hangi zorlukları yaşadınız?

İlk kitabımın yayınlanmasıyla ilgili hiçbir zorluk yaşamadım. Dosyanı ver dediler, verdim. Bir ay sonra kitabım çıktı.

Vazgeçemediğimiz bir şey, edebiyatçıların hep yeni dergiler peşinde koşması... Pek çok dergi var yayımlanmakta olan, kitap olanakları eskisine göre çok fazla. Ama yine de yeni bir dergi düşüncesi edebiyatçıların hep aklında olur. Sizin dergi deneyiminiz de oldu. Buradan geriye neler kaldı?

Kırklar dergisine gelene kadar; Endülüs, Merdiven, Kırkayak gibi dergilerin az ama çok, yayın kurulunda yer almış, mutfağın işleyişini görmüştüm. Sonra tasarımı, baskı, dağıtım gibi işlerin nasıl yürüdüğünü de biliyordum. Kırklar dergisine başlarken, yeteri kadar tecrübem yoktu, bunu kabul ediyordum. Fakat bendeki tutku, bazı açıkları kapatmama yardımcı oluyordu. Nitekim derginin ilk sayısı ile son sayısı arasında muazzam bir farkın olduğunu herkes görüyor, dillendiriyordu. Şimdi bir dergi çıkarılmış olsam, hiç kuşku yok ki, Kırklar'dan daha yukarıda olur. Tecrübemiz arttıkça, işin de kalitesi artar.

Burada, özellikle ismini anmam gereken biri var: Şair Hüseyin Akın! En büyük şansım veya şansımız, birbirimizi erken bulmamız oldu. Bütün projelerin, işlerin altından Hüseyin Ağabey'le birlikte kalktık. Kâmil Yeşil, Ali Emre ve Süavi Kemal'i de özellikle anmam gerek. Üç dört yıllık birlikteliklerin bile uzun sayıldığı edebiyat dünyasında, bizim arkadaşlığımız, kardeşliğimiz

on beşinci yılını geride bıraktı. Edebiyat sayesinde yeni dostlar da edindik. Hangi birini sayayım, o kadar çoklar ki! Düşünüyorum da, bugün arkadaş olduğum, kardeş olduğum onlarca isimden birini kaçırsaydım, birçok şey eksik kalırdı.

Benim en büyük şansım, hep iyi insanlarla karşılaşmam oldu.

Bir insan kırkıncıdan, ellisinden sonra iyi bir hikâyeci veya romancı olabiliyor. Fakat şair olamaz. Bundan dolayı olsa gerek, elli yaşındaki bir romancıya genç romancı, otuz yaşındaki bir şaire olgun şair diyorlar. Bu da gösteriyor ki, şairin ömrü maalesef çok kısa. Bu ömür, yirmi yaşında başlıyor, otuz yaşında zirve yapıyor, kırklı yaşlarda yavaşlıyor ve elliye ayak basar basmaz da neredeyse yok oluyor. Bu döngüyü kırabilen kaç şair var?

Dergi tecrübelerimizden geriye, herhalde, önce dostluklar kaldı. Ama yukarıdaki sözümün de arkasındayım.

Yayımlanan edebiyat dergilerini gerek bir editör, gerekse bir şair olarak nasıl görüyorsunuz?

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi olduğu söyleniyor. Buna bir itirazım yok. Sadece şunu söylemek isterim: Nerede o eski yoğurtlar!

Gençliğimde, bir edebiyat dergisinde şiir yayınlamak mucize

gibi bir şeydi. Mesela Dergâh dergisinde İsmet Özel, Hüsrev Hatemi, Cahit Koytak, Hüseyin Atlansoy, Süleyman Çobanoğlu, Ömer Erdem, Cevdet Karal, Kemal Sayar, Levent Sunal, Ali Emre gibi çok önemli şairler düzenli olarak şiir yayınlıyorlardı. Buraya girmek ve buradan sağ çıkmak hakikaten zordu.

Buna benzer bir ortam Yedi İklim dergisinde de vardı. Oradan da bir gencin şair olarak veya kalarak çıkması zordu.

Şimdi öyle mi? Dergiler çoğaldı, alternatifler arttı. Tabii buna karşılık, ortalama da ciddi şekilde düştü. Bu süreçte, edebiyatta usta çırak ilişkisi de, birkaç istisna hariç, yıkıldı.

Dergilerin çoğunu takip ediyorum. Birinin şair dediğini diğeri şairden saymıyor. Yayımlanan listeler, öne çıkarılan kitaplar birbirini asla tutmuyor. Sanki herkes kendine çalışıyor, kendine çalışıyor. Bu da bir karmaşayı ve haksızlığı beraberinde getiriyor. Ama kadim kural şu: Kim ki haksızlık yapar, hakkını asla alamaz. Bazıları işte bundan dolayı hiç büyümedi ve asla büyümeyecek!

Bütün bu olumsuzluklara rağmen, yeni bir kuşak yavaş da olsa belirmeye başladı. Ahmet Edip Başaran, Ali Akyurt, Alper Gencer, Cafer Keklikçi, Emel Doğan, Evren Kuçlu, Fatih Bedir Köker, Fatma Çolak, Furkan Çalışkan, İbrahim Aladağ, İbrahim Gökburun, İsmail Kılıçaslan, Mustafa Akar, Mustafa Celep, Oğuz Karakaş, Yavuz Altınışık, Zafer Acar, Zeynep Arkan aklıma gelen ilk isimler...

Dergâh Şiir, Hikâye ve Yazı antolojilerini yayına hazırladınız. Bu antolojilerin hazırlık sürecinden bahsedermisiniz?

Dergâh dergisinin 200. sayısı münasebetiyle, şiir, hikâye ve yazı güldestesi hazırlanması gündeme geldi. Ezel ve Mustafa Beyler, bu görevi bana verdiler. Sonuçta, ortaya üç tane güldeste çıktı.

Daha önce, derginin 100. sayısı için böyle bir şey düşünmüşler. Fakat olmamış.

Peki, nasıl karşılandı bu antolojiler?

Birkaç kişinin dışında, herkes olumlu karşıladı. Ezel Bey'in "sağlam bir terazin var" sözü, benim için her türlü ödülün, övgünün üstündeydi.

Yıllardır şiir alanında bitmez tükenmez tartışmalar sürdürülür. Ancak bu tartışmalarda, şiirin temel sorunları yerine, bir tür şairler arası önlerde yer kapmaca oyunu oynanır. Şiir sanatının temeli olan, insana ilişkin söz söyleme eylemi neredeyse unutulmuştur. Hatta şiir öldü mü, başlıklı yazılar kaleme alınmıştır. Şiirin şiir dışı bir şey haline gelişi hakkında neler söylersiniz?

Mümkün mertebe bu tartışmalardan uzak durmaya çalıştım. Fakat bazen, bazı şeylerden kaçmanız mümkün olmuyor. Sonuçta, bütün bunlar boş ve gereksiz şeyler. Can sıkılmaktan, insanın şevkini ve direncini kırmaktan, emeğini çalmaktan başka bir işe yaramıyor. Neticede, eserden başkası yalan. Aralarında edebiyat öğretmenlerinin de olduğu en az yüz kişiye, Milli Şairimiz Mehmet Akif'in hanımının adını sordum. Hiçbiri bilemedi. İşte bu böyle bir şey... Kalacaksa eğer, sadece eser kalıyor.

İlişkiler, birtakım örgütlenmeler,

nüfuz sahibi dostlar, bir insanı, bir eseri daha görünür hale getirebilir. Fakat nereye kadar? Bir yerden sonra, eser ile okuyucu baş başa kalır. Eserlerimi, işte o büyük buluşmaya hazırlamaya çalışıyorum.

Oysa edebiyat; ürünle kendini gösterecek, tartışılacak, konuşulacak bir alan. Yazarların geri çekilip ürünlerin öne çıkması, tartışma yaratması, düşünce üretmesi gerekir. Şunu sormak istiyorum: Şiirin giderek kirlenen bir toplumun vicdanı olup ses verebilmesi mümkün mü?

İsmet Özel'den ilhamla şunu söyleyebilirim: "İnsanlar hayatın bir şey anlamıyorlar ki, şiirden anlasınlar!"

Yirminci yüzyıl, dünya tarihinde herhalde şiir sanatının doruk dönemlerinden biri olarak anılacak. Yüzyılın başında yeryüzünün her köşesinde türlü akımlarla coşan, çeşitlenen şiir sanatı, hemen her ülkede ve dilde yepyeni söyleyişler, açılımlar kazandı. Ülkemiz de doğrusu bu atılımların dışında kalmadı, birbirini izleyen yenilikçi akımlarla şiirimiz çağdaşlaştı, birbirinden değerli şairler yetişti. Buradan nasıl bir miras kaldı? Bu miras bugünkü şiiri nasıl etkiliyor?

Güçlü bir şiir geleneğimizin olduğu, herkesçe kabul edilmiş bir gerçek. Sadece modern dönemlerde değil, öncesinde de güçlü bir şiirimiz vardı. "Yunus Emre, Türk milletinin ebeliğini yapmıştır" sözü boşuna söylenmiyor. Osmanlıdan geriye kalan şeylere bir bakın: Camiler, padişahlar ve şairler. Kayda değer bütün padişahların şair de olduğunu düşünürseniz, kalanlar ikiye iniyor: Din ve şiir. İşte böyle bir millete mensubuz.

Yirminci yüzyıl deyince de, aklımıza sadece şairler ve din gelecek.

O nüfuz sahibi generaller, hatta

başbakanlar bile unutulacak; fakat Ziya Osman Saba, Ahmet Muhip, Tanpınar, Sezai Karakoç, İsmet Özel unutulmayacak. Abdülaziz Bekkine Hazretleri de unutulmayacak.

Şiirle ilgilenen herkes, işte bu sorumluluk ve mesuliyet duygusuyla hareket etmelidir. Kimsenin, özellikle genç şairlerin, "ben şu ve şu şairleri sevmiyorum" deme lüksü olamaz. Her şairin üzerimizde hakkı vardır. Her şair, bu büyük mirasa az veya çok katkı yapmıştır. Milli servetimiz şiir ve dindir!

Hiçbir şair, bir başına değildir ve kendiliğinden ortaya çıkmamıştır. Bir babanın çocuğunu etkilemesi, beslemesi gibi; yaş sırasına göre, şairler birbirini etkiler, besler. Bu saygı ve beslenme zincirine zarar vermemek lazım.

Uzun süredir düzenli köşe yazısı yazıyorsunuz, bu şiirinizi, yazınızı ne kadar besliyor?

Özkan Mert, "Benim şiirden başka kimsem yoktur" diyor. Ben de bu şekilde düşünüyorum. Gazete yazarlığım, "Ekmek yazıyorum hamurdan kâğıtlara" gibi bir şey. Şöyle de okunabilir: "Yaşamak yazıyorum kesilmiş ağaçlara..."

Buna rağmen, yazı yazmanın birçok faydalı tarafı var. Mesela bazı şeyleri şiirinize taşıyor, yazının sınırları içerisinde hallediyorsunuz. Şiirinize, daha saf bir malzeme kalıyor. Ayrıca, belli aralıklarla, o yazılardan kitaplar çıkıyor. Mesela *Son Düzlük* böyle bir kitaptı. Allah izin verirse, bu yazılardan 2010 yılında iki, 2011 yılında da bir kitap çıkacak.

Söyleşi için teşekkür ederim.

Ben de teşekkür ederim.

Her Türk Şair Doğar, Çünkü Tümü Doğuştan Askerdir"

➤ Metin Önal MENGÜŞOĞLU

Bu başlığın ne kıratta ironi içerdiğinin farkındayım. Günlük aktüel/ magazinsel dilde kullanılan, kitaplara ad olarak seçilen "Apoletli Medya" biçimindeki ifade de benzer maksatla türetilmiş olsa gerektir. Birer yakıştırma gibi değerlendirilse bile ben davamda ısrarlıyım. Modern Türkçe şiiri üzerine düşüneceksek, **Çarşı İzni Almadan Garnizon Dışına Çıkan Şiir başlığı** meramımı biraz daha ayrıntılı ifade eder kanaatindeyim. Böyle davranmakla en sonra söyleyeceğimi baştan söyleyip okuyucuma önden bir ana fikir vermeyi uygun buldum. Yine önden söyle-

meliyim ki kanaatime göre Türkçe şiir, ağırlıklı olarak, hem geçmişinde hem de şimdisinde deyim yerindeyse üniformalı bir şiirdir. Elbet eski şiir ile yeni şiir arasında önemli öz ve biçim farkları mevcuttur. Ancak bu farklar bir eksen kayması yaratacak boyutta değildir; her iki şiirin de asker kaçağı kimliği değişmemektedir. Ne var ki önceki şiirin göğsündeki nişan ve madalyalar doğuludur. Oysa doğru garnizonundan çarşı izni almadan çıkan yeni şiir, batı inzibatları tarafından yakalanıp oradaki garnizona götürüldüklerinden göğüslerindeki nişan, alamet ve madalyalar batı tipidir.

Bu bahiste modern kelimesi üzerinde de biraz durmak gerekiyor. Bizim bu kelimeden anladığımız onun eskiye göre daha iyi, daha ileri, daha akıllı ve erdemli olması değildir. Kelimenin tam anlamıyla modern olan, yeni olan, farklı ve başka olan demektir. Gelenek ile modern arasında iyilik ve kötülük mütalaası yanlıştır. Çünkü geleneğin de modernin de hem iyiliği hem de kötülüğü, aynı oranda imkân dâhilindedir. O halde benim nazarımda modern şiir, geleneksel şiirden daha iyi veya daha kötü olmadığı gibi tersi de doğru değildir.

makamındadır. Ve elbette mutlak sanatkar olan Allah'ın kerametli kıldığı insan, sanat eseri üretirken, ilahî olana nispeti ölçüsünde başarılı olur ve hayret makamının kıyıcığına yaklaşabilir. Aristo, sanatı, tabiatı taklit etmek biçiminde tanımlarken bu hakikate yaklaşmıştı.

Asıl konumuza dönersek evvela şu askerlik meselesini çözmeliyiz. Türklerin ve elbette onlarla birlikte yaşayan, bin yıllık İslâmî hayat tecrübesini paylaşan öteki Müslüman kavimlerin, bu topraklardaki ağırlıklı uğraşısı ve kimliği askerlikti. Bu

Osmanlıdan Günümüze Edebiyat ve Toplum adlı eserlerinin de bu kanaatimizi destekleyen mahiyet taşıdıklarını belirtmeden geçmeyelim.

Modern Türk şiiri üzerinde düşünürken, genel anlamda Türkçe şiirin sosyo-kültürel altyapısını bilmeliyiz demiştik. Bilindiği gibi doğu dünyasının zemininde ortaya çıkmış İbrahimî Din'in tüm kitapları "önce söz vardı" ortak ifadesini dillendirirler. Son Allah Kelamı da Elçi'ye yazılı olarak değil sözlü bir hitap olarak geldi başlangıçta. Bu bakımdan söz-kelam-hitap doğu kültür hayatının temel taşıydı. Son Allah Elçisi bütün öğretisini, sohbet halkaları biçiminde, sohbet kelimesiyle aynı kökten türeyen Sahabesine aktarmıştı. Sözlü kültür hafızası gelişkin bir toplum yaratmıştı. İnsanlar Son Allah Kelamı'nı baştan sona ezbere bilmekteydiler. Bu durum, geleneksel anlamda bütün Müslüman toplumlara yayıldı. Türkler de bundan nasiplerini aldı. Geleneksel Türkçe şiirin iki ana başlığından birisi olan Divan Şiiri, muhtemelen biraz da bu sebepten aruz veznini tercih etmiştir. Çünkü vezinli kafiye bu şiir, bir tür hafıza şiiridir ve kolay ezberlenir. Gerçi Türkçe şiirin diğer damarı sayacağımız halk ve tasavvuf şiiri de vezinli ve kafiyevidir ve yine o da kolay ezberlenir bir şiirdir. Hafızalarda tutulması kolaydır.

Feodal dönemlerde, toprağa bağlı, saltanatçı siyasal hayatta, ömrünün büyük bölümü yeni fetihler görmüş ve askerlikle geçmiş bir topluluğun, yazıya dayalı okuması, sözlü okumasına göre elbette daha eksik kalacaktı. Böyle de oldu. Tıpkı kendi hayatı gibi şiirin şiiri de üniformaya büründü. Öyle ki bahsini ettiğim bu üniforma yani vezin, kafiye, form,

Her iki türün de has ürünleri ve sahaneleri mevcuttur. Esas itibariyle sanat eserleri hakkında eski ve yeni bir kalite süzgecinden geçirme uğraşısı nafiye bir iştir. Şurası unutulmamalıdır ki gerçek sanatkar olan Allah'ın eseri tepeden tırnağa bir mucizedir. Bütün evren ve varlık düzlemi, karşısında aciz kaldığımız ihtişamlı bir nizam ve estetik değer taşır. İnsan onunla boy ölçüşemez. Ondandır ki insan eseri mucize olarak adlandırılmaz; o, ancak bir fenomendir. Yani varlığı idrak edilen ve beşeri şuura yansıyan bir hadisedir. Oysa ilahî olan karşısında biz insanlar, belli bir idrake erişemez, ancak dizlerimizi bükerek ve acziyetimizi ortaya koyabiliriz. Çünkü mucize, bir başka ifadeyle Allah'ın âyetleri, bizler için hayret

husus hatırdan uzak tutulmamalıdır. Denilir ki: "Türklerin yurdu yoktur; devleti vardır." Tarih boyunca tam on altı ayrı devlet kurmuş bir topluluğun tarihindeki askeri tecrübe, bütün tecrübelerin önünde değil midir? Ziraat, zenaat, ticaret ve sanat gibi uğraşları genellikle azınlık unsuruna terk eden bu asli unsur, fetihlerle meşgul olmuş ve ben diyorum ki, ancak askerden kaçtığı, kaçabildiği vakitlerde sanat yapabilmıştır. Toplumun tarihsel ve kültürel alt yapısına, arka planına bakmadan o toplumun sanatı, özelde şiiri hakkında sağlıklı bir kanaat sahibi olmamız çok mümkün gözükmemektedir. Bu bağlamda Halil İnalçık hocanın Şair ve Patron, Kemal Karpat hocanın ise

çoğu kere muhtevadan önde gidiyordu. Daha bir önem arz ediyordu. Şairin ne söylediğinden, nasıl söylediğinden çok, hangi kalıpta ne tür bir başarıyla tanzim ettiğine bakılmaktaydı. Elbette bütünüyle muhtevayı yok sayan, görmezden gelen bir anlayış vardı demek istemiyorum. Lakin çoğu kez forma verilen değer söylenileni bastırıyordu. Dilin kemiği yoktur denilir. Özgürlük ise sözün kuluçkası olmalıdır. Oysa sözü, söylemeden önce belirlenen bir kalıba soktuğunuz, ona önceden bir üniforma biçtiğiniz vakit, bu üniforma onun kuluçkası yerine geçer ve taşıdığı nişan ve madalyaların ışıltısını ürüne yansıtır.

Baktığınız zaman edipleri, şairleri, aydınları “paşa” olan bir toplumdan söz ediyoruz. Neredeyse bütün sultanları şair olan bir toplumdur bu. Öyleyse Halil İnalçık haklıdır şöyle söylemekte: “Sanat-bilim eserinin kalitesini, sanatkârın şöhretini Sultan belirlerdi. Osmanlıda kimse padişahın sarayından ve camisinden daha büyük ve şaşıalı yapı yaptıramazdı... Doğu edebiyatında şairin himaye, inayet arayışı özel bir düzenleme ve kalıp içinde patrona sunduğu övgü, kaside nev’i içinde ifadesini bulur. Kasideler başta Tanrı rızası, peygamber ve velilerin öbür dünyadaki şefaatinin, bu dünyada ise patrimonial siyasi güç sahiplerinin himaye ve inayetini kazanmak için yazılırdı... Osmanlıda en yüksek mimar, sarayın mimarbaşısı, en iyi kuyumcu, sarayın kuyumcubaşısı, en gözde şair, padişahın ilgi ve lütfuna layık görünen Sultanu’ş-Şu’arâ idi. Bilgin ve sanatkâr, hükümdarın prestijini, sarayın nam ve nişanını yüceltmek için gerekli öğeler sayılırdı.” Divan şairi, maharetini ser-

gileyebilmek için salt sanat yapma hassasiyetinin ötesinde, bir bilim adamı gibi, şu tahsilleri de yapmak durumundaydı: İlm-i Ma’âni, Belâğat, Bedi’, Beyan, Aruz İlmi, Fenn-i Şi’r gibi fûnûnu (fen ve teknikleri) bilmeliydi. Sanatkârı böyle bir kalıba sokan zihniyete üniformalı demek bir yakıştırma değil vakıa olsa gerektir.

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın yerli yerinde bir tespiti vardır; der ki: “Modern Türk Edebiyatı bir medeniyet kriziyle başlar.” Bahsi geçen bu medeniyet krizini tetikleyen nedenler üzerinde kısaca durulacak olursa karşıma saltanattan cumhuriyete evrilen yönetim biçimi çıkmaz sadece. Osmanlı’nın son iki yüz yılındaki bütün ıslahat, yenileşme ve batılılaşma arzu ve çabaları birlikte çıkar. 1826 yılında Yeniçeri Ocağı’nın yani yine bir asker ocağının ortadan kaldırılması, önemli bir toplumsal kırılma yaratmıştır. Ardından 1839 Tanzimat Fermanı, Birinci ve İkinci Meşrutiyet’in ilanı (1876-1908) Balkan Harbi ve Birinci Cihan Harbi de (1912-1918) toplumsal, siyasal, kültürel, düşünsel, duygusal hayatta büyük değişimler yaratmıştır. Hele Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte Laiklik, Halkçılık, Kadın Hürriyeti gibi, doğu toplumlarının yabancı bulduğu kimi dönüşümler, değişimi daha da hızlandırmıştır. Bütün dünyada imparatorluklar dağılmakta, insanlar kırsal ve feodal hayattan hızla yeni bir şehirli hayata, yeni sınırlara ve hatta yeni ahlaklara doğru sürüklenmektedir. Bütün bu değişimlerin görünürde toplumu daha da sivilleştirilmesi beklenirdi. Ancak toplumsal bünyedeki refleksle dayalı tepki, yöneticileri değişimlerin dayatılarak gerçekleş-

tirilmesine götürdü. Elbette toplumsal bünyede olağanüstü bir şok yaşandı. İnsanlar direnerek, ayak sürüyerek gönülsüzce değişiyorlardı. Dayatma konumunda olanlardan başka kimse, olan bitenden memnun değildi ve fakat olan biten olup bitmekte devam ediyordu.

Evvela şiir için en hayati, en vazgeçilmez unsur olan dil değişti. Vaktiyle ve yüzyıllardan beri tam üç gramere yaslanan dil birdenbire tek gramer indirildi. Kullanılabilen, yazılabilen, önceki harflerle arasında hiçbir sorun bulunmayan yığınla kelime, artık kullanılamaz, yazılamaz, söylemez hale gelmişti. Şiirin yapısında besbelli müthiş bir başkalaşma yaşanacaktı. Gerçi hadisenin sinyalleri önceki zamanlardan beri alınmıştı. Dilde sadeleşme çabaları yeni değildi. Yahya Kemal, Mehmed Akif, Ahmet Haşim gibi ünlü şairlerin kimi şiirleri örnek olarak ortadaydı. Sadece dil de değil, hem öz hem biçim bakımından Cumhuriyet öncesinden itibaren, eski şiirin saltanatı silkelenecekti. Bu doğulu toplumun düşünce ve sanat mimarları, büyük ölçüde yönlerini batıya dönmüş, oradaki değişimleri tanımaya ve çoğu kere onlara öykünmeye başlamıştı. İnsanların durduğu yer değişmekteydi giderek. Hayata bakışta aç farkları oluşmaktaydı. Hele yeni rejim Ankara’yı başkent ilan ettikten sonra, deyim yerindeyse, İstanbul dükallığının tahtı sallanıyordu. Aydınlar Anadolu’yu keşfediyordu. Kurulan devlet artık Osmanlı değil Türkiye Cumhuriyeti diye adlandırılan bir ulus devletti. Böylece insanlar yerel ve etnik kimlikler hususunda canlanan bilinçlere kavuşuyordu. Böylesine bir detaylanmanın olumlu

ve olumsuz tarafları vardı. Bir kere tarihsel genel kabuller sarsılıyordu. Evet, insan teki bir benlik bilincine erişiyordu. Ama bu sefer de toplumsal bilinç parçalanıyordu. İkisini dengeleyecek bir bilgi ve marifet çabası gözlenmiyordu. Gazete ve dergilerin fikir ve sanat hayatına girişiyle değişim daha müthiş bir hız kazanıyordu.

Kemal Karpat'ın isabetli benzetmesiyle söylersek edebiyat memleketi keşfediyordu. Yine onun benzetmesiyle örneğin Orhan Veli ilk defa Türkçe şiire "küçük adam"ı taşıyordu. Garip şiir akımının bir tür manifestosu olan metnin bir bölümünde şunlar söyleniyordu: "Yapıyı temelden değiştirmelidir. Zevke, iradeye hükmetmiş, onları tayin etmiş, onlara şekil vermiş edebiyatların, sıkıcı-bunaltıcı tesirinden kurtulmak, o edebiyatın her şeyini atmak; mümkün olsa da bu kelimelerle düşünmek lazımdır diye, yaratıcı faaliyetimizi tahdit eden lisanı bile atsak." Bu ifadelerden almamız gereken bir ders vardır. O da maalesef şudur: o güne kadar Eyüp Sultan Türbesi'nde cihazlanan ruhlar, kendilerini sınırlayan bu kumpastan müthiş bir hızla kaçmışlardır. Lakin bu sefer yine aynı cihazlanma maksadıyla ne yazık ki Anıtkabir'e sığınmışlardır. Değişen hiçbir şey yoktur. Kabirlerden himaye ve inayet bekledikten sonra, kabrin kime ait olduğunun ne önemi vardır ki? Çünkü biz kabirdekilerin değil kabrin başındaki yaşayanların yapıp ettikleriyle ilgiliz. Vesayet altındaki ruhtan saf ve sağlam sanat eseri çıkmaz.

Hülasası şudur ki eski şiir hayat ve hakikati maneviyat iklimi dediğimiz idealist bir atmosferde tek boyuta

indirgemişti. Buna karşı yeni şiir tam tersinden alarak yine hayat ve hakikati bu sefer salt maddiyat boyutuna indirmektedir. Hani her Türk şair doğar diyen kaba bir tanımlama vardır. Nedenini araştıranlar şöyle bir yargıya varırlarsa çok da yanlış olmayacaklardır; evet, her Türk şair doğar çünkü onlar doğuştan askerdirlir. Bununla şuraya ulaşmak istiyorum ki bu toplumun fikir ve sanat hayatı, hemen bütün zamanlarda, kendisine yukarıdan dayatılan sosyal siyasal nizamın, yani bir nevi askeri vesayetin gölgesinde gelişmiştir. Bu vesayet altında edindiği ideolojisini, sanatının süvarisi kılan sanatkarların yurdu dur maalesef burası. Bakınız 70'li yıllarda sosyalist fikirleriyle ürettiği şiir sayesinde şöhretine ulaşmış, Halkın Dostları adlı bir dergi çıkarmış, en ünlü şairlerimizden birisinin, bugün kimisi tutuklu bulunan Ergenekon sanığı üniformalılardan yana tavır almasını anlamaya çalışalım. Bir ülkede sivil general olmayı içine sindiren gazeteci ve aydınlar varsa, o ülkenin ancak asker kaçakları belki biraz yüzüne bakılacak insanlardır demekte, böyle düşünmekte bilmem haksız mıyım? Sanat da şiir de öyleyse ancak garnizon dışında üretilirse bir değer ifade edecektir. Çünkü özgürlük, şiirin kuluçkasıdır demiştik. Oysa askeri disiplin ve vesayet altındaki ruhların bu anlamda bir özgürlüğünden bahis açamayız.

Modern veya çağdaş Türk edebiyatı, özelde şiiri, cumhuriyetle yaşattır. Cumhuriyet rejiminin kurucuları, Türk kültürünü yeniden yoğurmaya giriştiğinde, bireyi ve sosyal düşüncüyü kendi kalıpları doğrultusunda şekillendirmenin temel aracı ola-

rak edebiyatı seçmiştir. Bütün batı klasiklerinin devlet eliyle Türkçeye tercüme edilmesi boşuna değildir. Ülkede beş yüz civarında halkevi açılmasının sebebi de bu şekillendirmeye yön vermek maksadıyladır. Her köye bir köy odası açılması ve benzeri faaliyetleri de sayabiliriz. Hatta sivil görüntülü ama aslında yarı resmi yayın yapan aylık edebiyat dergisi Varlık ile günlük Cumhuriyet gazetesi bu şekillendirme amacına hizmet etmede büyük rol oynamıştır. Cumhuriyet adı altında kökleştirilmeye başlanan batıcı, ulusalcı, tek partiden ötürü patrimonial ve totaliter zihniyette, en başat rolü oynayanlar, kurucu paşaların yanı başındaki edebiyatçılar değil midir? Onlar ki güya toplumu tapınmalardan kurtarmaya soyunmuş, ama tapınmanın sadece yönünü hem de daha aşağı seviyelere çevirmiş Donkişotlardan başkaları değildir.

Geçmişte "içtihat kapısı kapalıdır" diyerek insanların düşünüp üretmesine engel olan zihniyet, şimdilerde de "Laik-Kemalist olmayan insan bile değildir" diyerek yeni sınırlar çizmektedir. Toplumun genlerine kadar işlemiş, kökleşmiş, kemikleşmiş o vesayet altında yaşama, düşünme alışkanlığı terk edilmeden, iyi sanat, has şiir doğmaz diye düşünüyorum. Kanaatimce mevcut Türk şiiri de hâlâ İkinci Yeni'nin vesayetinden bir türlü kurtulamamıştır. Kendini buradan sıyrarak mesela Neo Epik şiirin temsilcisi gibi görünen kimi gençler, rüşlerini ispat edebilmek için, İsmet Özel hegemonyasından kurtulmalılar. Yoksa onları bekleyen akıbet de yeni bir garnizona kilitlenip kalmak olacaktır.

Yedi Kitaplık Sessiz ve Derin Bir İz

Mustafa ALDI

1950'de İstanbul'da doğan Zeynep Cemali ortaokul ve lise yıllarında, el sanatları, halı ve kilim ticareti yapan babasıyla birlikte Anadolu'yu dolaştı. Babasının sık sık yinelediği "yaşamak öğrenmektir" deyişi yaşamını büyük ölçüde yönlendirdi. Yazdığı ilk çocuk öyküleri, 1991'den bu yana *Kumbara*, *Türkiye Çocuk* ve *Buğday* gibi dergilerde ve Almanya'da dağıtılan *Vitamin Çocuk Gazetesi*'nde yer aldı. İlk kitabı *Ben, Çınar Ağacı ve Pufböreği* 'yle yaşamın içinden biriktirdikleriyle güçlü bir öykü anlatıcısı olduğunu kanıtlayan yazar *Patenli Kız* adlı romanında, geçmişi öykülerle kurgulayarak farklı bir edebi tat yaratmayı başardı. Cemali, kendine özgü öyküsel dilini romanlarında da başarıyla geliştirmeyi sürdürdü. Son kitabı *Öykü Öykü Gezen Kedi*'yi çocuklar için kaleme alan yazar, *Ballı Çörek Kafeteryası* ve *Çılğın Babam* gibi kitaplarıyla da her yaşta okuyucuya ulaştı. 26 Kasım 2009'da vefat eden Zeynep Cemali, son

zamanlarda Türkçe çocuk edebiyatında en çok okunan çocuk kitabı yazarlarından. Mine Soysal onun ardından sorumlu bir editör olarak şunları söylüyordu: "Zeynep Cemali'yle 1998'de tanıştık. Denizli gözlerinin içi gülerken çocuklar için öyküler yazdığını söyledi. Okuduk, eleş-

yaşamın ancak çocuklarla katlanılır olduğunu hatırlatmak için yazıyordu o."

Seksenli yıllardan bu yana yazıyordu Cemali. Öyküleri, çeşitli dergilerde yayımlandı. Burada şöyle bir duruma da değinmek gerekir: Amacı sadece yazar olmak olsaydı, bunu daha önce de yapardı kuşkusuz. Adı anılan dönemde çocuklar için edebiyat alanından ne çok yazar adayının gelip geçtiği anımsanırsa bu gerçek ve yetkinlik olgusu daha iyi anlaşılır. Bu yazıda onun genel olarak çocuklara yazma düşüncesi hakkında dile getirdikleri yanında çocuklar için kaleme aldığı roman ve öyküleri üzerinde durulacaktır.

Çocuklar İçin Edebiyata Bakışı

Çocuklar için yazmanın keyifli bir etkinlik olduğunun farkında bir yazar olarak çocukların niçin "Eyvah! Kitap" dediklerinin bilincindedir. Çocukların kitap okumamasından yakınan yetişkinlere, onun kitaplarını okutmak karamsar düşünenlere

Zeynep Cemali

tirdik, tartıştık; yazdı, değiştirdi, düşündü. Böyle başlayan dostluğumuz derinleşirken, çocuklar için öyküler, öykülerle zenginleşen romanlar yazdı. Zaman geçti; her kitapta ustalaştı, çocukların yaşamında bıraktığı izler daha da belirginleşti. Kitaplarında çocuklara bir şeyler öğretmeye çalışmadı. Yaşadığı kenti, insanları, ilişkileri, duyguları ve farklılıkları onlarla paylaşmayı seçti. Belki de

belli bir aşama kat ettirebilmek için gereklidir. Her insanın, daha doğrusu doğadaki her varlığın bir yaşam öyküsünün olduğunun da bilincindedir. Bu yüzden öykü öykü gezmiş onlarca öykü biriktirebilmiştir.

Yazı/n ve hız genel olarak yazma eylemi hakkında bir söyleşisinde şunları ifade eder: “Üretken olmak için çalakalem yazmak yeterli olsaydı, evet, üretken bir yazarım, derdim. O çalakalem yazdığım metin elimde ana teması aynı kalmak koşuluyla şekilden şekle girer. Bazen bir paragraf üzerinde günlerce düşünürüm. Artık yeter, bitti dedim ise benim için yazma eyleminin, en zor, en sancılı süreci başlar; yayınevinin denetimi... Ben buna sınav öncesi heyecanı diyorum. Sonrası kitap raflarda yerini aldığı başlıyor. Notumu da okurlarım veriyor.” Günümüz çocuğunun değişiminde baş döndüren teknolojik olanakların ve erken kurumsal eğitim dizgelerinin başat etkisinin de bilincinde Cemali: “Ah!.. Karşımda bilgisi becerisiyle beni aşmış bir kuşak var. Kara çaldığımız televizyon dizileri, haberler üzücü, ama dünyanın gerçeğini veriyor. Çocuklar okulda, maçta, oyunda rekabeti görüyor. Elbette yalnız olacak, tek başına kalacak, kendi ayaklarının üstünde duracak. Hepimiz günü geldiğinde bir başımıza kalmadık mı?.. Üstelik bizim elimizin altında her türlü olanağı sunan teknoloji yoktu. Onlar bu çağın çocukları; ama ne yazık ki, biz çağ sarhoşu olduk. Onların hakkı olan ilgiyi, sevgiyi, dayanışmayı, esirger olduk. Onları tek olmanın gücüne, gücün paylaşımına değil, karanlığına iter olduk. Benim kahramanlarım, okurlarım. Onlar bunun farkında, yenilerini yaratmam gerekmiyor. Aralarında

bunu oku, diye elindeki kitabı annesine verenler var. Onların sözcüsü olmam yeterli sanırım.” Onun hemen bütün öykülerinde ve romanlarında insanlar arasındaki dayanışma çok ön plana çıkan bir duygu. Dayanışmayla her sorunun üstesinden gelineceğine ilişkin güçlü bir inancı var ve bunu her zaman çok güzel anlatıyor. Günümüzün koşturmaca dünyasında tüm aileye soluklanacak bir yer açıyor Cemali: “O ailelerin bu dünya düzeninde var olabilmesi, hepimizin bu evrensellik içinde (...) kimliğimizle var olabilmemiz için, o dayanışmanın farz olduğuna inanıyorum. Bunu da çocuklara böyle anlatabilirim. İsterlerse, büyükler de algılayabilirler. Burada tüm okurlardan bahsediyorum. Çünkü, çocuklara yönelik yazıyorum, ama büyükleri de düşünüyorum. Çocuklar zaten okuyor. Büyükler de okuyunca, kendileri için çok şey bulacaklar sanıyorum.” Yayıncılığın en az bilinen, en genç ve en zor alanı olan çocuk edebiyatında editörlüğe değinirken ifade ettikleri de önemli: “Editörlük, yazarın anneliğini üstlenmek gibi bir şey. Nasıl çocuğunuzu, o ne kadar iyi olursa olsun, en iyi şekilde yetiştirmek için çalışsınız. Editörün de, yazarı en iyi şekilde yazmış olsa bile, onu yönlendirmesi gerekir. Yerine göre onun fazla çıkışlarını azaltmalı, sevincini durdurmalı, üzüntüsünü gidermelidir. Her yazar için editörün şart olduğunu düşünüyorum. Çünkü ne kadar doğru, ne kadar güzel, ne kadar iyi yazarsanız yazın; insanın kendi hatalarını görmesi çok zor. Kaldı ki, çocuklara gidecek bir kitap üzerinde editörlük çalışması mutlak zorunluluk. Nasıl editörüm benim anneliğimi üstleniyorsa, ben de aynı bir çocuk gibi anne-

me güvenmeliyim. Yoksa kitabımı o editöre vermem. Bu hem bir güven ilişkisi hem de aile, anne-çocuk sıcaklığı. Burada güven tek başına yeterli değil. İyi bir editör; bana o sıcaklığı, rahatı, huzuru vermiyorsa, onun allame olması hiçbir şey ifade etmez.” Çocuk edebiyatı olgusundan söz edebilmek için bu alanda uzman editörlerin, yayınevlerinin olması öncelikli koşullardan biri. Bu alanda uzmanlaşma gerekliliği hakkındaki düşünceleri ise şöyle: “Çocuk edebiyatı daha ayrı bir özen ve özveri gerektirdiği için büyük yayınevlerinin arasında bir kanal olmamalı. Tamamen farklı, kendine özgü, sırf bu işi yapan bir yayınevinin işi olmalı. Bence çocuk ve gençlik edebiyatı üzerinde uzmanlaşmış yayınevlerinin olması gerekiyor. Büyük bir yayınevi, ancak, yetişkinliklere yönelik yayınlardan ayrı bir kadroya, ayrı bir bütçeye, ayrı bir çalışma şekline sahipse bu işi yapabilir. Yine de bu konuda geri kaldığımızı düşünüyorum. Çünkü, edebiyat zaten toplumumuzun içinde var. Nesillerdir süregelen masallar, öyküler, ironik hikâyelerimiz var. Toprak ve tarih bunlarla dolu. Edebiyat zaten bizim kültürümüzün içinde. Ama nasıl çocuk hep aile içinde küçümsenmişse, “o daha küçük” denmişse, galiba edebiyatımızda da biraz küçümsenmiş. Tabii, şimdi çocuklar bizden büyük oldukları için, bizim onlara yetişmemiz gerekiyor..” Çocuklar için üreten, onlarla sık sık bir araya gelen bir yazar olarak bugünün anne babalarına önerileri de dikkat çekici: “Anne babaya önerim, illa çok okusun diye direteceklerine, çocuklarının seçtiği bir ya da iki kitabı düşünerek birlikte okumaları. Hangi kitap olursa olsun. “Bu kitap, bu çocuğun yaşına uygun değil”

demedi, eğer çocuk onu seçmişse okusunlar. Bence, bunun bir sakıncası yok. Çünkü çocuğun takıldığı, anlamadığı ya da hayal gücünün zorlanacağı yerde anne baba, “Bak, sen bunu henüz yaşamadın. Ama bir iki yıl sonra yaşayacaksın. Kendine biraz zaman tanı,” diyebilir. Çocuğuyla birlikte okuyup, birlikte hissederse; onun duygularını, bedensel gelişimini, düş dünyasını bilirse, ona yardımcı olabilir. Ama yasaklarsa, çocuk bir şekilde onu bulur ve okur. Tek başına yasak, hiçbir zaman çözüm değil. “Çocuğum okumuyor!” diye şikâyet edenler, “Benim çocuğum yalnızca mizah dergileri okuyor,” diyenler var. Bırak okusun! Mizah dergisi okusun, neyi severse onu okusun.”

Çocuklar İçin Edebiyat Verimleri

Zeynep Cemali *Öykü Öykü Gezen Kedi*’yi günlük gözlemlerinden esinlenerek kaleme almış. Bireysel ve toplumsal değerlere değinmiş. Çalışmak, sorumluluk almak, aile, önyargılarımız, kuşak çatışmaları, özveri, iletişim ve daha nice kavram ustalıkla ve bir kedi zarafeti ile işlenmiş. Kitapta Siyami Bey, Bisiklet Aşkına, Fındıkçı Güzeli, Kırmızı Onluklar, Natır Naciye’nin Torunu, Kaportacı Kardeşler, Çaycı ve Çocukları ve Bay Baykuş öyküleri yer alıyor. *Öykü Öykü Gezen Kedi*’deki sekiz öykü aynı semtte geçiyor ve orada yaşayan değişik aileleri anlatıyor. Hepsinde de esas karakter Siyami. Aileler birbirlerini tanımıyor; aynı bir apartmanda yaşayan ve birbirlerini tanımayan komşular gibi... Siyami ise bir biçimde onların arasında ilişki kuruyor. Bu aileleri, o semtten seçtiği kişilere, tiplere uygun biçimde kurgulanmış. Yalın bir dille ve çocukların bakış açısıyla

yazılmış dokuz öyküden oluşan *Gül Sokağı’nın Dikenleri* çocukların iç dünyalarını okurlara açıyor; birbirleriyle ve yetişkinlerle olan ilişkileri başarıyla yansıtıyor. ‘Bir Şişe Mürekkep’, iki küçük balığın sorumluluğunu almış olan iki küçük kardeşin öyküsü... Mert’in, balıkların eve alınışına kadar olan duyguları ve sonrasındaki değişimi, çok iyi aktarılmış. Küçük kızın korkuları da öyle. ‘Fosil ile Tüysüz’ ise bir sokak köpeği ile sokak kedisinin öyküsü. Bu öykü, insanların yanı sıra hayvanların duygularına da kapı aralıyor. ‘Aileme Neler Oluyor?’ küçük bir kızın gözünden eve küçük bir kardeş geleceği zaman yaşanan değişiklikleri aktarıyor okura. ‘Gül Sokağı’nın Dikenleri’, ‘Kardeşlik Bağları’ ve ‘Çekirge Bir Sıçrar’ öyküleri sadece çocuklar için değil yetişkinlere de önerilebilir. Öykülerdeki bildirimler, her iki tarafa da ulaşıyor. Kitaptaki öyküler bütünü yaşamın acı tatlı her duygusuna dokunuyor. Dostluk, paylaşım, havyan sevgisi, kardeş sevgisi, insan sevgisi, komşuluk vs. var. Öykülerde toplumsal-gerçekçi bir yaklaşım dikkati çekiyor. Zeynep Cemali, farklı sosyal çevrelerdeki yaşam biçimlerini ve onların problemlerini ele almış. Kısırca, öfke, acıma gibi duygular da ayrıntılarıyla irdelenmiş. Farklı yaklaşımlarla, karşılaşılan bu gündelik problemler çözülmeye çalışılmış.

Güzelce’de Bir Kaçak Memo kan davasını konu alan ve bu düşünce ile işlenen cinayetlerin anlamsızlığını Memo’nun öyküsüyle okura sezdirenen bir roman. Toroslar’dan Karadeniz’e uzanan ve çocukların tanıklığında gelişen bir kan davası kovalamacasını işler roman temelde. Hüsnü Dayı, küçüğü on yaşında olan iki oğluya birlikte Memo’nun peşindedir. Kardeşinin

kanını alması gerektiğine inanır. Kardeşini Memo’nun ağabeyi öldürmüştür ve hapiste cezasını çekmektedir. Ancak Hüsnü Dayı’ya bu ceza yeterli gelmez. Törelere göre, kardeşinin kanına karşılık, katilin ailesinden bir can alması gerekmektedir. İşin ilginç yanı, böyle düşünen yalnızca kendisi de değildir. Karısı da onu durmadan kıskırtmaktadır. İki oğluya yollara düşen Hüsnü Dayı, Memo’nun hayatını cehenneme çevirmiştir. Dokuz yıllık kaçıştan sonra Memo artık yorulduğunu hissediyor. Güzelce kasabasına yerleşip orada ölümü beklemeye başlar. ‘Evet, Yeşilhisar’ın dağlı, yiğit Memo’su. Güzelce’nin Can Memo’su olmuştu. Artık o yapayalnız bir kaçak değildi’. Roman geriye dönüşlerle, birkaç ailenin bu kan davası konusundaki düşüncelerini ve bu davanın hayatlarını nasıl değiştirdiğini anlatıyor. ‘Yeşilhisar’da tüm bebeler töreyle büyür, oynamayı öğrenmeden dövüşmeyi öğrenir. Babasından emanet kalacak silahın düşünür kurar, delikanlı olduğunda oğluna bırakacağı silahı namusu sayar. Ailesinden birinin akacak bir damla kanının karşılığını almazsa, dünyanın en aşağılık insanı olacağını beller. Yoksa, ailece dışlanırlar, kimseler yüzlerine bakmaz’.

Çılgın Babam biraz da otobiyografik unsurlar taşıyor. *Çılgın Babam* adlı kitabında çocukluk anılarını öyküleştirmiş. ‘Küçüklüğünden ilk gençlik çağına kadar uzayan dönem, kitabın ilk/son öyküleriyle günümüzle de birleşmiş’ Zeynep içi içine sığmayan bir kız. Deliliği, çılgınlığı, dur durak bilmezliği ona babasından geçmiş. Kitabın ‘Çılgın Adamın Deli Kızı’ adlı ilk öyküsünde Zeynep ve ailesi ile tanışıyoruz. Öykü, ağzından emdiği bir türlü çıkarılmayan Zeynep’i sonunda oyuna

getirip emziği bıraktırmayı başaran baba ve kız arasındaki ilişkiyi anlatıyor. 6 yaşından itibaren babasının Kapalıçarşı'daki dükkânında çalışmaya başlayan Zeynep'in rengârenk dünyası her öyküde ayrı bir renkle karşımıza çıkıyor. Kitabın on yedi kısa öyküsüne 'giriş öyküsü' ve 'son öykü' de eklenince çılgın baba ve kızı tamamlanıyor Kapalıçarşı'da tek başına yürümek isteyen Zeynep'le babasının 'ışığıma gel oyunu' oynamaları; babasının 'artist' olmak isteyen Zeynep'i artistlerle tanıştırmaları; aniden sarraflıktan vazgeçen babanın bunun nedenini kızıyla paylaşması; annesi doğum yapmaya gidince Zeynep'in kardeşiyle gece evde yalnız kalması; babasının altın zincirlerini yutan kazla ailenin arasındaki mücadele; okulda bitlenen çocukların endişeleri ve daha pek çok yaşantı. On bir yaşında babasıyla birlikte yazlık sinema işletmeye ve babasının Anadolu gezilerinde ona eşlik etmeye başlayan Zeynep'in yaşam yolculuğu' Baba-kızın birlikte yaşama yelken açtığı yolculuk' Zeynep babasından çok şey öğreniyor. Babası da ondan'

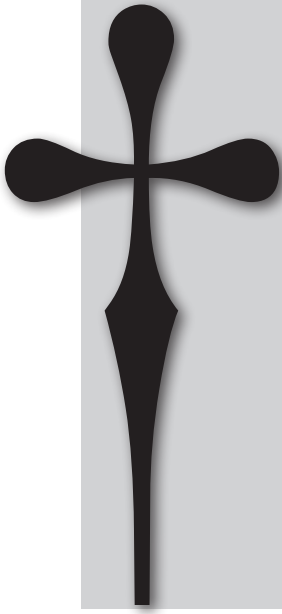
Patenli Kız romanı engelli bir kızın etrafında döner. Meraklı Postacı Erkan elinde 'Şerare Aydoğdu' tarafından, köyün altı garip ve yaşlı insanına gönderilmiş altı zarfı dağıtmak üzere düşünceli düşünceli yürümektedir. Kimdir bu Şerare Aydoğdu? Tık Tık Yaşar, Gezgin Neşe, Mırmır Nine, Öğretmen Leyla, Kargabaş Ömer ve Dürbün Nimet'le olan bağlantısı nedir? Postacı Erkan aklında binbir soruyla ilerler Yeşilbağ Köyü'nde. Köy, İstanbul-Beykoz'un ötesinde, yemyeşil bir yöredir. Burada doğup büyüyen Postacı Erkan, o sabah köyünün güzelliklerinin tadına vara-

madan, dalgın dalgın dolaşır sokaklarda. Mektupları sahiplerine dağıtır dağıtmasına ama Şerare Aydoğdu'nun kim olduğunu bir türlü öğrenemez. Şerare, yaz tatilini Yeşilbağ Köyü'ndeki akrabalarının yanında geçirmek üzere oraya giden 'işitme engelli' bir kızdır. Şerare işitme engelli ama onunla aynı sorunu paylaşan birçok çocuğa göre biraz daha şanslı. Çünkü ailesi onun başarılı ve mutlu olabilmesi için ona gereken tüm şartları sağlayabiliyor. Daha o doğmadan işaret dilini bile öğrenen ailesi onu her konuda destekleyebilecek maddi ve manevi zenginliğe sahip. Şerare bütün bunların farkında. Hakkını aramasını biliyor ve isteyince her şeyi yapabiliyor. Ayağından hiç çıkarmadığı patenleri yüzünden köy halkı ona 'Patenli Kız' adını takmıştır. Roman, bu kızın başından geçenleri anlatır. Kısa sürede kendini herkese sevdiren Şerare'nin aklı ise tatil ödevindedir. Kitapta verilen ayrıntılı betimlemeler ve bilgiler kurguya iyi yedirilmiş. Akıcı dili ve anlatımı içinde koşuturup giden kurgu insanın yakasını bırakmıyor. Çocuklar için edebiyatta engelli çocukları konu alan eserlerin nicelik ve nitelik anlamındaki yokluğu ya da onların da sorunlu yapısı dikkate alındığında, Zeynep Cemali'nin bu konudaki farklı yetkinliği de anlaşılmış olacaktır. *Ballı Çörek Kafeteryası*'nda annesini kaybettikten sonra babası ve teyzesiyle birlikte kolları sıvayan Sıla, annesiyle geçirdiği yalnız yıllarda onunla birlikte hep hayalini kurdukları kafeteryayı sonunda açar. Adını, sevgili annesinin tadına doyamadığı çöreklerinden alan Ballı Çörek Kafeteryası'nın birbirinden ilginç müşterileri, Sıla'ya birbirinden ilginç öyküler suna-

rak, yaşamını renklendirecektir.

Zeynep Cemali'nin yazıp Mahmut Cemali'nin resimlediği *Ben, Çınar Ağacı ve Puf Böreği* başlıklı öyküler kitabı da her yaşta insanın tat alarak okuyabileceği bir ürün. İlk öyküsü "Çelimsiz Çocuk"ta yazarın çocukluğun en masum özlemlerinden birini, bisiklet özlemini işlemiş. Yazar basit bir yanlışlıktan dostluğa geliştirdiği öyküsünde iç burkan gerçekleri de öyküsüne yedirmiş. "Kaku Kite, Tako Tike, Mano Maki" öyküsü iki kardeşin kendi aralarında geliştirdikleri özel bir dil. Sumru'yla Kumru ikiz kardeşler. Ağabeylerinin dünyasından uzaktırlar. Kimi zaman onların bakımı Şahin'e kalır. Şahin, onlara sert davranırsa da içinde hep bir kardeş sevgisi vardır. Öyküleri, kimileyin melodramatik bir havaya kayıyorsa da güzel örnekler bunlar. Hele, Çiğdem'in diyetteki anneannesinin yediği puf-börekleri yüzünden hastalanmasından, geceleyin onu kurtarmak için çırpınan küçük Çiğdem'in girişimlerinden söz eden "Ben, Çınar Ağacı ve Pufböreği" başlıklı öyküyü herkese önermek isterim doğrusu. Çocukla yaşlıyı, yaşamla ölümü doğal bütünlük içinde ele alıp yansıtan böylesi güzel bir öykü son dönem çocuk edebiyatına odaklanan bir seçkide mutlaka yer alacak öykülerden biridir kanımca.

Çocuklar için yazmak, en kolay gibi görünmekle birlikte edebiyatın en zor alanlarından biri. Zeynep Cemali'nin çocuklar tarafından çok sevilmesi oluşu, çocuk okurla başarıyla buluşan bir yazar olabilmesindendir: "*Bak tıklarında kendilerinin, yaşutlarmın yaşamlarından kesitler buluyorlar. Sorgulanmıyor, sorguluyorlar.. Bunu zamanında hangi yetişkin istemedi ki...*"

Harvard Üniversitesi tarih profesörlerinden Mark A. Kishlansky'nin hazırladığı ve Türkçe'ye M. Kürşad Atalar tarafından kazandırılan Batı'nın Kaynakları adlı eser, Açılım Kitap tarafından yayımlandı. Kitabın, Batı Medeniyeti'nin felsefi, siyasi ve kültürel köklerini anlama noktasında Türk okuruna önemli katkıları olacağına kuşku yok. Kitap, orijinal eserlerden alıntılanan pasajlardan oluşuyor. Pasajların seçiminde Kishlansky'nin titizliği de gözden kaçmıyor. Her bir orijinal eserden alıntılanan 5-6 sayfalık bölümler, hem eserin tümüne ilişkin okuyucunun zihninde net bir fikir oluşmasını sağlıyor, hem de okuyucuyu eserin

orijinalini okuması yönünde teşvik ediyor. Bu bakımdan, kitabın, Batı

BATI'NIN KAYNAKLARI

Mark A. Kishlansky

Medeniyeti'nin kaynaklarına ilk elden ulaşılması noktasında önemli bir işlevi olduğunu da söyleyebiliriz. Okuyucu, belki bütün eserlerin orijinallerine ulaşamayacaktır, ancak kitaptaki liste bile, bu amaca ulaşılması yönünde başlı başına önemli bir kılavuzluk hizmeti görmektedir.

Kitabın bir diğer önemli işlevi de, 'ders kitabı' olarak okutulabilecek olmasıdır. Sadece tarih bölümlerinde değil, siyaset bilimi, sosyoloji ve beşeri bilimler alanında da kitabın yardımcı kaynak olarak okutulması mümkündür. Zira içindeki metinlerin önemli bir kısmı felsefi ve

siyasal düşünce'nin önemli şahsiyetlerine aittir. Bunlar arasında, ilk elden, Aristo, Eflatun, Sokrat, Hobbes, Locke, Rousseau, Mill, Marx, Nietzsche, Freud, Sartre ve Fukuyama'yı sayabiliriz. Ayrıca edebi metinlerden Homeros, Vergilius, Dante, Moliere, Soljenitsin'i, tarihsel belgelerden ise Kudüs Kuşatması, Somme Muharebesi'nden Sesler ve Srebrenica Katliamı ile ilgili metinleri sayabiliriz. Kitap'ta yer alan Kurt Adam Hikayesi'ni okuduğunuzda ise, Hollywood filmlerindeki 'kurt adam' tipolojisinin kaynağına ilişkin bir bilgiye ulaşmanız mümkün olmaktadır. Bunun yanı sıra, kitapta dinsel metinler olarak İncil ve Tevrat'ın önemli bölümleri yer almaktadır ki, seçilen bu pasajların Yahudi-Hristiyan geleneğinden gelen Batı toplumlarının kültür kodlarını anlamak açısından son derece yararlı olacağına da kuşku yoktur. Bir diğer husus ise, İslam'ın da eserde Batı Medeniyeti'nin 'kaynakları' arasında yer aldığına ima edilmesidir. Kur'an'dan bazı surelerin alıntılındığı bu bölümü okuduğunuzda, İslam'ın Batı medeniyeti'ni etkilemiş olduğu gerçeğinin üstü kapalı bir biçimde kabullenildiği sonucunu çıkarmanız mümkün olabilmektedir. Bunun dışında Haçlı Savaşları, Müslüman bir tarihçi olan İbn'ul-Kalanisi'nin gözüyle anlatılmış ve İslam'ın Hacc ibadeti de, Hacc döneminde Mekke'de bulunan bir Batılı seyyahın kaleminden tasvir edilmiştir.

Kitap iki ciltten oluşmakta ve özellikle de ikinci cilt, 'Aydınlanma'nın başlangıç yıllarından modern döneme kadar geçen süreçte etkili olmuş şahsiyetler ve olaylarla ilgili belgeleri ihtiva etmektedir. Bu bakımdan ikinci cildin özel olarak 'modernite' okumaları bağlamında değerlendirilmesi de mümkündür. Modernitenin felsefi, edebi, siyasi ve toplumsal kökenlerini tanımayı mümkün kılan bu cildin, üniversitelerde modernite içerikli derslerde 'ayrı' bir kaynak kitap olarak okutulması dahi mümkündür.

Kayıp Gül'ün Kayıpları

Ekrem SAKAR

Serdar Özkan

"Türkiye'nin küçük Prensi" tüm dünyayı büyülüyor."

Yazarın Tanıtımı - 2009

Son zamanlarda kitapseverlerin ilgisini çeken bir roman zuhur etti: Kayıp Gül. Bu ilginin bir numaralı sebebi kitabın kapağındaki Uluslararası Bestseller ibaresi, 29 dilde 40'tan fazla ülkede yayımlandığının yazması ve kitabın her tarafının muhtelif ülkelerde bulunan şahıslar tarafından yapılan takdirlerle dolu olmasıydı. Roman okurun dikkatini çekti ve Türk okuru hemen romanı okumaya başladı.

Ben de merak eden okurlardan biriydim. Roman hakkında yazmak için biraz bekledim, zira romanı okumaya niyetlenenler alıp okunsunlar. Kitabı okumayan okurları etkilemek istemedim. Bekledim, bu esnada yazar taifesinin roman hakkında ne söylediklerini de görmüş oldum. Genelde konuşulan romanın satışı üzerineydi. Evvelâ o mevzuya biraz değinelim.

Bestseller mi Değil mi?

Ezgi Başaran, uluslararası bir tiraj araştırması yapmış, kitabın kesin satış rakamlarının verilmediğini söyleyerek, kitabın aslında uluslararası çok satanlar listesinde olmadığını iddia eden bir yazı kaleme almış.¹ Sonra, "Yazarın internetten topladığı 4-5 tane ne idüğü belirsiz bestseller listesine dayanarak kitabın kapağına 'Uluslararası Bestseller' yazmak etik mi?" diye sormuş. Elbette etik. En azından ticaretle öyle.

Ticarî olarak bakarsak, bir kitabın Uluslararası Bestseller olması için iki şeye ihtiyacı vardır: En az iki ülkede yayımlanması ve çok satanlar listesine girmesi. Benim bir kitabım olsa, Türkiye'de ve Yeni Zelanda'da Bestseller olursam, Uluslararası Bestseller olmak şartlarını yerine getirmiş olurum. Hadiseye etik bakacaksak şunu da sorabiliriz: Kitabın arkasında 9.90 etiketi var ama 10 lira alıyorlar. Peki, bu etik mi? 10 kuruş da olsa yalan değil mi? Ticarî piyasada böyle şeylerin

bahsi bile açılmaz. Bunlar pazarlama stratejileridir. Aynı şeyi ilk baskısını yapan Doğan Kitap da pekâla yapabiliyordu.

Ötekimahalle adlı web sitesinde bu hanımfendinin iddialarına tek tek cevap yazmışlar.² Kesin tiraj rakamlarını onlar da veremediği için tatmin edici bir yanıt olmamış. Daha ziyade küçümsediği yayınevleri ve yazarlar üzerinden bir cevap olmuş. Bu iki yazıyı Ömer Lekesiz, bir cephesinden objektif bir şekilde analiz etmiş.³

Şimdi en başa, kitabın basıldığı ay yayımlanan bir yazıya dönelim. Ali Pektaş'ın Serdar Özkan röportajı⁴ ve verdiği bilgiler yukarıda yazılanlardan tamamen farklı. Kitabın 2002'deki ilk baskısından sonra tükendiği ve ikinci baskısının geç yapıldığı iddia ediliyor. Birincisi; Ezgi Başaran ve ötekimahalle'ye göre kitap 2002 değil Ekim 2003'te ilk baskısını yapmış. İkincisi; yine ötekimahalle'nin verdiği habere göre 2. baskısı Ocak 2004'te yapılmış. O hâlde 3 ay sonra baskısı yapılan bir kitabı geç basılmış olarak kabul etmek akla mantığa pek uzak.

Görüldüğü üzere kitabın uluslararası platformda nasıl olduğu bir kenara, Türkiye'de bile ne zaman basıldığı ve ikinci baskısı üzerine bir belirsizlik var. Emin olduğumuz tek şey, şu veya bu sebeple Türkiye'de Bestseller olduğu. Şimdi beni ilgilendiren edebiyat yönünden konuşalım.

Kayıp Gül'ün Kayıpları

Kitaba üslup açısından bakarsak, amiyane tabirle 'herhangi bir numarası yok' desek, herhâlde haksızlık etmiş olmayız; son derece düz ve kuru cümleler, dar bir kelime haznesi, yoğunlaşmamış iç ve dış tasvirler. O hâlde konuşabileceğimiz tek yönü muhtevası.

² www.otekimahalle.com, 23 Kasım 2009.

³ Doğru Tanıyalım!, Yeni Şafak, 7 Aralık 2009.

⁴ Bu başarı benim değil kitaptaki öykünün, Zaman, 28 Ekim 2009.

¹ Bir bestseller nasıl yoktan var edilir, Hürriyet, 8 Kasım 2009.

Ezgi Başaran mezkur yazısında, "Doğu kültürüne ve mistisizmine dayanmış, Doğu'yu afilli bir pakte sarıp Batı'ya satma eğiliminde, oryantalizm kokan" tesbiti yaptıktan sonra, "böyle olması suç değil" diyerek kısmen doğru bir tesbitte bulunmuş. Kitaptaki bu eğilimi ortalama bir okur fark etmiştir. Peki, bu eğilimde başarıyı yakalamış mı? Somut örneklerle tetkik edelim.

Yazar, kitabın başına William Blake'ten ve Yunus Emre'den şiirler almış. Fakat iki şiirin birbiriyle alâkası yok. Blake'in şiirinde gülü kemiren kurtla işlenen "cinsel dürtü, şehvet" iken, Yunus Emre'ninki tamamen "ilâhi aşk" a dayanıyor. Herhâlde bu iki şiiri aynı sayfada alt alta koymasının tek sebebi gül metaforu. Bu da son derece saçma. Yahya Kemal'in ve Nazım Hikmet'in alâkasız şiirlerinde "ağaç" geçiyor diye alt alta koymak gibi bir şey bu.

Kitabın ön kapağında yapılan Simyacı romanı ile ilişkilendirilmesi de alâkasız. Paulo Coelho'nun mistik ve spiritual (ruhsal diyebilir miyiz?) romanları ile Kayıp Gül çok başka kulvardalar.

Kurguda açıklar var. 'Ne pakedin içinden çıkacak şeyi, ne de onun kimin gönderdiğini merak eden' (sf. 24) Diana; bir hatıra, bir asprin ve kısa bir telefon görüşmesinden sonra hemen pakete koşuyor. 'Pakedin annesinden gelmiş olduğunu ümit ederek hızla kurdelelerini ayırmaya başlaması' (sf. 31) gerçekten çok şaşırtıcı. 'Hayrola Diana? Beş dakikada nasıl böyle değiştin?' diye sordum açıkçası. Yazarımız önceki cümlelerini teyit etmemiş herhâlde.

Diana niçin Mary'den aldığı mektupları periyodik aralıklarla okuyor? Bunun bir sebebi varsa belirtilmeliydi. Aksi takdirde "yazar romanı uzatmak için mektupları

yavaş okutmuş" demekten kendimi alamıyorum.

Diana ressamla yemek yerken yazar hiç yapmadığı kadar teferuata giriyor. Garson ne yiyeceklerini soruyor, kalmadı diyor, başka şey getireyim diyor vs. Yiyecekleri üzerinden bir mesaj vereceğini âdeta hissettiriyor yazar. Tabi sonra mesajını veriyor. Bu ace-mice hareket iyi okurun gözünden kaçmamıştır sanırım.

Aslında romanı bayağı yapan şey pembe diziye benzemesi. Diana'nın sosyetik bir kız olması, arkadaşları arasında popülerliği, fakir bir delikanlıyı sevmesi, içsel bir yolculuktan sonra etrafın önemli olmadığını düşünüp entelektüel kesilmesi vs.

Ressam karakteri romanın akışında o kadar sönük ki, hiç konuşmasa da roman olurdu denilebilir. Sanki, "Diana macerasını yaşarken boş durmasın, sevgilisi de olsun" diye eklenmiş gibi. Ayrıca çok saçma konuşuyor. Meselâ Diana'ya Harvard'ı bıraktığını söylemiyor, 'Beni ben olduğum için sevsin' diyor. Kendisi ne yapıyor peki? Diana'yı görür görmez aşık oluyor. "E ressam efendi, sen Diana'nın dış güzelliğine vurulduğunda 'onu o olduğun için' mi sevdin?"

Romandaki karakterlere ve diyaloglarına bakınca görüyoruz ki herkes filozof. Mary, anne, ressam, zenci çok büyük lâflar ediyorlar. Başkarakter Diana'nın iki aptal (o da etrafa önem verdikleri için) arkadaşı haricinde herkes bilge yani. Bu, romanın gerçekçiliğini büyük ölçüde sarsıyor. Yazarımızın gerçekçilik gibi bir niyeti olmadığını düşünelim. O hâlde mesajlarını niçin gül metaforunun arkasına saklamaya çalışmış? Ancak gerçekçi olan romanlarda mesaj böyle gizli verilmeye çalışılır.

• Batı kafasının doğu kafası ile ter-

biye edildiği romanın, batı kafasıyla yazıldığı gözümde kaçmadı. Meselâ, 'Kendini özel hissetmek için ihtiyacın olan tek şey, kendinsin' (sf. 25) diye bir cümle var. Bu, batının kendini özel hissetmeye bir türlü doyamaması, "ben"liğini pohpohlamak için yaşaması, kendinden başka hiç kimseye ihtiyaç duymamayı yani ferdiyetçiliği kutsal sayan zihniyetinin ürünü bir cümle. Doğu kendini özel hissetmekten ve açlığı taşımadığı gibi cemiyetçi olmaktan da gurur duyar.

Yine bu batı kafasıyla yazılan romanda insanlığa ters olan şeylerin nasıl normal gösterildiğine, asıl etik olmayanın ne olduğuna bakalım.

Diana kendisine gelsin, terbiye olsun diye vefat eden annesi ve Zeynep Hanım "yalan söylemek" gibi bir metotla hareket ediyorlar. Diana'yı olmayan bir kızkardeşe inandırıyorlar. Onu güzelce kandırıp adam ediyorlar. Tüm bunları öğrenen Diana, aldatıldığını düşünmeden özüne dönüyor. Hanım hanımıcık kız oluyor. Kitaptan şu mesaj çıkıyor: Bir insanın düzeleceğini düşünüyorsanız, onu çok büyük yalanlarla aldatabilirsiniz.

Şu soruyu da sormadan edemeyeceğim: Diana'yı ilgi çekmekten hoşlandığı için yalanlarla terbiye eden yazar; kitabının kapağına Bestseller, övgü dolu yorumlar vs. doldururken ne tür bir gaye taşıyordu?

Kitaba daha kapağında yeteri kadar (belki fazlası) medhiye yapıldığı için ben sadece noksanlıklarını okura sunmak istedim. Bu, çoğu yazarın değişmeyen düsturu, "popüler olanı eleştirerek popüler olmak" maksadıyla değil, "popüler olan karşısında okurda oluşan şaşkınlığı ve taassubu dağıtmak" amacıyla yapılmış bir tenkittir.

Medreseden Meclis'e, Meclis'ten Yassıada'ya,

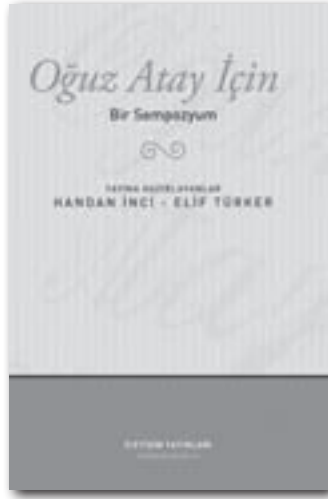

Gıyaseddin Emre

• Kent Yayınları

Bir asra yakın ömrü ile Türkiye'nin yakın tarihine şahitlik etmiş bir şahsiyet ve DP'li eski parlamenter Gıyaseddin Emre'nin Cumhuriyet tarihine ışık tutacak gözlemlerini aktardığı makale ve mülakatlarından oluşan eser günümüzü anlamada da önemli bir yapıtaşı niteliğindedir. Doğu'nun önemli medreselerinde klasik eğitimi tamamlayıp daha sonra mebus olan Gıyaseddin Emre aynı zamanda Adnan Menderes ile Yassıada'da sürgün hayatı yaşar. Daha sonra siyaset sahnesinden çekilse de sürekli bir siyaset hayatı olan Emre'nin tüm bu tecrübelerini bu eserinde bulabilirsiniz. Eserde ayrıca Gıyaseddin Emre'nin mektuplar dilekçeler ve resmi belgelerinin de yer aldığı son bölüm adeta vesika niteliğindedir.

Oğuz Atay İçin Bir Sempozyum

Handan İnci, Elif Türker

• İletişim Yayınları

Türkçe edebiyatın en önemli yazarlarından biri olan Oğuz Atay, ölümünün 30. yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde yapılan bir sempozyumla anıldı. Atay'ın, aynı zamanda Türk edebiyatının en sevilen, en geniş okur kesimine sahip yazarlarından biri oluşunu hareket noktası alan sempozyum, Oğuz Atay okurlarını bir araya getirdi; onları Atay'ın arkadaşlarıyla, Atay'ın eserleri üzerine yazılar yazmış eleştirmenlerle ve akademisyenlerle buluşturdu. Bu kitap sempozyumda bir araya gelen eleştirmenlerin, akademisyenlerin, yazar ve sanatçıların Atay'la ve eserleriyle ilgili önemli saptama ve değerlendirmelerinden oluşuyor. Aynı zamanda Atay'ın, Korkuyu Beklerken yayımlandığı yıl verdiği bir radyo röportajının çözümlemesini de bu derlemede ilk kez okuma fırsatı buluyoruz.

Ara Dönem Din Politikaları

Necdet Subaşı

• Küre Yayınları

Modernleşmenin özünde gündelik hayatı tanzim etmenin yanı sıra araçsal öge olarak dinin, maneviyatın dünyevileştirilmesine ilişkin her düzeydeki girişimle tek taraflı ve tek boyutlu olarak yüzleştirilmesi söz konusudur. Daha başından itibaren Türk modernleşmesinde de bir din olarak İslam'ın, gündelik hayatın yeniden tanzimiyle birlikte nasıl bir statüye kavuşturulacağı sürekli tartışılmıştır. Ara Dönem Din Politikaları'nda, araştırmanın merkezinde devletin yönelimleri yer almaktadır

Osmanlı Klasik Çağında Siyaset

➤ Feridun Emecen

• Timaş Yayınları

Osmanlı siyasi ve askeri tarihi, üzerinde en çok araştırma yapılan alanlardan biri olmasına rağmen tarihçilikteki son yönelimler sebebiyle giderek ilgi alanı olmaktan uzaklaşmaktadır. Osmanlı siyasi tarihinin değişik meselelerini, bazen genel hatlarıyla belirli zaman dilimi içerisinde, bazen belirli hadiseler zincirinde inceleyen ve her birinin belirli bir tezi ve amacı olan yazılardan oluşan Osmanlı Klasik Çağında Siyaset'te, iyi etüt edilmemiş, ama yaygınlık kazanmış konular bir başka açıdan değerlendirilmektedir. İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü, Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı Feridun Emecen, uzun yıllar süren araştırmalarının ürünü olan bu kitabında, Osmanlı Devleti'nin imparatorluğa dönüşüm sürecini içine alan Klasik Çağ'daki siyaset anlayışını, geleceğe dair öngörüsünü ve planlarını masaya yatırıyor.

Türk Eğitim Tarih Literatürü

➤ Literatür Dergisi

Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi'nin son sayısı, daha önceki sayılarda dolaylı olarak ve ilgili konu çerçevesinde yer verdiği bir hususu; Türk eğitim tarihi literatürünü konu ediniyor. Bu sayıda; Osmanlı'dan Cumhuriyet'e eğitim tarihi alanında ortaya konmuş eserler ve müesseseler; kaynakları, yaklaşımları, müellifler ve müessirler, diğer sayılarda ele alınan hususlar da dikkate alınarak, olabildiğince etraflı bir şekilde ortaya konmaya, değerlendirilmeye çalışılmış. Böylece müteakip dönemlerde yapılacak çalışmalar açısından bir başvuru kaynağı olmayı hedefleyen derginin bu sayısı eğitimin hem geçmişini hem de geleceğini kuşatıyor.

Türk Edebiyatında Behçet Necatigil

➤ Türk Edebiyatı

Türk Edebiyatı dergisinin dosya konusu, 13 Aralık 1979 tarihinde, yani tam otuz yıl önce ölen Behçet Necatigil ve şiiri. Derginin yayın kurulu üyelerinden İlyas Dirin'in editörlüğünde hazırlanan dosyaya Mehmet Narlı, Kabil Demirkıran, Ertan Örgen, Yusuf Çağlar, Hülya Bulut, Tamer Kütükçü, Esra Dicle, Selçuk Çıkla ve Hüsrev Akın yazılarıyla katkıda bulunmuş. Necatigil, gelenekten ustaca faydalanmasını bilen güçlü bir şair ve edebiyat dünyamızda keskin bir bölünmenin yaşandığı yıllarda bile soğukkanlılığını yitirmemiş ve hakkaniyetli değerlendirmeleriyle herkesin saygısını kazanmış bir edebiyat eleştirmeniydi. Bütün çabası, şiiri, tıpkı Divan şairleri gibi yoğun bir söyleyiş, mükemmel bir istif hâline getirmek, kelimelerin çağrışımlarıyla arka planda geometriler kurmaktı. Dergide Akif tartışmalarına dair önemli bir yazı da yer alıyor.

Yemen'de Neler Oluyor?*

İsra Haber Genel Yayın Yönetmeni İsa Eren, Yemen'in kuzeyindeki Husi hareketi üzerinde özel bir dosya hazırlayarak bilinmeyen gerçekleri Türkiyeli müslümanların gündemine taşıdı.

Yemen'de Husi Hareketi

Meydanlar, on binlerce insanla dolmuş. Kürsüdeki Yemenli "Bizim Allah'tan başka korktuğumuz hiç kimse yok" diyor. Sözü biter bitmez meydanlardan "Amerika'ya Ölüm! İsrail'e Ölüm! Zafer İslam'ındır" sloganları yükseliyor. Kürsüdeki Yemenli, henüz 29 yaşında olan Husiler'in lideri Abdulmelik Husi'den başkası değil. Henüz 29 yaşında. Meydanlardaki insanlar da Husiler. Yemen ve Suud ordusuna karşı mücadele eden Husiler...

Husiler'in manevi lideri, Saada şehrindeki Zeydi din adamlarından Bedreddin Husi. Saada şehrindeki Zeydiler, 1986 yılında gençleri eğitmek için "Gençlik Birliği"ni kurdu. Buradaki öğretmenler arasında Bedreddin Husi de vardı. Gençlerin eğitimini önceleyen bu oluşum, güney ve kuzey Yemen'in birleşmesiyle 1990 yılında siyasi bir harekete dönüştü. Husiler, Zeydiler tarafından kurulan "Hizbul Hak" içerisinde etkinliklerde bulundular.

Haraketin lideri ise 1956 doğumlu olan Hüseyin Husi. Hüseyin Husi'yi herkesten farklı kılan özelliği, Sünni okullarda da eğitim almasıydı. Babasından ve diğer Zeydi âlimlerden Şii'liği öğrenen Husi, İhvan-ı Müslimin'e bağlı okullarda da Sünniliğe dair kitaplar okumuştur.

1993 yılında, Husi, Hak Partisi'ne geçerek siyasi hayata katıldı. Ancak 1997 yılındaki seçimlere katılmadı, kültürel bir örgütlenme içerisine girdi. "Mü'min Gençler Hareketi"ni kurarak, geniş kitlelere İslam'ı anlattı. Kuran-ı Kerim ve Hadis öğretimiyle, halkı ıslah etmeyi temel ilkesi olarak kabul eden Husi, 2004 yılında Yemen ordusunun başlattığı saldırılar sonrasında öldürüldü.

Hüseyin'in öldürülmesinden sonra yerine babası Bedreddin Husi geçti. Bedreddin'in de oğlu Hüseyin'den sonra öldürülmesiyle, hareketin lider-

liğini Abdulmelik Hüseyin geçti. Hareketin Avrupa temsilciliği ise Bedreddin'in bir diğer oğlu Yahya Husi yapmakta. Yemen'in Saada şehrindeki Husiler, "Husi Cemaati" ve "Mü'min Gençler" olarak da anılmaktadır.

Husiler'in Görüşleri

Şii mezhebinin Zeydi koluna mensup olan Husiler'in en belirgin özelliklerinden biri bölge ve dünya Müslümanları arasında güçlü bir vahdetin sağlanması yönündeki istek ve iradeleri ve amaçla ortaya koydukları çaba ve eylemselliklerdir. Husi direniş liderliği değişik vesilelerle yaptığı açıklamalarda Müslümanlardan mezhepçilik ve taassuba son vermeleri, ümmetin ortak düşmanlarına, özellikle de Filistin işgalcisi siyonist rejime karşı mücadelede yoğunlaşmaları istenmiştir.

Husi direniş lideri Abdulmelik el Husi, Al Gad gazetesine verdiği demecinde şöyle diyor: "Yemen'deki Müslümanlar, özellikle de Zeydi ve Şafiiler tarih boyunca bir arada yaşamışlardır. Tarihte böyle olduğu gibi bu durum hâlâ devam etmektedir. İçinde bulunduğumuz tehlikeli dönem, Müslümanların aynı ortamda beraberce yaşayabilmelerini zorunlu kılmaktadır. Bu dönem, vahdeti, kardeşliği, dayanışmayı, yardımlaşmayı ve mezhebi çizgileri aşarak tüm Müslümanları kapsayacak Allah'ın bizim için seçtiği çizgilere ulaşmayı gerektiriyor. Çünkü mezhepçilik ve taassup, ümmetin gerçek düşmanlarının elinde bir kart haline geldi. Onlar, bu kartı kullanarak ümmeti parçalamak istemekteler. Hatta parçalamanın da ötesinde, tekfir ve bunun gibi unsurları kullanarak ümmeti iç savaşlara, birbirlerini boğazlamaya, mezhepçilik adına birinin diğerini tasfiyesi için harekete geçirmeye sevk etmiştir. Biz sadece İslam dünyasındaki Şii'lerden değil, Sünni

kardeşlerimizden de Filistin'deki ve diğer bölgelerdeki Müslümanlardan da saygı görmektediriz. Tabi tekfirçiler hariç.. Herkesin mezhepçiliğin çizgilerini aşarak Allah'ın ipine sarılmalarını temenni ediyoruz"

Abdulmelik El Husi bir röportajında da, Husilerin mücadele ve hedeflerinin, her türlü mezhepçi taassuptan uzak, sadece Kur'an ve Nebevi sünnet temelinde salih bir İslam toplumu oluşturmak olduğunu ve Kur'an ilkelerinin toplumsal düzeyde hayata egemen kılınması olduğunu vurguluyor: "Bizim projemiz Kuran kültürüne dönmeye, bu temelde ümmetin bulunduğu kötü hali düzeltmeye çağırma- tır. Eksikliğin kaynağı kültürel ve kültürel değişim Kuran'ı bütün kültürlerin üzerine yerleştirmektedir... Projemizdeki hareketimiz ve aktivitemiz barış yanlısıdır. Hiç kimseye silah zoruyla projemizi dayatmıyoruz, tekfir etme dilini kullanmıyoruz, ilahi proje olan Kuran kültürünü sunmakla yetiniyoruz...Hükümet bizim mücadelemiz ve onun bize saldırmasının gerçek sebebini göstermede zorluk çektiği için başka bahaneler uyduruyor. Bunlardan biri de bizim imamet rejimini geri getirmeye çalışıyor olduğumuzdur. Biz ulaşmaya çalıştığımız şeyin imamet rejimi olmadığını defalarca söyledik. Bizim Kuran'ın ışığında kültürel bir projemiz var. Ona çağırıyor, konferanslar, dersler ve barışçı pratik adımlarla onu sunmaya çalışıyoruz."

Husiler ve Filistin Davası

Yemen'deki Husilerin bir diğer belirgin özelliği de, Filistin'deki İslami direnişi desteklemek ve Siyonistlerin Filistinlilere yönelik saldırılarını protesto etmek için sürekli eylemler düzenlemeleri ve eylemlerinde parola hale getirdikleri "Amerika'ya Ölüm, İsrail'e Ölüm, Yahudilere Lanet Olsun, Zafer İslam'ındır" sloganlarını atmalarıdır.

2001 yılında Aksa İntifadası’nın başladığı ve Muhammed Durra adlı Filistinli çocuğun Gazze’de bir duvar dibinde babasının kucağında iken Siyonist İsrail askerleri tarafından vurulup şehid edilmesinin ardından, en büyük protestolardan biri de Yemen’in kuzeyinde gösterileri Saada’da düzenlenmişti.

Husiler’in Suudi Arabistan ile İlişkileri

Husiler, bundan 50 yıl öncesine kadar Yemen’e hâkim olan Zeydi rejiminin, Suudi Arabistan’daki yönetim ile dostluk içinde olduğunu da belirterek, Yemen’deki Zeydilerin Sünnilere karşı hiçbir husumet taşımadığını ifade ediyor.

Saada şehrindeki Husiler’in Suudi Arabistan’ı tehdit ettiği yönündeki iddialara yanıt olarak yaptığı açıklamada Yahya el Husi, 1962 öncesinde iktidarda olan Zeydi rejiminin, Suudi Arabistan’ı desteklediğini belirterek, “Abdullah Salih, Suudi Arabistan’ı korkutarak, siyasi ve maddi destek almayı hedeflemektedir. Bizim, İran’dan destek aldığımızı ileri sürerek Suudi Arabistan’ı savaşın içine katan da Abdullah Salih’tir” demişti.

Husiler ile Suudi Arabistan arasında son dönemde çıkan çatışmalar ise bir oyundan başka bir şey değildir. Özellikle de Suud basınının ortaya attığı “Husiler, Suud topraklarını işgal etti” şeklindeki haberler, Husiler’in imajını zedelemeyi hedeflemektedir.

Evet! Husiler, Suud topraklarına girdi. Fakat “Husiler, bu topraklarda kiminle savaştı?”, “Yemen askerlerinin, Suudi Arabistan topraklarını kullanmasına neden müsaada edildi?” ve bunun gibi sorulara, ilerleyen bölümlerde yanıt arayacağız.

Husiler, Zeydilikten İsna Aşeriyye’ye mi Döndü?

Husiler, Zeydi mezhebine mensuptur. Zeydilik, Sünniliğe en yakın olan Şii mezhebidir. Zeydiler, Yemen nüfusunun %30’unu oluşturmaktadır.

Suud kaynaklarının ve yazarlarının iddia ettiği gibi Husiler, İsna Aşeriye mezhebinden değiller. İsna Aşeriyye mezhebiyle ilgili bir talepleri de yoktur. Suud kaynakları, bu iddialarıyla, Husiler’in İran bağlantısını olduğunu ispatlamaya, böylece İran’ın “bölgede yayılmacı emelleri var” iddialarını güç-

lendirmeyi hedeflemektedirler.

Husi hareketi, Yemen hükümetinden Şafilığın yanı sıra İsna Aşeriye’nin değil Zeydiliğin de resmi mezhep olarak tanınmasını istemektedir.

Yahya Husi de Şuruk gazetesine verdiği demecinde “Bizim, teşeyyu (Şiileştirme) planımız yok. Biz, İran’daki gibi İsna Aşeriye değil Zeydi mezhebine mensubuz” demişti.

Saada’daki Savaş, Mezhep Savaşı Değil

Bazı odaklar, Saada’daki savaşın bir mezhep savaşı olduğunu gündemleştirmektedir. Halbuki, savaş bir sonraki bölümde de detaylı bir şekilde açıklayacağımız üzere mezhep savaşı değildir. Bunun en önemli delili de Husiler’e savaş ilan eden başkan Salih’in de Zeydi olmasıdır. Salih’in de Zeydi mezhebine mensup olması, Yemen’de devam eden çatışmanın sanıldığı gibi “Şii-Sünni” çatışması olmadığını göstergesidir. Husiler, başkan Salih’in gerçek anlamda bir Zeydi olamayacağını düşünüyor. Çünkü başkan Salih, Zeydilikle asla bağdaşmayan zulmün mimarı.

Husiler ve Siyasal Mücadele

Husiler, Yemen’de gerçek bir demokrasinin işlememesinden ötürü 1997’den sonra siyasal mücadeleye karşı çıktılar. Nehar gazetesindeki demecinde Abdülmelik, partisel mücadeleyi neden kabul etmediklerini “Çağırdığımız ve bu çağrımızda barışçı bir şekilde ilerlediğimiz proje Kuran kültürü, onun öğretileri, hayatın her alanını kapsayan ruhi ve siyasi eğitimidir. Kuran bir parti projesi, grup fikri, topluluk görüşü değil Allah’ın alemlere hidayetidir.”

Husiler ve Silahlı Mücadele

Husi lider Abdülmelik, Husi hareketinin yayın organı el Minber’e yaptığı açıklamasında, hükümetin kendilerini “isyancı” ve benzeri ifadelerle suçlamasına ise şöyle karşılık veriyor:

“Mesele, isyan değil. Mesele, onların bize saldırması ve bizlerin de kendimizi savunmamızdan ibarettir... Hükümet, halkını ezmek isteyen bir güç. Biz ise mazlum, mustazaf ama köleliği, aşağılanmayı kabul etmeyen bir halkız. Bizim onurlu bir yaşam sürmemizi değil, köle olarak kalmamızı istediler. Biz ise bedelini ödeyeceğimizi bilmemize rağmen şereflice buna karşı çıktık”

Yine Abdülmelik, devlet içinde devlet olmak gibi bir hedeflerinin de olmadığını, Husiler hakkındaki bu tür suçlamaların, ülkede iç savaş çıkartmak isteyen güçlerin iddiaları olduğunu söyledi. Husiler’e göre silahlı mücadele bugün için zorunludur. Fakat Husiler’deki silahlı mücadele, rejimi yıkmaya yönelik değildir. Silahlı mücadeledeki amaç, “saldırı” değil “savunma”dır. Ayrıca Husi hareketine göre “savunma” anında dahi “sivillere zarar vermek” caiz değildir.

Husiler ve Silah Sorunu

Husiler’le ilgili önemli bir sorun da Husiler’in, Yemen ordusuna hatta Suudi Arabistan’a karşı direnebilecek silahı nereden aldığıdır. Bilindiği üzere Yemen halkı, silahlı bir halktır. Her evde mutlaka hafif bir silah bulunur. Bazılarında orta bazılarında da ağır silahlar bulunmaktadır. Bu durum Yemen’in kuzeyinde de güneyinde de böyledir. Bunun için Husiler’de ya da diğer kabilelerde silahın bulunması şaşırtıcı değildir. Husiler’in elinde silahın bulunması, Yemen devletine karşı silahlı bir isyan başlatacağı anlamına gelmiyor.

Abdülmelik Husi, Nehar gazetesine verdiği demecinde “Bir tane bile İran silahı elimizde yok. Elimizdeki silah ülkenin silahıdır. Yemen halkı silahlı bir halktır ve bu bilinen bir şeydir, inkar edilemez bir gerçekliktir. Yönetimin bizi dış makamların ajanlığını yapmakla suçlaması ise iftiradır. Hiç kimsenin ajanı değiliz. Bunun böyle olduğunun da hiçbir kanıtı da yoktur” demişti.

Çatışmaların ilk başladığı günlerde yani 2004’lü yıllarda Husiler’in ellerindeki silahlar, hafif silahlar sınıfına girmektedir. Bu dönemlerde ordu, Husiler’e iftira atabilmek için Husiler’e ait mekanlara baskın düzenledikten sonra ağır silahlar bırakıp ardından da “Husiler’de ağır silahlar ele geçirdik” suçlamasında bulunuyordu.

Husiler, 2008’deki “Beşinci Savaş”tan sonra ağır silahlar kullanmaya başladı. Husiler’in bugün kullandığı ağır silahların büyük çoğunluğu, Yemen ordusuyla girdiği çatışmalarda ele geçirdikleri, diğer bir kısmı da kendi imkanlarıyla elde ettiği silahlardır. Husiler’in açıklamalarına göre bazı silahları da ordu içerisindeki subaylardan satın aldılar.

Saada Şehrindeki Olaylar Nasıl Başladı?

Husiler ile Yemen ordusu arasındaki çatışmalar 2004 yılında başladı. Fakat taraflar arasındaki çatışmaları başlatan olaylar, 2000'li yıllarda patlak verdi.

Saada şehrindeki olayların patlak vermesinin temel sebebi, Husiler'in Filistin'de uygulanan zulme karşı gösterdikleri tepki, İsrail ve Amerika'nın İslam aleminde gerçekleştirdiği saldırılara karşı sivil tepkilerini ortaya koymalarıdır.

İsrail'in Amerika'dan aldığı destek ve uluslar arası toplumun sessizliğiyle, Filistin'e ve Lübnan'a düzenlediği saldırılar, Amerika'nın Irak işgali ve masum insanların katledilmesi Husi lider Seyyid Hüseyin Husi ve cemaati üzerinde derin etki yarattı.

İsrail'in katliamlarına ve Amerika'nın İsrail'i destekleyen siyasetine karşı, "Amerika'ya ölüm! İsrail'e ölüm! Yahudilere Lanet Olsun! Zafer İslam'ındır" sloganları, Cuma namazlarından sonra üçer defa yüksek sesle haykırıldı.

Saada şehrinde İsrail ve Amerika karşıtı İslamcı bir ses yükselirken Yemen'in başkenti Sana'da Amerika'yla teröre karşı stratejik işbirliği anlaşmaları yapılmaktaydı. Yemen'in Saada şehrindeki ordu ve hükümet güçleri, geniş çaplı güvenlik tedbirleri aldı ve Yemenliler bir bir tutuklanmaya başladı. Tutuklananların hepsinin ortak özelliği, Husi liderin çağrısıyla başlatılan slogana eşlik etmeleriydi.

Seyyid Hüseyin liderliğindeki Husi hareketi, taviz vermedi ve her Cuma namazından sonra İsrail karşıtı sloganı atmaya devam etti. Tutuklamaların kapsamı genişletildi, yaşları 14 ile 18 arasındaki öğrenciler tutuklandı. Tutuklulara işkence yapıldı. Her türlü insan hakkı ihlali, Saada şehrindeki hükümet güçleri için meşru bir hal aldı.

Birinci Savaş

Saada şehrindeki İsrail karşıtı Husi mücadelesi, uzun bir süre tutuklamalara karşı mücadele etti. Takvim yapıları, 18.06.2004'ü gösterdiğinde, Yemen ordusu Husiler'e karşı fiili savaş başlattı. Bugüne kadar devlete silah kaldırmayan Husiler, bir önceki bölümde izah ettiğimiz gibi, ellerindeki hafif silahlarla, hükümet güçlerine karşı koymaya başladı.

Yemen başkanı Ali Abdullah Salih'in hedefinde Husiler'in tasfiyesi vardı. Saada şehrinin özellikle de Maran ve Hemdan bölgelerinden köylerin bir çoğu yerle bir edildi. Fakat hesaplar, başkan Salih'in umduğu gibi gitmedi. Husi hareketi, Yemen ordusuna karşı güçlü bir direniş ortaya koydu. Hükümet, savaşın başladığı ilk hafta, aralarında askerlerin de bulunduğu 50 Yemenlinin öldüğünü bildirdi. Husi hareketinin manevi lideri Bedreddin Husi'nin yardımcısı olarak bilinen Muhammed bin Musallih de öldürüldü ve çatışmalar iyice kızıştı.

Husiler'e yakın kaynaklara göre Ağustos 2004' gelindiğinde ölenlerin sayısı 600'e ulaştı. Hükümet, birinci savaşı 10.09.2004 tarihinde, Husi hareketinin lideri Hüseyin'in öldürüldüğünü açıklamasıyla sona erdirdiğini ilan etti. Fakat Saada şehrinin hedef alan saldırılar hiçbir zaman durmadı.

Başkan Salih, Seyyid Hüseyin'i öldürmekle, Husi hareketini bitirdiğini sandı. Fakat, Husi hareketi Yemen ordusunun her darbesinde biraz daha güçlendi. Birinci savaşın neticesinde kaç kişinin öldüğüne ilişkin net bir bilgi yok. Ölenlerin sayısı yüzlerle ifade ediliyor. Husiler'e yakın kaynaklara göre birinci savaşta yaklaşık 2.000 Husi ve sivil vatandaş ölürken 5.000 kişi de yaralandı.

İlk savaş sırasında da Husiler'in hafif silahlarla kendilerini savundukları gözlemlendi. Husiler, hendek kazma gibi yöntemlerle kendilerini savundular. Bu dönemde ağır silah kullanmadılar. Buna karşılık Yemen ordusu, askeri zırhlı araçlar, tanklar, savaş uçakları, füzeler ve kimya silahlarla Husiler'e karşı saldırmaktan geri durmadı.

Yemen Hükümeti'nin Husiler Hakkındaki Suçlamaları

Saada'da yaşayan Müslüman halka yapılan suçlamalar arasında, silahlı gizli milis güçler oluşturmak, Yemen'deki istikrar ve huzur ortamını sarsmak için dışarıdan destek almak, mü'minlerin başına emir atamak, imamet rejimini geri getirmeyi hedeflemek, Zeydilik ideolojisini yaymaya çalışmak, savaşa devam etmeleri için Yahudilerden destek almak, ülkedeki birlik ve beraberliği bozmak, hükümetteki memurların görevlerini yapmalarını engellemek, hükümet güçlerine ve sivil halka sal-

dırmak, kontrol noktalarına saldırmak, yol kesmek, halkın zekatını hükümete vermesini engellemek, camilere güç kullanarak girmek, imamlara ve namaz kılanlara saldırmak, yıkıcı görüşleri yayarak Yemen'de ırkçı ve mezhepçi çatışmaları körüklemek, camilerden Yemen bayraklarını indirerek Hizbullah bayraklarını asmak, camilerin ibadet yeri olmasına aykırı olarak Cuma namazlarında slogan atmak yer alıyor.

Husiler'in Hükümetten İstekleri

Husi hareketi, Yemen hükümetinden meşru haklarının dışında bir talebi yok. Husi hareketi genel olarak tutukluların serbest bırakılmasını, saldırılarda zarar görenlere tazminat ödenmesini, anayasa güvencesinde olan düşünceyi ifade özgürlüğünün tanınmasını ve ordunun 18 Haziran 2004 tarihi öncesindeki mevzilerine çekilmesini istiyor.

Husiler'in hükümetten isteklerini şöylece sıralayabiliriz:

1. Her iki tarafta resmen ateşkes ilan etmeli ve müzakerelere başlamalı,
2. Hükümet, Katar'ın arabuluculuğuna razı olunmalı, 2007 ve 2008 yıllarında imzalanan Doha anlaşmasına bağlı kalmalı,
3. Her iki tarafın da bağımsız kişilerden seçeceği 10 kişilik bir komisyon kurulmalı, bu komisyon anlaşmanın uygulanmasını kontrol etmeli,
4. Ordu, birinci savaş çıkmadan önceki mevzilerine çekilmeli, görevi olan ülke sınırlarını korumaya yönelmeli,
5. Anlaşmaları işlevsiz hale getiren, kışkırtıcı yayınlara son verilmeli,
6. 2003 yılından bugüne kadar tutuklanan, haklarında hüküm verilen ya da verilmeyen Husi yanlıları serbest bırakılmalı. Her iki taraf da esir aldığı kişileri serbest bırakmalı,
7. Her iki taraf da saldırılarda ölenlerin naaşlarını teslim etmeli,
8. Tıbbi yardımın ve yardım kuruluşlarının Saada şehrine acilen girmesine imkan tanınmalı,
9. Mezhepçiliğe ve ırkçılığa karşı mücadele edecek bağımsız bir komisyon oluşturulmalıdır. Bu komisyon öncelikle, Yemen'de ulusal uzlaşi için diyalog ortamını oluşturmalıdır,
10. Camiler, 2003 yılı öncesindeki sahiplerine tekrardan geri verilmeli ve camilerle alakalı olarak çiğnenen haklar tespit edilerek gerekli işlemler

yapılmalı, Zeydi ve Şafilere ait yıkılan dini merkezler tekrardan inşa edilmeli, Zeydi ve Şafi kültürü korunmalı, 11. Devlet, birinci savaştan bugüne kadar zarar görenlerin yaralarını sarmalı, zarar görenlere tazminat ödemeli, 12. Her türlü siyasi partinin kurulmasına müsaade edilmeli, engelleyici şartlar konulmamalı, 13. Bölge halkının Zeydi mezhebini öğrenme hakkı vardır, bunun için Saada’da üniversite kurulmalı ve dini fakültelerde Zeydilik özgür bir şekilde okutulmalıdır, 14. Yemen’deki dini tedrisat, Şafi ve Zeydi mezhebine uygun bir şekilde yeniden gözden geçirilmeli, 15. Anayasanın tanıdığı özgürlükler kapsamına giren her türlü fikrin neşri serbest bırakılmalı, devlet bununla ilgili bir sınırlama getirmemeli, 16. Saada şehrine Yemenli ve uluslar arası basın mensuplarının girmesine izin verilmelidir.

İkinci ve Üçüncü Savaş

Husiler ile hükümet arasında 18 Haziran 2004’de başlayan çatışmalar, 10 Eylül 2004’te Husi hareketinin lideri Hüseyin’in öldürülmesiyle büyük ölçüde sona ermiş olsa da tam olarak bitmemiş, yer yer çatışmalar devam etmişti.

19 Mart 2005’te, Husiler ile hükümet arasında ikinci savaş başladı. Hükümet yanlış kaynaklara göre Mart ayının sonunda taraflar arasında yaşanan çatışmalar çok şiddetli geçti, yaklaşık 50 kişi bu çatışmalarda öldü. Daha sonra da çatışmalar ve tutuklamalar aralıksız bir şekilde sürdü. Hükümet, Husiler’i bir bir tutuklamaya devam etti.

Dördüncü Savaş

Yıl 2007’yi gösterdiğinde Husiler, tasfiye sürecine karşı silahlanmaya başladılar. Hafif silahların yanı sıra ağır silahlar da edinmeye başladılar. 2007’nin ilk günlerinde Yemen hükümeti, Saada şehrindeki Husiler’e saldırı tehdidinde bulundu. Yemenliler, dördüncü savaşın da yakın olduğunu anladılar.

Aynı dönemde Yahudilerle ilgili sorun patlak verdi. Saada şehri yakınlarındaki Salim bölgesindeki Yahudiler, Ocak 2007’de tehdit mesajları almaya başladı. Mesajlarda, Yahudilerin bölgeyi terk etmesi aksi takdirde öldürüleceği

ifade edilmekteydi.

Bilindiği üzere İsrail’in işgal ettiği Filistin topraklarında devletini ilan etmeden önce Yemen’de 60 bin civarında Yahudi yaşamaktaydı. Bu Yahudilerin çoğunluğu, işgal edilen Filistin topraklarına göçtü. Yemen’de sayıları yüzleri bulan Yahudiler de Husiler’in İsrail karşıtı olan duruşundan rahatsızdılar.

Yemen hükümeti, Yahudiler’i tehdit edenlerin Husiler olduğunu ileri sürdü. Husiler ise bu iddiaları yalanlayarak, Yahudiler’i tehdit edenlerin kendi cemaatlerinin olmadığını, Yahudilerin eylemlerinden rahatsız olan bölge halkı tarafından yapıldığını söyledi.

Abdumelik Husi, 03.02.2007 tarihinde el Cezire’ye yaptığı açıklamasında, bu bölgedeki Yahudilerle ilgili sorunun siyasallaştırılmasından şikayet etti. Husi, sorunun bölge halkı ile Yahudiler arasında olduğunu, Yahudilerin ahlaka aykırı faaliyetlerinden bölge halkının rahatsız olduğunu savunmuştu.

Husiler, bölgedeki Yahudiler’le ilgili soruna ilişkin duruşlarını ilan ettikleri saatlerde Yemen hükümeti, Yahudi ailelerini Saada şehrinin Salim bölgesindeki Sana’ya nakletti ve onlara konut imkanı sağladı. Fakat bu sorun tamamen çözüme kavuşmadı, 2008 yılında da devam etti. Orduyla Husiler arasında 2007 yılının ilk aylarında başlayan çatışmalar, Mart ayında şiddetlendi. Her iki taraf da büyük kayıplar verdi.

Fakat bu çatışmalar, mücadelede dönüm noktası oldu. Çünkü Husiler, hükümetin kendilerini tasfiye planlarına karşı artık ağır silahlar kullanmaya başladı. Husi hareketinin 30.05.2007 tarihinde yaptığı açıklamasında, 5 tankın imha edildiği, Kahlan ve Akvan’daki askeri karargahların ele geçirildiği belirtildi.

31.05.2007 tarihinde ordu, Saada şehrindeki bir pazara füze fırlattı. 10 sivilin öldüğü, 30 sivilin de yaralandığı saldırıyı gerçekleştiren ordu “yanlışlık” oldu açıklamasında bulundu.

Katar ve Birinci Doha Anlaşması

Mayıs ayının son günlerinden Katar devreye girdi ve taraflar arasında ateşkes anlaşmasında ittifaka varıldı. Yemen hükümeti Katar’a verdiği sözde yine sadık kalmadı ve yer yer Husiler’i hedef alan saldırılarına devam etti.

Anlaşmanın şartları arasında, karşılıklı olarak esirlerin serbest bırakılması, Husiler’in ele geçirdiği bölgelerden çekilmesi, ordunun da şehir merkezlerinden çıkması yer almaktaydı.

Katar ve İkinci Doha Anlaşması

2008 yılına gelindiğinde, beşinci savaşın çok fazla uzak olmadığı ortaya çıktı. 2008 yılının ilk haftasında ordunun başlattığı saldırılarda, çok sayıda Yemenli öldü. Ocak ayı içerisinde ordu, Matra, Melahit ve daha birçok şehri savaş uçakları ve tanklarla bombaladı. Bu çatışmalarda en az 25 asker ve Husi öldü. Bu olay, “beşinci savaş mı başlıyor?” sorularını akla getirdi.

Şubat 2008’de taraflar, Katar’ın arabuluculuğunda yine bir araya gelerek Temmuz 2007’de varılan ateşkesin maddelerinin hayata geçirilmesi hususunda ittifaka vardı. Doha’da anlaşmanın gerçekleştiğini duyurduğu saatlerde el Cezire televizyonu, Saada şehrinin özellikle de Haydan bölgesinin ordu tarafından bombalandığı haberi geçti. 3 Şubat’ta ordunun Haydan şehrine düzenlediği bombardımanda bir sivil ölürken üç ev de yerle bir oldu. Buna karşılık Abdumelik Husi, yayınladığı basın açıklamasında, hükümetin istemesi halinde ateşkesin çok kolay sağlanacağını vurguladı. Ve Katar’ın bu çabaları, yerel, bölgesel ve uluslar arası güçlerin karşı çıkmasından ötürü başarıyla sonuçlanmadı. İlk dört savaştan daha şiddetli olan beşinci savaş, başladı.

Yahudi Sorunu Yine Gündemde

05.04.2008 tarihinde Saada şehrindeki Yahudilerle ilgili kriz tekrardan patlak verdi. Mayıs 2008’de yeniden başlayan çatışmalar, binlerce Yemenlinin çatışma bölgelerini terk ederek mülteci konumuna düşmelerine yol açtı. Böylece 2004 yılında başlayan çatışmalar yarattığı mülteci sorununda sayılar, 100 bini aştı.

Beşinci Savaş Başlıyor

Husi lider Abdumelik, Yemen hükümetini uyararak, beşinci savaşın Yemen’in kuzey ve güneyini tutuşturacağını hatırlatmıştı. Husi’nin bu açıklamasının üzerinden fazla zaman geçmeden ordu, beşinci savaşa başladı. Husiler’in olduğu bölgeler bir kez daha yoğun bir şekilde bombalamaya hazır-

landı. 03.05.2008 tarihinde Husiler, Suudi Arabistan'dan 225 milyon riyal mali destek alan başkan Salih'in bir hafta içerisinde savaşa başlayacağı haberini aldı. Ordu, bir yandan beşinci savaşa hazırlanırken Amerikalı bazı üst düzey komutanlar Saada şehrine ulaştı. 11.05.2008 tarihinde başta Saada şehri olmak üzere Husiler'in bulunduğu tüm bölgeler, tanklar ve savaş uçaklarıyla bombalandı. Yemen ordusunun hava ve kara bombardımanına rağmen Husiler, kana kan dişe diş mücadele verdi. Çatışmaların başladığı ilk günlerde, silah yüklü bir kamyonu ele geçiren Husiler, çok sayıda tank ve zırhlı aracı imha etmeyi başardı. Savaşın üzerinden bir ay geçtikten sonra Husiler, Yemen ordusuna ait 100'den fazla tank ve askeri aracı imha etti, en az üç savaş uçağını düşürdü. Yemen ordusunun bu haberi yalanlaması üzerine Husiler, imha edilen tankların görüntülerini yayınladı. (Bu görüntülere, İsrâ Haber'in video bölümünde izleyebilirsiniz.)

Altıncı Savaş Adım Adım

2009 yılına da çatışmalarla girildi. Aynı dönemde İsrail, Gazze'de katliamlar işlemekteydi. Husiler, Gazze'deki katliamları, düzenledikleri gösterilerle protesto etti. Yemen ordusu, Saada şehrinde 14.01.2009 tarihinde düzenlenen İsrail karşıtı gösteriye müdahale etti, onlarca Husi taraftarını tutukladı. 07.07.2008 ile 09.03.2009 tarihi arasında Yemen ordusunun öldürdüğü Husi ve sivillerin sayısı 85 olarak açıklandı. Saldırıların arkası kesilmedi. Saada şehrindeki koas ortamı devam etti. 26.06.2009 tarihinde Abdülmelik, Yemenli askerlerden 25 tanesinin daha serbest bırakılması kararına vardı. Husi, bu adımı atmasına karşı Yemen ordusu, hapishanelerde işkencelere devam ediyor, Husi tutukluları serbest bırakmamaktaki ısrarını korumaktaydı. Bundan üç gün sonra Maran bölgesindeki köylüler yaylın ateşine tutuldu. Ağustos ayında da çatışmalar devam etti. 7 Ağustos'ta Kehlan bölgesine füze saldırısı düzenlendi. Füze, bir eve isabet etti. Evdeki ailenin tamamı bu saldırıda öldü. Husi hareketinin lideri Abdülmelik, hükümete bir kez daha çağrıda bulunarak, soruna köklü ve barışçıl çözüm bulunmasını istedi. Husilerin bu çağrılarını, füze ve fosfor bombalarıyla karşılık buldu. 11

Ağustos'ta Dahyan ve Matra, onlarca füzelerle vurulurken 12 Ağustos'ta Yemen ordusuna bağlı savaş uçakları Haydan şehrini bombaladı. Bu saldırıda en az 15 kişi şehid olurken onlarca kişi de yaralandı. Ve böylece, bugün hâlâ devam eden altıncı savaş başlamış oldu.

Suud, Savaşa Nasıl Girdi

Suud ile Husiler arasındaki ilk sıcak çatışma, 11 Ağustos'ta başlayan altıncı savaş döneminde, 4 Ekim 2009 tarihinde gerçekleşti.

Altıncı savaştan önceki dönemlerde Suudi Arabistan'ın Yemen ordusuna silah desteğinde bulunmasından ötürü bazı sorunlar yaşanmış, yer yer çatışmalar çıkmış olsa da hiçbirisi bu boyutta olmamıştı.

Suudi Arabistan'a göre, Yemen'e düzenlenen saldırıların gerekçesi, Husiler'in Yemen-Suud sınırındaki askerlere saldırmasıydı. Suudi Arabistan kaynakları, Yemen'e saldırmadığını, kendi topraklarına sızan Husiler'i çıkarmak için operasyonlar düzenlediklerini bildirdi. Fakat daha sonradan Suudi Arabistan'ın tampon bölge oluşturmak için Yemen sınırında saldırılara başladığı açıklandı. Savaş uçakları, Yemen sınırları içerisinde bazı bölgeleri bombaladı. Son günlerde ise bu bombardıman daha da şiddetlendi. Suudi Arabistan'ın savaşa girmesindeki temel sebep, Husiler'in başlattığı Amerika ve İsrail karşıtı sesi kırmak ve Husiler'in bölgedeki diğer Arap toplulukları da etkileyerek rejimlere karşı tavır almasını, Amerikacı politikalarının değişmesi yönünde girişimde bulunmalarını engellemektir.

SONUÇ

Uzun süredir üzerinde durduğumuz ve farklı kaynaklardan istifade ederek hazırladığımız Yemen Dosyası, hepimizin önüne farklı sonuçları koydu.

1- Bu sonuçların en önemlisi de Husiler'in kimlikleri ve savaşın başlama süreci. Kamuoyunu yönlendiren medya servisleri bilinçli bir şekilde, Husiler ile Yemen hükümeti arasındaki sorunun neden patlak verdiğini gizledi, farklı sebepleri gündeme getirdi.

Sözelimi Husiler'in imamet rejimini yeniden kurmak gibi bir talepleri yokken kasıtlı olarak bu haberler gündemleştirildi. Husiler'in neden tasfiye edil-

mek istendiği, Husi Hareketi'nin lideri Abdülmelik Husi'nin bir yıl önce yaptığı konuşmasında gizlidir. Husi, başta Yemen olmak üzere Arap rejimlerini şöyle eleştirmişti: "Bu Arap rejimleri, halklarına karşı savaşırken, Yahudi ve Hristiyanlarla işbirliği yapmaktadır. Bu rejimler halklarına dayanmıyor. Gazze halkına bakın. Her gün kadını ve çocuğuyla yüzlerce katlediliyor. Gazzeliler katledilirken fasid Yemen rejiminin lideri Ali Abdullah Salih, İsraililere güven veriyor ve "Biz, savaş istemiyoruz. Savaş isteseydik bunu düşünürdük. Arapların savaş istediğini söylüyorlar. Hayır! Biz asla savaş ilan etmiyoruz. Biz, Gazze'deki katliamları knıyoruz" diyor. Salih, bu sözleri İsraililere karşı söylüyor. Bu duruşunu kendi halkına karşı neden yapmıyor? Bu, onları Allah indinde onurlandırır. Fakat zulümleri, katliamları kaybedişlerinin de asıl sebebidir."

2- Araştırmalarımız sonucunda ulaştığımız ikinci farklı sonuç ise savaşın sona ermesi yönündeki teşebbüslerin engellenmesi ve savaşın devam etmesi yönündeki eğilimlerin varlığı.

al Quds al Arabi'nin baş yazarı Abdulbari Atvan'ın da ifade ettiği üzere bu savaş diğer savaşlardan çok farklı. Atvan'ın da üzerinde ısrarla durduğu mevzu, krize çözüm bulmak için ateşkesin ilan edilmesidir. Yemen'deki krizin çözümünün silahla olmayacağı, geçen 5 yılda çok iyi izah etmektedir. Çözüm, diyalogdur. Fakat bu sanıldığı gibi kolay değildir. Çünkü dış güçler Yemen'deki Husiler'le ilgili sorunun çözülmesini istemiyor.

3- Araştırmamızda elde ettiğimiz bir diğer sonuç ise yine medyayı yönlendiren İran karşıtı güç odaklarının, Husiler'le ilgili sorunu İran'la ilişkilendirmeleri ve İran'ın imajının zede- lenmesidir.

Yemen Devlet Başkanı Ali Salih Abdullah dahi, İran'ın Husiler'i desteklediğine dair bir tek ciddi delil ortaya koyamazken, Suudi Arabistan'ın Husiler'in tasfiyesi için Yemen ordusuna verdiği destek, buna ilişkin kamera görüntüler görmezden gelindi.

Bundan ötürü, Yemen'deki kriz gündeme geldiği zaman, İran'ın Yemen'in iç işlerine karıştığı, Husiler'e destek verdiği ileri sürülürken Suudi Arabistan'ın bu çatışmalardaki bariz müdahalesi gözden kaçırılmamalıdır.